

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI**

**SİGORTA SÖZLEŞMESİNDE
ANONİM ŞİRKETİN BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Sevda BORA ÇINAR

KOCAELİ 2018

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI**

**SİGORTA SÖZLEŞMESİNDE
ANONİM ŞİRKETİN BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Sevda BORA ÇINAR

Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer EROĞLU

KOCAELİ 2018

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI**

**SİGORTA SÖZLEŞMESİNDE
ANONİM ŞİRKETİN BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Sevda BORA ÇINAR

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 20.06.2018/16

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Mehmet BAHTİYAR

Jüri Üyesi : Doç. Dr. İbrahim AĞSAKAL

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer EROĞLU

Ami
İbrahim Ağsakal
M. Eroğlu

KOCAELİ 2018

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AMACI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

1. SİGORTA SÖZLEŞMELERİNE GENEL BAKIŞ	3
1.1. Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Kurulması.....	4
1.2. Sözleşme Taraflarının Borç ve Yükümlülükleri	6
1.2.1. Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri	7
1.2.2. Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri	7
1.3. Sözleşmenin Geçerlilik Şartları	8
2. BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AMACI	9
3. HUKUKİ NİTELİĞİ.....	13

İKİNCİ BÖLÜM

BEYAN YÜKÜMLÜSÜ OLARAK ANONİM ŞİRKET VE BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN MUHATABI

1. BEYAN YÜKÜMLÜSÜ OLARAK ANONİM ŞİRKET	17
1.1. Genel Olarak Anonim Şirketin Sözleşme Tarafı Olması.....	17
1.1.1. Anonim Şirketin Tanımı	17
1.1.2. Yönetim Kurulu ve Anonim Şirket Arasındaki İlişki	18

1.1.2.1. Yönetim Kurulunun Şirketle İlişkisinin Niteliği.....	18
1.1.2.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Şirketle İlişkisinin Niteliği ..	20
1.1.3. Anonim Şirketin Yönetimi ve Temsili.....	23
1.1.3.1. Anonim Şirketin Yönetimi.....	24
1.1.3.2. Anonim Şirketin Temsili.....	26
1.1.3.2.1. Temsil Yetkisinin Kapsamı.....	27
1.1.3.2.2. Temsil Yetkisi Verilebilecek Kişiler	29
1.1.3.2.2.1. Murahhas Üyeler ve/veya Müdürler	29
1.1.3.2.2.2. Ticari Mümessiller ve Ticari Vekiller	30
1.1.3.2.2.2.1. Ticari mümessil	30
1.1.3.2.2.2.2. Ticari Vekil.....	31
1.1.3.2.2.3. Sınırlı Yetkili Ticari Vekiller ve Diğer Tacir Yardımcıları	32
1.1.3.2.3. Temsile İlişkin Tescil ve İlanlar.....	33
1.2. Anonim Şirketin Beyan Yükümlüsü Olması	35
1.2.1. Sigorta Sözleşmesinde Beyan Yükümlülüğü Olan Kişiler	35
1.2.1.1. Sigorta Ettiren	35
1.2.1.2. Sigorta Ettiren Dışındaki Kişiler.....	35
1.2.1.2.1. Sorumluluğun Gerekçesi ve Şartları	35
1.2.1.2.2. Sorumlu Olanlar	37

1.2.1.2.2.1. Sigortalı.....	37
1.2.1.2.2.2. Lehtar	38
1.2.1.2.2.3. Temsilci.....	39
1.2.1.2.2.4. Sigortalanan Menfaatin Yeni Sahibi	43
1.2.2. Anonim Şirketin Beyan Yükümlüsü Olabileceği Durumlar	44
1.2.2.1. Sigorta Ettiren Olarak Anonim Şirket.....	44
1.2.2.1.1. Genel Olarak Sigorta Ettiren Anonim Şirket	44
1.2.2.1.2. Anonim Şirketin Tüketici Sıfatının Olup Olmadığı Sorunsalı.....	45
1.2.2.2. Sigorta Ettiren Dışında Sorumlu Olarak Anonim Şirket ..	50
1.2.2.2.1. Sigortalı Olarak Anonim Şirket	50
1.2.2.2.2. Lehtar Olarak Anonim Şirket.....	51
1.2.2.2.2.1. Genel Olarak Anonim Şirketin Lehtar Olması ...	51
1.2.2.2.2.2. Lehtar Anonim Şirket Örneği Olarak: Anahtar Adam Sigortası.....	51
1.2.2.2.2.3. Temsilci Olarak Anonim Şirket	54
1.2.2.2.2.4. Sigortalanan Menfaatin Yeni Sahibi Olarak Anonim Şirket.....	54
2. BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN MUHATABI.....	55
2.1. Sigortacı	55
2.2. Acente	57

2.3. Bankasürans Uygulaması.....	59
----------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMESİ VE KARŞI YÜKÜMLÜLÜK OLARAK SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMESİ.....	62
1.1. Beyan Yükümlülüğünün Yerine Getirilme Yeri.....	62
1.2. Beyan Yükümlülüğünün Yerine Getirilme Yöntemi.....	62
1.2.1. Beyan Usulü.....	63
1.2.2. Liste Usulü	63
1.2.3. Karma Usul	64
1.3. Beyan Yükümlülüğünün Yerine Getirilme Şekli.....	64
1.4. Beyan Yükümlülüğünün Yerine Getirilme Zamanı ve Kapsamı....	66
1.4.1. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğü.....	66
1.4.2. Teklifin Yapılması İle Kabulü Arasındaki Süreçte Beyan Yükümlülüğü.....	68
1.4.3. Sözleşme Devam Ederken Beyan Yükümlülüğü	69
1.4.4. Riziko Gerçekleştiğinde Beyan Yükümlülüğü	70
2. KARŞI YÜKÜMLÜLÜK OLARAK SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ	70
2.1. Genel Olarak Aydınlatma Yükümlülüğü	70
2.1.1. Aydınlatma Yükümlülüğünün Amacı.....	70

2.1.2. Aydınlatma Açıklamasının Şekli ve İçeriği	72
2.1.2.1. Aydınlatma Açıklamasının Şekli	72
2.1.2.2. Aydınlatma Açıklamasının İçeriği	75
2.1.3. Aydınlatma Yükümlüsü ve Muhatabı	77
2.1.4. Yükümlülük İhlalinin Sonuçları	78
2.2. Sigortacının Anonim Şirket Sigorta Ettirene Karşı Aydınlatma Yükümlülüğü	80

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜN İHLALİ HALİNDE SORUMLULUK

1. YÜKÜMLÜLÜK İHLALİNİN SİGORTA HÜKÜMLERİ AÇISINDAN SONUÇLARI.....	82
1.1. İhlal Halinde Sigortacının Hakları	82
1.1.1. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali	82
1.1.1.1. Riziko Gerçekleşmeden Önce Öğrenme	82
1.1.1.1.1. Sözleşmeden Cayma	83
1.1.1.1.2. Prim Farkı İsteme.....	85
1.1.1.2. Riziko Gerçekleştikten Sonra Öğrenme.....	86
1.1.1.3. Riziko Gerçekleşmeden Önce Öğrenilip Riziko Gerçekleştikten Sonra Kullanılacak Hakkın Durumu	87
1.1.2. Sözleşme Devam Ederken Beyan Yükümlülüğünün İhlali.....	88
1.1.3. Riziko Gerçekleştiğinde Beyan Yükümlülüğünün İhlali	89
1.2. Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlal Edilmesinin Etkisi	90

2.	ŞİRKETLER HUKUKU AÇISINDAN SONUÇLARI.....	91
2.1.	Yönetim Kurulu Üyelerinin Görevden Alınması.....	91
2.2.	Özel Bir Durum: Yönetici Sigortası.....	91
2.3.	Hukuki Sorumluluk.....	93
2.3.1.	Sorumluluğun Kapsamı	93
2.3.2.	Yönetimin Devri Halinde Sorumluluk.....	95
2.3.3.	Şirket Zararının Talep Edilmesi.....	96
2.3.4.	Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi.....	98
3.	YANLIŞ SİGORTA UYGULAMALARI.....	98
4.	CEZA SORUMLULUĞU	103
SONUÇ		105
KAYNAKÇA.....		106

ÖZET

Sigorta hukuku, kişilerin karşılaşılabilecekleri risklere karşı ekonomik bir güvenceye sahip olma ihtiyaçlarına cevap vermekte ve böylece kişilerin ekonomik anlamda kendilerini emniyette hissetmeleri sağlanmaktadır. Tüzel kişiler de en az gerçek kişiler kadar ekonomik anlamda risklerle karşı karşıyadır. Konuya anonim şirketler açısından bakıldığında malvarlığını korumak ve şirketin devamlılığının tehlikeye düşmesi halinde gerekli önlemleri almak şirket yönetimi için aynı zamanda bir görev niteliğindedir. Bu amaçla anonim şirketlerin sigorta sözleşmesi yapması halinde bu sözleşmenin sigortacı ve sigorta ettiren şirketi mağdur etmeyecek şekilde ve mümkün olduğunca riziko ve prim uygunluğu ilkesi gözetilerek kurulması ve sözleşme devamında da bu uygunluğun korunması gerekmektedir. Bunu sağlayacak olan ise sigortacı şirketin aydınlatma yükümlülüğü ve sigorta ettiren anonim şirketin ise beyan yükümlülüğüdür.

Sigorta hukukunda sigorta tekniği konusunda sigorta ettirenden daha fazla bilgiye sahip olan sigortacı ile riskin niteliği konusunda sigortacıdan daha fazla bilgiye sahip olan sigorta ettiren arasındaki ilişkide sözleşme taraflarının bilgilerinin dengeli olmaması en büyük sorundur. Bu sorun ise ancak tarafların karşılıklı olarak birbirini bilgilendirmesi ile çözüme kavuşabilir. Bu amaçla 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü tüm sigorta sözleşmelerini kapsayacak şekilde genel hükümler kısmında detaylı bir şekilde düzenleme alanı bulmuştur. Çalışmamızda sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü bu hükümler çerçevesinde inceleme konusu edilmiş ve beyan yükümlüsünün anonim şirket olması halinde hükümlerin uygulanma alanı araştırılmıştır.

ABSTRACT

Insurance law responds to the need to have an economic assurance against the risks that people may face, so that people can feel economically safe. Legal entities are also facing economic risks as much as real persons. When thinking about joint-stock companies, it is at the same time a duty of the company management to protect its assets and to take necessary precautions in case the continuity of the company is jeopardized. For this purpose, if a joint-stock company makes an insurance contract, it is necessary to establish this contract in such a way that it will not harm the insurer and the insured company, considering the principle of risk and premium appropriateness and to protect this conformity in the continuation of the contract. This can be provided by obligation to disclosure of insurer and the duty to give information of insurant.

In insurance law, the most important problem is that there is no balance between the insurer who has more knowledge than insurant on the insurance technique and insurant who have more information than insurer on the nature of risk. The solution of this problem is possible only if the parties mutually inform each other. For this purpose, the duty to give information of insurant is regulated in detail in the general provisions in the Turkish Commercial Code (TTK) numbered 6102, covering all insurance contracts. In our work, the duty to give information of insurant has been examined within the framework of these provisions and if the insurant is a joint stock company, the application area of the provisions has been investigated.

KISALTMALAR

AÜEHFD : Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi

BATİDER : Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi

BK : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu

bkz. : bakınız

C. : Cilt

dn. : dipnot

E. : Esas

Ed. : Editör

ETTK : (mülga) 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu

FHİMSY : Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği

HD : Hukuk Dairesi

İÜHFM : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

K. : Karar

Karş. : Karşılaştırınız

m. : madde

N. : Numara

RG : Resmî Gazete

s. : sayfa

S. : Sayı

SAY	: Sigorta Acenteleri Yönetmeliği
SİSBİS	: Sigorta Suistimalleri Bilgi Paylaşım Sistemi
SSBİY	: Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik
T.	: Tarih
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKHK	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yargıtay
YSUY	: Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

GİRİŞ

Sigorta hukuku kişilerin risklere karşı korunma ihtiyacının bir sonucu olarak doğmuştur. Kişilerin tek başına karşılamakta güçlük çekeceği zararlar sigorta organizasyonu aracılığıyla risk altındaki kişiler tarafından paylaşılmış ve bu sayede ekonomik açıdan risk altındaki kişilerin yüklerinin hafifletilmesi amaçlanmıştır. Gerçek kişiler kadar tüzel kişilerin de varlığının korunmasında menfaati bulunmaktadır. Özellikle kapsam ve etkileri gün geçtikçe artan anonim şirketler faaliyetleri süresince birçok riskle karşı karşıya kalmakta ve risklere karşı korunma ihtiyacı piyasa koşullarına bağlı olarak gün geçtikçe artmaktadır. Anonim şirketin sigorta sözleşmesi yapması halinde sözleşmeye ilişkin borç ve yükümlülükler de kendisi üzerinde doğacaktır. Ancak tüzel kişiliğin bir sonucu olarak bu borç ve yükümlülüklerin tüzel kişinin yetkili organları aracılığıyla yerine getirilmesi gerekmektedir. Anonim şirketin yönetimi ve temsiline ilişkin kanun, esas sözleşme ve yönetsel kararlar çerçevesinde özellikle sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün nasıl yerine getireceği çalışmamızın ana inceleme konusunu oluşturmaktadır.

Sigorta sözleşmelerinde sigortacı ve sigorta ettirenin menfaatlerinin eşit olarak korunması ve sözleşmenin gerekli şartları taşıyacak şekilde içeriğinin belirlenmesi noktasındaki en büyük engel taraflar arasındaki bilgi dengesizliğidir. Sigortacı sigorta tekniğine ilişkin bilgi sahibiyken, sigorta ettirenin sigortalatmak istediği menfaate ilişkin bilgilere sahip değildir. Aynı şekilde sigorta ettiren de sigorta tekniğine hakim olmamakla birlikte korunmasını istediği riske karşı bilgileri en iyi şekilde kendisi bilebilecek durumdadır. Taraflar sözleşme yaparken birbirlerine güvenmek zorunda olduklarından aradaki bilgi dengesizliğini gidermek için sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, sigorta ettirenin de beyan yükümlülüğü bulunmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde öncelikle sigorta sözleşmelerine ilişkin genel bir bakış açısı oluşturmak amacıyla genel bilgilere yer verilmiş, sigorta sözleşmesinin tanımı ve kurulmasına değinilerek, sözleşme taraflarının borçları üzerinde durulmuş ve sözleşmenin geçerlilik şartları incelenmiştir. Sonrasında ise beyan yükümlülüğünün amacı ve hukuki niteliği üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise beyan yükümlüsü olarak anonim şirket ele alınmış ve beyan yükümlülüğünün muhatabı olarak sigortacı

açıklanmıştır. Bu bölümde anonim şirketin yönetimi ve temsili üzerinde durularak beyan yükümlülüğünün kimler tarafından ve kimlere karşı yerine getirilmesi gerektiği anlatılmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesi incelenmiş olup, bu bölümde beyan yükümlülüğünün karşılığı olarak aydınlatma yükümlülüğüne de yer verilmiştir. Beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesi sırasıyla beyan yükümlülüğünün yerine getirilme yeri, yöntemi, şekli, zamanı ve kapsamı çerçevesinde incelenmiştir. Sonrasında sigortacının anonim şirkete karşı aydınlatma yükümlülüğünün içeriği üzerinde durulmuştur. Son bölümde ise beyan yükümlülüğünün ihlali halinde sigorta hukukuna ilişkin doğacak sonuçlarla birlikte şirketler hukukunda doğacak sonuçlar üzerinde durulmuş ve ceza hukukuna ilişkin sonuçlar ve yanlış sigorta uygulamalarına ilişkin etkilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AMACI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

1. SİGORTA SÖZLEŞMELERİNE GENEL BAKIŞ

Sigorta hukuku, kişilerin karşılaşılabilecekleri risklere karşı ekonomik bir güvenceye sahip olma ihtiyaçlarına cevap vermekte ve gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Nitekim bu ihtiyaç ve gelişimin paralelinde toplumsal hayatta öngörülebilirlik artmakta ve kişilerin ekonomik anlamda kendilerini emniyette hissetmeleri sağlanmaktadır¹. Sigorta sistemi aracılığıyla aynı risklerle karşı karşıya olan kişilerden sağlanan kaynaklarla bu riske maruz kalan kişilerin ekonomik zararları giderilmektedir. Başka bir deyişle sigorta, aynı türden tehlikeyle karşı karşıya olan kişilerin, belirli bir miktar para ödemeleri yoluyla toplanan tutarın, sadece o tehlikenin gerçekleşmesi sonucu fiilen zarara uğrayanların zararını karşılamada kullanıldığı, bir risk transfer sistemidir². Bu sistem sayesinde kişiler, karşı karşıya bulundukları tehlikelerin neden olabileceği, parayla ölçülebilen zararlarını, nispeten küçük miktarlarda ödemiş oldukları primler yoluyla paylaşmaktadırlar³.

Sigorta hukuku, özel ve sosyal sigorta hukuku olmak üzere iki dala ayrılmaktadır. Özel sigorta hukuku ise sigorta ilişkisi ve sigortacılık faaliyetinde bulunan kişilerin çalışmaları olmak üzere temelde iki alanı düzenleyen hukuk kurallarının bütününden oluşmaktadır⁴. Sigorta sözleşmeleri özel hukuk kaynaklı olduğundan

¹ **Omağ**, Merih Kemal, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011, s. 1; **Özdamar**, Mehmet, Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, Ankara: Yetkin Yayınları, 2009, s. 48.

² **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 47 ve dn. 1’de anılan yazarlar; **Çeker**, Mustafa, Sigorta Hukuku, Adana: Karahan, 2011, s. 1.

³ Açıklamalar için bkz. <https://www.tsb.org.tr> (Erişim Tarihi: 29.04.2018); **Uluğ**, İlknur, "Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler", Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, 19-20 Kasım 2004, İstanbul: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005, s. 308.

⁴ **Kender**, Rayegan, "Kanun Yapma Tekniği ve Mevzuat Açısından Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Taslağı", Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu, 14 Haziran 1991, İstanbul: Sigorta Hukuku Kültür Derneği, 1992, s. 10; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 9 vd.

Kanunda boşluk bulunması halinde borçlar hukuku hükümlerine gidilirken⁵ sigortacılık faaliyeti ise ekonomik ve sosyal yönü ağır basan bir alan olduğundan idare hukuku içerisinde değerlendirilmektedir⁶. Sigortacılık faaliyetine ilişkin düzenlemeler 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda⁷ düzenlenmişken, sigorta sözleşmelerine ilişkin düzenlemeler TTK'nın altıncı kitabında düzenleme alanı bulmuştur.

1.1.Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Kurulması

Her ne kadar sigortacılık çok yönlü bir ekonomik faaliyet olduğundan sigorta sözleşmesinin Kanun'da tanımının yapılmaması gerektiği yönünde düşünceler ileri sürülse de⁸, gerekçede sözleşmenin tanımına TTK'da yer verilmesinin gerekliliği savunulmuştur⁹. TTK m. 1401'e göre sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin¹⁰, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar¹¹ dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmeyi ifade etmektedir. Sigorta sözleşmesinin tanımında da TTK'nın sistematigi öne çıkartılmış, zarar sigortaları ile can sigortaları ayrımı tanımda da belirginleştirilmiştir¹². Bu tanıma göre sigorta

⁵ TTK m. 1451 şu şekildedir: "Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde sigorta sözleşmesi hakkında Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır."

⁶ **Kender**, *Kanun Taslağı*, s. 10-11.

⁷ RG: 26552, 14.06.2007.

⁸ Bu yönde bkz. **Kender**, Rayegan, "Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Kurulması (TTK Tasarısı Hükümlerinin Değerlendirilmesi İle)", Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan, 2006, s. 517.

⁹ TTK m. 1401 gerekçesinin ilgili kısmı ise şu şekildedir: "Her ne kadar sürekli değişim ve gelişim gösteren toplumsal hayatın bütün çeşitliliği ile kanunlarda düzenlenmesi mümkün değilse de, sosyal ve ekonomik hayatta önem kazanmış, iş hayatının ve mahkeme içtihatlarının gelişmesi sonucunda bugünkü biçimlerini bulmuş olan sözleşme tiplerinin kanunlarda düzenlenmesi özellikle sözleşmeyi o sözleşme yapan "objektif esaslı noktaların" belirlenmesi açısından büyük önem arz eder. Sözleşmenin esaslı noktalarının tespiti ise sözleşmenin kurulmasından yorumlanmasına ve hatta sona ermesine kadar, uygulayıcılara ve mahkemelere önemli kolaylıklar sağlar. Ayrıca, bir sözleşmeye ilişkin hükümlerin Kanunda düzenlenmesi öncelikle o sözleşmenin tanımının da kanunda yer almasını gerektirir."

¹⁰ Menfaatin zarara uğratılması ifadesinin çok hatalı bir kullanım olduğu, menfaatin ihlal edilebileceği ve bunun sonucunda zarar doğabileceği yönünde bkz. **Kender**, *Değerlendirmeler*, s. 522.

¹¹ Bazı olaylar ifadesi yerine belli birtakım olaylar ifadesinin kullanılmasının daha doğru olacağı yönünde bkz. **Kender**, *Değerlendirmeler*, s. 522.

¹² **Bozkurt**, Tamer, *Sigorta Hukuku*, Güncellenmiş 6. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 4.

sözleşmesinin unsurlarını sırasıyla; sigortacı, prim, sigorta menfaati, tehlike, sigorta bedeli ve sigorta ettiren olarak saymak mümkündür¹³.

Sigorta sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen ve sürekli edim içeren bir sözleşmedir¹⁴. Sigortacı, riziko gerçekleştiğinde sözleşme ile üstlendiği sigorta tazminatı ya da sigorta bedelini ödeyecek olan kişidir¹⁵. Sigortacının riziko gerçekleştiği takdirde borç altına gireceği ve bu geciktirici şarta bağlı borç karşısında sözleşmenin tam iki taraflı sözleşme niteliği taşıyıp taşımadığının incelenmesi gerektiğine yönelik doktrinde çeşitli tartışmalar da bulunmaktadır. Tartışma prim ödeme borcu karşısında yer alan sigorta tazminatı ya da sigorta bedelini ödeme borcunun yalnızca riziko gerçekleşmesi halinde doğması karşısında riziko gerçekleşmediğinde de sigortacının karşı bir borcu olup olamayacağına ilişkindir¹⁶. Kanaatimizce riziko gerçekleşmemiş olsa bile sigortacının sözleşme süresinde rizikoyu taşıması sigorta ettirenin prim ödeme borcunun karşılığı olarak kabul edilmesi gereken bir borçtur¹⁷.

Sözleşmelere ilişkin genel kural gereği tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla sözleşme kurulmuş olur ve bu irade açıklaması açık veya örtülü olabilir (BK m. 1). Kanun, sigortacının kendisine yapılan öneriyi otuz gün içinde reddetmeyerek susmasını örtülü kabul olarak düzenlemiştir (TTK m. 1405/1

¹³ **Bozer**, Ali, Sigorta Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Baskıdan Tıpkı Basım, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2009, s. 32; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 41; **Uluğ**, s. 309.

¹⁴ **Kender**, *Değerlendirmeler*, s. 521; **Özdamar**, Mehmet, "Sigortacının Sorumluluğu İle İlgili Gelişmeler (Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünden Doğan Sorumluluğu)", Sorumluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, 2009, s. 439; **Kayihan**, Şaban, "Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi", AÜEHFD, C. 9, S. 1-2, 2005, s. 513; **Aydın**, Sevgican, Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali ve İhlal Halinde Sigortacının Hakları, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 19 vd.; **Uluğ**, s. 309; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 41.

¹⁵ **Bozkurt**, s. 13.

¹⁶ Doktrinde bu konuyla ilgi *şart teorisi* ve *tehlike taşıma teorisi* geliştirilmiştir. Şart teorisine göre sigortacının borcunun, rizikonun gerçekleşmesi geciktirici şartına bağlı olduğu ve şartın gerçekleşmemesinin borcu etkilemeyeceği ileri sürülmüştür. Tehlike taşıma teorisine göre ise sigortacının borcu sözleşme süresinde gerçekleşebilecek tehlikeyi taşımak olduğundan bu tehlike gerçekleşmese dahi sigortacı bu borcunu yerine getirmiş sayılmalıdır. Görüşler ve savunan yazarlar için bkz. **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 64 vd.; Tartışmalar ve değerlendirmeler için bkz. **Şeker**, Zehra, "Sigorta Sözleşmesinin Hukuki Niteliği Üzerine", Prof. Dr. Kemal Oğuzman Anısına Armağan, 2000, s.1043 vd.

¹⁷ Aynı yönde bkz. **Kabukçuoğlu Özer**, F. Dilek, Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası, Tamamıyla Yenilenmiş 2. Bası. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Türkiye İş Bankası A.Ş. Vakfı). 2014, s. 28; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 56.

ve BK m. 6)¹⁸. BK'ya göre bu süre teklifin sigorta şirketine ulaşması ile başlarken, TTK'da bu ilkedен sigortalıların korunması amacıyla vazgeçilmiştir. Teklifnamenin sigorta şirketinin hâkimiyet alanına ne zaman ulaştığının tespiti, özellikle aracı acentelerin kullanıldığı durumlarda, teklifname sahibi tarafından bilinemediğinden ve bir riziko gerçekleştiği zaman sigortacının sorumlu olup olmadığının tespiti açısından sigortacının hâkimiyet alanına ulaşma anı konusunda uyuşmazlıklar yaşanabileceğinden otuz günlük süre teklifnamenin verildiği tarihten itibaren başlatılmıştır¹⁹.

Sigorta sözleşmesi şekle tabi değildir. Bunun sonucu olarak da sigorta sözleşmesi tarafların karşılıklı ve birbirine uygun iradelerini beyan etmeleri üzerine kurulmuş olur. Sigortacının, sigorta ettirene vermekle yükümlü olduğu poliçe ise sözleşmenin şekline ilişkin olarak değil ispat hukuku açısından getirilmiş bir düzenlemedir²⁰.

1.2.Sözleşme Taraflarının Borç ve Yükümlülükleri

Sigorta sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğundan sözleşme taraflarına çeşitli borç ve yükümlülükler yüklemektedir. Sigorta sözleşmesinin tarafları ise sigortacı ve sigorta ettirendir. Temel kural bir özel hukuk sözleşmesinin yalnızca sözleşme taraflarına borç ve yükümlülükler getirebileceği olmakla birlikte ilerleyen bölümlerde inceleneceği üzere sigorta hukukunda bu temel ilkedен sapılmıştır. Beyan yükümlülüğünün isabetli bir şekilde incelenebilmesi için genel olarak sözleşme taraflarının hakları ve borçları üzerinde durmak faydalı olacaktır.

¹⁸ Sigortacılık Kanunu m.11/2 hükmü şu şekildedir: “Hayat sigortalarına ilişkin sözleşmelerin yapılmasına dair teklifnamenin sigorta şirketine ulaştığı tarihten itibaren otuz gün içinde sigorta şirketi tarafından reddedilmemesi halinde sigorta sözleşmesi yapılmış olur.” Görüldüğü üzere Sigortacılık Kanunu yalnızca hayat sigortaları için ve teklifnamenin sigorta şirketi hakimiyetine ulaştığı anı kabul ederek susmaya kabul sonucu bağlamıştır. TTK ise tüm sigorta türleri açısından genel hüküm niteliğinde düzenleme yaptığından TTK hükmü tüm sözleşme türleri için esastır. Aynı yönde bkz. **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 56.

¹⁹ Bkz. TTK m. 1405 gerekçesi; Sözleşmenin esaslı unsurlarını içermeyen bir teklifname karşısında da otuz gün boyunca susma sonucunda sözleşmenin kurulmuş sayılacağını düzenleyen bu hükmün yerinde olmadığı yönünde bkz. **Kender**, *Değerlendirmeler*, s. 525.

²⁰ **Kender**, Rayegan, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, Gözden Geçirilmiş 8. Bası, İstanbul: Arıkan, 2005, s. 118; **Kender**, *Değerlendirmeler*, s. 522; **Bozer**, s. 41; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 43; **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 69; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 193.

1.2.1. Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri

TTK sistematüğinde sigortacının borç ve yükümlölükleri; rizikoyu taşıma yükümlölüğü (TTK m. 1421 ve 1422), sigorta ettireni aydınlatma yükümlölüğü (TTK m. 1423), sigorta poliçesi verme yükümlölüğü (TTK m. 1424), rizikonun, tazminatın veya bedel ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılan makul giderleri ödeme borcu (TTK m. 1426) ve tazminat ödeme borcu (TTK m. 1427 vd.) olarak hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda sigortacının en temel borcu rizikoyu taşımak ve riziko gerçekleştiğı taktirde sigorta tazminatı veya sigorta bedelini ödeme borcudur.

Sigorta sözleşmesi kapsamında, sigortacı, yalnızca sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumludur (TTK m. 1409/1). Uygulamada tüm risklerden sorumlu olunacağı şekilde yapılan sigorta sözleşmelerine çok ender rastlanmaktadır²¹ ve istisnai riskleri genelleştirerek sözleşmeye dâhil etmenin sigortacının menfaatler dengesine ters düşeceği düşünölerek sözleşmede sayılan rizikolar için sigortacının sorumluluğı benimsenmiştir²². Uygulamada sigorta sözleşmesinde liste şeklinde rizikolara yer verilmektedir. Sözleşmede öngörülen bu risklerden biri ya da birkaçı sigorta kapsamı dışında bırakılabilir ancak bu durum sözleşmede açık şekilde belirtilmiyorsa bu durumu ispat yükü sigortacıdadır (TTK m. 1409/ 2)²³.

1.2.2. Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlölükleri

Genel olarak sigorta ettirenin borç ve yükümlölükleri; prim ödeme borcu (TTK m. 1430 vd.), beyan yükümlölüğü (TTK m. 1435 vd.), bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlölüğü (TTK m. 1447), zararı önleme, azaltma ve

²¹ Uygulamada teminatın adı “Bütün Tehlikeler” olmasına rağmen, karşılaşılabilecek bütün tehlikelere karşı koruma sağlayan bir teminat değildir. Bu tip poliçeler, kişilerin artan sigorta ihtiyaçlarına cevap vermek üzere oluşturulmuş, nispeten yeni ürünlerdir. Poliçenin, istisnalar bölümünde, hangi tehlikelere karşı koruma sağlamadığı tek tek sayılır ve bu istisnaların dışında kalan tüm tehlikelerin teminat altında olduğu belirtilir. Bu özelliğinden dolayı bu poliçeler, “Bütün Tehlikeler” (All Risks) Poliçesi olarak adlandırılmaktadır. Açıklamalar için bkz. <https://www.tsb.org.tr> (Erişim Tarihi: 29.04.2018); Uluğ, s. 317.

²² Bkz. TTK m. 1409 gerekçesi.

²³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Demirkıran, İhsan, “Sigorta Hukukunda İspat Sorunları”, Hüseyin Ülgen’e Armağan, İstanbul, 2007, s. 909 vd.

sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü (TTK m. 1448) olarak TTK’da düzenleme alanı bulmuştur. Bu yükümlülükler dışında da sözleşmeye hüküm konularak sigorta ettirene çeşitli yükümlülükler yüklenebilir ve bu yükümlülüklerin ihlali halinde sözleşmenin kısmen veya tamamen feshedilerek sigortacının ifadan kurtulacağı taraflarca kararlaştırılabilir²⁴. Ancak bu hükümler sadece yükümlülük ihlalinde sigorta ettirenin kusuru bulunduğu takdirde sonuç doğurur (TTK m. 1449/1). Ayrıca sözleşmenin feshedilebilmesi için, ihlalin rizikonun gerçekleşmesine ve sigortacının yerine getirmesi gereken edimin kapsamına etki etmesi de gerekmektedir (TTK m. 1449/3). Fesih beyanının da durumun öğrenildiği tarihten itibaren bir ay içinde kullanılması gerekir. Aksi halde Kanunda farklı bir süre de öngörülmemişse fesih hakkı düşecektir (TTK m. 1449/2). Sonuç olarak sigorta sözleşmesine hüküm konulması suretiyle sigortacıya karşı yerine getirilmesi gereken ve sözleşmeden doğan bir yükümlülük: 1) ihlalde kusur bulunması halinde, 2) durumun öğrenildiği tarihten itibaren bir ay içinde kullanılırsa, 3) ihlal rizikonun gerçekleşmesine ve sigortacının yerine getirmesi gereken edimin kapsamına etki ediyorsa sigortacıya sözleşmeyi kısmen veya tamamen feshederek ifadan kurtulabilme imkanı verir.

1.3.Sözleşmenin Geçerlilik Şartları

Sigorta sözleşmesinin, sigorta ettirenin ya da sigortalının kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla yapılması halinde sözleşme geçersiz olmaktadır (TTK m. 1404)²⁵. Ayrıca sigorta sözleşmesinin yapılması anında, sigortalanan menfaatin mevcut olması da gerekmektedir. Aksi halde sigorta sözleşmesi yine geçersizdir²⁶. Aynı

²⁴ Sigorta sözleşmesine koyulacak hükümler yoluyla yaratılabilecek yeni külfetlerin sınırı noktasında bir düzenleme olmamasının bir eksiklik olduğu yönünde bkz. **Şenocak**, Kemal, “*Sigorta Ettirenin Yükümlülüklerinde Değişiklik İhtiyacı*”, Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, 19-20 Kasım 2004, İstanbul: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005, s. 379. Ancak kanaatimizce sözleşmeyle öngörüleebilecek külfetlerin sınırına ilişkin TTK m. 1449 hükmü düzenlenmiştir.

²⁵ Borçlar Kanunu’nda yer alan bu ilkenin hem ETTK hem TTK’da aynen korunduğu yönünde bkz. TTK m. 1404 gerekçesi.

²⁶ ETTK m. 1264/2 hükmünde menfaat ilişkisi olmadan yapılan sigorta sözleşmesinin batıl olacağı hükme bağlanmıştı. Ancak TTK “butlan” şeklindeki müeyyideyi “geçersizlik” şeklinde değiştirmiştir. Nitekim menfaat ilişkisi sigorta sözleşmesinin objektif esaslı noktasını oluşturmaktadır ve esaslı noktası olmayan sözleşme yok hükmündedir. Ancak, kurucu unsurları mevcut olduğu için kurulan bir sözleşmede, muteberlik şartlarında kamu düzenini etkileyecek derecede eksiklikler var ise o sözleşmenin butlanından

şekilde sözleşmenin yapıldığı anda menfaat bulunmakla birlikte, sözleşmenin süresi içinde bu menfaat ortadan kalkarsa, sözleşme menfaatin ortadan kalktığı anda yine geçersiz olacaktır (TTK m. 1408/1)²⁷.

Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukukten fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, sigorta edilen menfaate ilişkin rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri de geri vermez (TTK m. 1429/1). Bu sayılan kişilerin ihmaliyle rizikonun gerçekleşmesi halinde sözleşmeye hüküm koymak şartıyla sigortacının tazminat borcundan kurtulması mümkün olduğu halde, tersi şekilde kastla riziko gerçekleştiğinde tazminatın ödeneceği şeklinde bir anlaşma yapılamaz. Sözleşmede böyle bir hükmün bulunması sözleşmeyi tamamen geçersiz hale getirecektir (TTK m. 1452/1). Sonuç olarak tüm bu düzenlemeler sigorta sözleşmesine ilişkin temel ilkeleri oluşturmaktadır ve TTK m. 1404, 1408 hükümleri ile TTK m.1429/1'in ikinci cümlesi hükümlerine aykırı şekilde akdedilen sigorta sözleşmeleri geçersizdir (TTK m. 1452)²⁸.

2. BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AMACI

Sigorta sektöründe kaynakların etkin bir şekilde dağılmamasının ve sözleşme tarafları için umulan menfaatlerin tam olarak sağlanamamasının en önemli nedenlerinden

bahsedilebilir. Bu nedenle maddede yer alan butlan ifadesi yerine yokluk halini de içine alan bir üst başlık şeklindeki "geçersizlik" kavramının kullanılması uygun görülmüştür. Bkz. TTK m. 1408 gerekçesi.

²⁷ ETTK'da menfaat ilişkisinin sonradan ortadan kalkmasının hukuki sonuçları düzenlenmemiştir. TTK m. 1408 gerekçesinde ise hüküm şu şekilde gerekçelendirilmiştir: "*Alman Sigorta Sözleşmesi Kanununda da sadece zarar sigortalı açısından konu ele alınmış, ancak genel nitelikli bir düzenlemeye gidilmemiştir. Söz konusu Kanunun 68 inci maddesinin ikinci fıkrasında, sigortalanan menfaatin sigortanın başlangıcında mevcut olmaması ve sigorta müstakbel bir işletme veya menfaat için yapılmış olup da menfaatin gerçekleşmemesi halinde sigorta ettirenin prim ödeme borcundan kurtulacağı, ancak sigortacının uygun bir işletme ücreti isteyebileceği hükmüne bağlanmıştır. Buna karşın Anglo-Sakson Hukukunda konu hayat ve hayat dışı sigortalar açısından ayrı ayrı ele alınmış; hayat sigortalarında sözleşmenin yapılması sırasında var olan menfaat sonradan ortadan kalksa bile bu durumun sözleşmenin geçerliliğine etki etmeyeceği kabul edilirken, mal sigortalarında menfaatin sözleşmenin her aşamasında bulunması şartı aranmıştır. Türk Sigorta hukukunda da konuya açıklık getirmek amacıyla, her tür sigorta için geçerli olabilecek şekilde bir düzenleme yapılması gerektiği kanaatine varılmış ve sözleşmenin yapılmasından sonra meydana gelecek olan menfaat yokluğunda sözleşmenin konusu kalmayacağından sözleşmenin o andan itibaren geçersiz olacağı esası kabul edilmiştir.*"

²⁸Kanunda sistematik bir hata olduğu ve menfaat sahibinin değişmesi haline özgü TTK m. 1470, 1408 ve 1452 arasında çelişki bulunduğu yönünde bkz. **Andıç**, Ayşegül/ **Aral**, İrem/ **Bulutlu**, Sema/ **Doğan**, Fulya/ **Aral Türkay**, Aysel/ **Yelekçi**, Sibel, Sigorta Hukuku, İstanbul, 2012, s. 9.

biri asimetrik bilgi sorunudur²⁹. Asimetrik bilgi³⁰, sigorta tekniği konusunda sigorta ettirenden daha fazla bilgiye sahip olan sigortacı ile riskin niteliği konusunda sigortacıdan daha fazla bilgiye sahip olan sigorta ettiren arasındaki ilişkide bilgilerin dengeli olmama durumu olarak açıklanabilir. Konuya bu açıdan yaklaşıldığında asimetrik bilgi sorunu sigorta sözleşmesinin iki tarafı için de geçerlidir³¹. Nitekim sigorta sözleşmesinin oluşturulması aşamasında sigorta şirketi, sigorta edilecek olan mal, hayat veya sorumluluk konusu olan şey ile ilgili hiçbir bilgiye sahip değildir ve karşı tarafın vermiş olduğu bilgiye güvenmek durumundadır. Diğer taraftan, menfaatini sigorta ettirmek üzere sigortacıya başvuran kişi de kendi ihtiyaçlarına uygun olan sigorta sözleşmesini belirlemede sigortacının vermiş olduğu teknik bilgiye güvenmek durumundadır. Asimetrik bilgi sorununun aşılabilmesi için sigortacının ve sigorta ettirenin karşılıklı olarak bilgi paylaşımında bulunması ve tarafların ihtiyaç duyduğu bilgileri birbirinden temin edebilmeleri büyük önem taşımaktadır³². Tamamen karşı tarafın vermiş olduğu bilgilere güvenmek durumunda olan sigorta sözleşmesi tarafları açısından birbirine güvenmek ve iyi niyet esaslarına göre hareket etmek bir zorunluluktur³³. Ancak tarafların iyi niyetle hareket ederek birbirine karşı dürüst bilgi açıklamalarında bulunmaları sonucu risk doğru bir şekilde tespit edilebilir ve primin belirlenmesinde de tarafların menfaatine uygun şekilde hareket edilebilir.

Kişilerin tek başına karşılamakta güçlük çekeceği zararlar sigorta organizasyonu aracılığıyla risk altındaki kişiler tarafından paylaşılmakta ve bu sayede ekonomik açıdan risk altındaki kişilerin yükleri hafiflemektedir. Sigorta organizasyonu bu yönüyle

²⁹ Benzer şekilde bkz. **Kabukçuoğlu Özer**, s. 315.

³⁰ İlk olarak George Akerlof tarafından ortaya atılan asimetrik bilgi teorisine göre; ikinci el otomobil alıcıları, alacakları otomobilin durumunu tam olarak bilmemekte, fakat satıcılar arabalarının iyi durumda mı yoksa sorunlu mu olduğunu bilmektedir. Yani taraflar arasında asimetrik bilgi hüküm sürmektedir. Tarafların iktisadi işleme konu olan ürünün özellikleri hakkında sahip oldukları bilgi düzeylerinin farklı olması asimetrik bilgi olarak ifade edilir.

³¹ **Schauer**, Martin, "AB'ye Katılım Sonrası Avusturya Sigorta Hukukundaki Gelişmeler Ve Türkiye'ye Öneriler", Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, 19-20 Kasım 2004, İstanbul: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005, s. 298.

³² **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 41; Ancak sözleşme taraflarının karşılıklı olarak birbirlerini bilgilendirmeleri halinde asimetrik bilgi sorununun çözülebileceği yönünde bkz. **Akgün**, Evrim, *Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, 2010, s. 16.

³³ **Bozer**, s. 86; **Kubilay**, Huriye, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir, 2003, s. 35.

toplumsal güven ve huzuru sağlamaya hizmet etmekte, aynı zamanda toplanan kazanç ciddi rakamlara ulaşarak ülkenin yatırım ve fon ihtiyaçlarına da cevap verilmektedir³⁴. Sigorta hukukunun bu faydalı işlevleri karşısında riskin dağıtılması ve sosyal sigortalar üzerindeki yükün hafifletilmesi ihtiyacı da bir o kadar önem kazanmıştır³⁵. Bu çerçevede sigorta sözleşmelerinin sözleşme taraflarını mağdur etmeyecek şekilde ve mümkün olduğunca riziko ve prim uygunluğu ilkesi gözetilerek kurulması ve sözleşme devamında da bu uygunluğun korunması gerekmektedir³⁶. Başka bir deyişle sigorta sözleşmelerinde, sözleşme kurulduğu andan ifa anına kadar rizikonun prime uygun olması gerekmektedir. Özellikle sigorta sözleşmesi yapmadan önce sigorta konusu menfaate ilişkin oldukça özenli ve temkinli hareket eden sigorta ettirenin, menfaati sigorta ettirdikten sonra sözleşme öncesi durumundan oldukça uzak davranışlar içerisinde olması da riski artıran

³⁴ **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 48 vd.; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 1; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 3; **Yazıcıoğlu**, Emine, Sigorta Aracıları Hukuku, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 43.

³⁵ **International Association of Insurance Supervisors (IAIS)**, "Insurance Core Principles, Standards, Guidance And Assessment Methodology", 1 October 2011, <http://www.iaisweb.org/> (Erişim Tarihi: 27.04.2018), s. 4.

³⁶ Sigortacı tarafından sağlanan sigorta himayesi ve sigorta ettirenin ödediği prim arasındaki dengenin ancak sigortacının kanuni halefiyete dayanan rücu hakkının kullanması suretiyle gerçekleşebileceği yönünde bkz. **Omağ**, s. 47; Sözleşme taraflarının ekonomik durumundaki değişikliklerin de taraflar arasındaki menfaat dengesine olumsuz etkisi olabileceği düşüncesiyle de TTK'da çeşitli hükümler sevk edilmiştir. Örneğin sigortacının, konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatının iptal edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması gibi olağanüstü durumlar söz konusu ise sigorta ettiren bu olguları öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebilir (TTK m. 1413/1). Aynı şekilde primlerin tamamını ödememişken sigorta ettiren konkordato ilan etmişse, sigortacı da bunu öğrendiği tarihten itibaren, bir aylık bildirim süresine uyararak, sigorta sözleşmesini feshetme hakkına sahiptir (TTK m. 1413/2). Sigortalı lehine yorum ilkesi çerçevesinde eşitlik ilkesi her ne kadar sigorta sözleşmelerinde sigortalı lehine bozulmuşsa da sigortacının da korunması gereken menfaatlerinin bulunduğu ve bu nedenle, madde ile, prim ödeme borçlusu durumundaki sigorta ettirenin konkordato ilân etmesinin de ilke olarak, sigortacı için haklı fesih nedeni olacağı düzenleme alanı bulmuştur. Ancak zorunlu sigortalar ve prim ödemesinden muaf hale gelmiş can sigortalarında sigortacının fesih hakkı bulunmamaktadır (TTK m. 1413/3). Ayrıca sigorta ettiren, aciz haline düşen veya hakkında yapılan takip semeresiz kalan sigortacıdan, taahhüdünün yerine getirileceğine ilişkin teminat isteyebilir ve bu istemden itibaren bir hafta içinde teminat verilmemiş ise sigorta ettiren sözleşmeyi feshedebilir (TTK m. 1417/1). Bu durum ETTK m. 1302 ve 1457 hükmünde mal sigortaları ile denizcilik rizikolarına karşı sigortalarda, farklı şekillerde düzenlenmiştir ve yalnızca ETTK m. 1302'de teminat yatırmak için üç günlük süre öngörülmüştü. Ancak TTK mal ve deniz rizikolarına karşı sigortalar arasındaki farklılıkları ortadan kaldırarak tüm sigortalar için uygulanabilir genel bir hüküm düzenlemiştir. Teminat yatırmak için ise üç günlük süre az görülerek bu süre bir haftaya çıkarılmış ve teminat yatırmamanın neticesi de BK'ya paralel şekilde fesih olarak öngörülmüştür. Primin ödenmesinden önce acze düşen, iflas eden veya hakkında yapılan takip semeresiz kalan sigorta ettirene karşı da sigortacı aynı imkâna sahiptir (bkz. TTK m. 1417/2). Sigortacının iflas etmesi ise sözleşmenin devam ettirilmesinde sigorta ettirenin bir menfaatinin kalmadığı düşüncesiyle sigorta sözleşmesini sona erdiren nedenlerden biri olarak öngörülmüştür (TTK m. 1418/1).

bir etkindir³⁷. Ahlaki tehlike³⁸ olarak adlandırılan bu gibi durumlar da risk ve prim dengesini bozmaktadır. Fakat sigorta hukukuna egemen olan iyi niyet prensibinin bir gereği olarak sigorta ettirenin sigorta edilmemiş gibi sigorta konusunu sakınması ve rizikonun gerçekleşmesini önleyici bir tutumda bulunması gerekir³⁹. Sigortacının doğru bir prim hesabı yapabilmesi ve üzerine aldığı riski doğru ölçebilmesi için ise sözleşme konusuna ilişkin tüm gerçekleri tam ve doğru bir şekilde bilmesi büyük önem taşımaktadır⁴⁰. Nitekim taraflar, sözleşme yapıp yapmayacaklarına ve yapacaklarsa da sözleşme içeriğine birbirlerine verdikleri bilgiler neticesinde karar verecektir⁴¹. Bu sebeple sigortacılığın belki de en önemli konularından birini beyan yükümlülüğü oluşturmaktadır. Ayrıca beyan yükümlülüğü bir yönüyle sigortacının üstleneceği rizikonun sınırlandırılmasına da hizmet etmektedir⁴². Sigorta ettirenin beyanı üzerine sigortacı rizikoyu kişi, zaman, yer ve miktar gibi çeşitli yönlerden sınırlandırma yoluna gidebilir⁴³. Ayrıca sigorta ettirenle benzer nitelik taşıyan diğer sigorta ettirenleri de aynı sınıfa tabi tutarak risk grubunu belirlemek beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesine bağlı olduğundan bu yönüyle beyan yükümlülüğü sigortacılık tekniğinin de bir gereği olarak kabul edilebilir⁴⁴.

³⁷ Sigortanın bu gibi zararlarının, faydaları karşısında mukayese bile edilemeyeceği yönünde bkz. **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 49.

³⁸ Ahlaki tehlike sorunu, sigorta yaptırmadan önce hırsızlığa karşı daha dikkatli olan kişinin, sigorta yaptırdıktan sonra eskisi kadar dikkatli olmayacağı düşüncesine dayanmaktadır. Hırsızlara karşı bisikletini her zaman kilitleyen kişinin, bisikletini hırsızlığa karşı sigortalattıktan sonra, bisikletinin güvenliğiyle ilgili eskisi gibi tedbir almaması veya sağlık sigortası yaptırmadan önce sağlıklı yaşamaya gayret eden kişinin sağlık sigortasından sonra sağlığına dikkat etmemesi gibi örnekler için bkz. **Fidan**, Hüseyin, "Asimetrik Bilginin Elektronik Ticaret Üzerindeki Etkileri Ve Tüketici Güveni Üzerine Bir Uygulama" (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, 2014, s. 54 vd.

³⁹ **Uluğ**, s. 314.

⁴⁰ Bkz. TTK m. 1412 gerekçesi; **Kender**, Hususi Sigorta, s. 179; **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 371.

⁴¹ **Ağsakal, İbrahim**, Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları, Ankara: Adalet Yayınevi, 2015, s. 10; **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 184; **Aydın**, s. 21; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 253.

⁴² **Ünan**, Samim, Hayat Sigortası Sözleşmesi, İstanbul, 1998, s. 98.

⁴³ **Ağsakal**, s. 8; Örneğin yangına karşı bir binanın sigorta ettirilmesi halinde kural olarak binanın müştemilat kömürlük gibi eklentileri de sigorta kapsamındadır. Ancak müştemilatın ahşap olduğunun beyanı üzerine sigortacı müştemilatı sigorta kapsamından çıkarma ya da riske etkisi bakımından primi yükseltme yoluna gidebilir. Örnek için bkz. **Aydın**, s. 26.

⁴⁴ Beyan yükümlülüğünün en makul gerekçesinin sigortacılık tekniği olduğu yönünde bkz. **Ağsakal**, s. 33.

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü ETTK'da kara sigortaları için mal sigortası faslında m. 1290'da; deniz sigortaları için ise denizcilik rizikolarına karşı sigortalar faslında ETTK m. 1363-1370'de düzenlenmişti. TTK genel gerekçesinde de ETTK'nın sistematigi eleştirilmiş ve tüm sigortalar için ortak hüküm niteliğinde olması gereken genel hükümlerin Kanunda dar kapsamlı olarak ele alındığı, bu genel kısımda yer alan nitelikli bazı konuların ise ilgili kısımlarda tekrar düzenlendiği belirtilmiştir. Böylece TTK'nın sigorta hükümlerinin açık, anlaşılır ve görsel nitelikte bir sistematige bağlandığı vurgulanmıştır. Bunun sonucu olarak da TTK sistematiginde yangın, tarım, hırsızlık gibi özel sigorta türleri ayrıca düzenlenmemiş, bunun yerine tüm sigorta türlerine uygulanabilecek şekilde genel hükümler detaylı şekilde düzenleme alanı bulmuştur⁴⁵. Beyan yükümlülüğü de yukarıda açıkladığımız işlevi ve öneminden dolayı ETTK'dan farklı olarak kara ve deniz sigortaları ayırt edilmeksizin tüm sigortalar için genel hükümler kısmı altında düzenleme alanı bulmuştur⁴⁶.

3. HUKUKİ NİTELİĞİ

Beyan⁴⁷ genel olarak bir irade, bilgi ya da hissin karşı tarafa ulaşmasını ve dış dünyaya yansıtılmasını sağlayan fiildir⁴⁸. Sigorta ettirenin beyanı bu çerçeveden bakıldığında hukuken öncelikle *bilgi açıklaması*⁴⁹ niteliğindedir⁵⁰. Beyan yükümlülüğünün hukuki niteliği konusunda ise doktrinde iki teori üzerinden görüşler şekillenmektedir: Borç teorisi ve şart teorisi.

⁴⁵ **Atamer**, Kerim, "Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca "Zarar Sigortaları"na Giriş", BATİDER, C. 27, S. 1, 2011, s. 36.

⁴⁶ Bkz. TTK Genel Gerekçe, N.206. Ayrıca bkz. TTK m. 1435 gerekçesi; ETTK döneminde sigorta ettirenin yükümlülüklerine ilişkin eksiklikler ve karşılaştırmalı incelemeler için bkz. **Şenocak**, *Değişiklik İhtiyacı*, s. 379 vd.

⁴⁷ Beyan kelime anlamı olarak "*bildirme*" anlamına gelmektedir. Bkz. <http://tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi:12.05.2018).

⁴⁸ **Eren**, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 18. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, 2015, s. 147 vd.; **Oğuzman**, M. Kemal/ **Barlas**, Nami, *Medeni Hukuk*. 13. Bası, İstanbul: Arıkan, 2006, s. 133; **Aydın**, s. 30.

⁴⁹ Bilgi açıklaması herhangi bir sonuç doğurmaya yönelik olmayan, sadece geçmiş veya mevcut vakıalara ilişkin belirli bir açıklamayı ifade etmektedir. Bkz. **Eren**, s. 163.

⁵⁰ Türk Hukuku *hukuki fiil* kavramını irade açıklaması, bilgi açıklaması ve duygu açıklaması olarak kategorize ettiği için Sigorta Hukuku'ndaki salt beyan kavramının hukuki niteliği konusunda tartışma bulunmamaktadır. Ancak Alman hukukunda hukuki fiil kavramı hukuki işlem benzeri fiiller ve maddi fiiller olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bilgi açıklaması bu kategorilere sokulamadığından Alman doktrininde beyanın hukuki niteliği tartışmalıdır. Ayrıntılı bilgi ve görüşler için bkz. **Aydın**, s. 32 vd. ve 92.

Borç teorisine göre sigorta hukukundaki beyan yükümlülüğü bir borçtur⁵¹. Borç kavramı, bir şahsı, diğer bir şahsa karşı bir edimi yerine getirme yükümlülüğü altına sokan hukuki bağ olarak tanımlanmaktadır⁵². Tanımda bizi yükümlülük kavramına götüren edim yükümlülüğü ise borçlunun alacaklı yararına gerçekleştirmek zorunda olduğu davranış şeklinde ifade edilmektedir⁵³. Bu sebeple yükümlülük bir davranışta bulunma zorunluluğunu ifade eden geniş kapsamlı bir kavram olarak ifade edilebilir⁵⁴. Borç kavramı bir edim yükümlülüğünü içerdiği için borç ve yükümlülük kavramları birbiri yerine kullanılabilir⁵⁵. Borç kavramının en önemli özelliği talep ve dava edilebilmesi ve yerine getirilmemesi halinde tazminat istenebilmesi imkanındır. Ancak beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesi borçlarda olduğu gibi talep ve dava edilemediğinden bu görüş eleştirilmektedir⁵⁶.

Şart teorisine göre sigortacının ifa borcu sigorta ettirenin kanun ya da sözleşmeyle kendisine yüklenen uygun davranış normlarını yerine getirmesi şartına bağlanmıştır⁵⁷. Bu görüşün savunucularına göre yükümlülüğün yerine getirilmesinin talep veya dava edilememesi, ihlali halinde tazminat sorumluluğu doğurmaması bir borç olmadığının kanıtı mahiyetindedir. Bu sebeple her ne kadar Kanunda yükümlülük kavramı kullanılmışsa da beyan yükümlülüğü gerçek anlamda bir borç değil külfet niteliğindedir⁵⁸. Külfet ise hukuk düzeni tarafından kişiye yüklenen, yerine getirilmemesi durumunda ifası talep edilemeyen, karşı tarafa tazminat hakkı vermeyen ancak yerine getirmeyen kişinin bazı hak ve menfaatleri kısmen veya tamamen kaybetmesine neden olan davranışları ifade eder⁵⁹.

⁵¹ İsviçre Hukukunda bu görüşün genel kabul görmesinin nedeni yükümlülüğün ihlali ile sigorta sözleşmesinin feshine neden olan sigorta ettirenin ayrıca sigortacıya tazminat ödemek zorunda olmasıdır. Ancak ilgili hükümler kanun değişikliğiyle kaldırılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Aydın**, s. 34 vd.

⁵² **Oğuzman**, M. Kemal/ **Öz**, Turgut. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2006, s. 3.

⁵³ **Eren**, s. 29.

⁵⁴ **Oğuzman/Öz**, s. 14, dn. 61.

⁵⁵ **Aydın**, s. 13.

⁵⁶ Eleştiriler ve teorisinin savunucuları için bkz. **Ağsakal**, s. 36 vd.; **Aydın**, s. 34 ve dn. 98’de anılan yazarlar.

⁵⁷ **Koenig**, s. 137, Aktaran: **Aydın**, s. 35; **Ağsakal**, s. 35 ve dn. 89’da anılan yazarlar.

⁵⁸ Alman Hukukunda hakim görüş şart teorisi benimsenerek oluşturulmuştur. Bkz. **Aydın**, s. 35, dn. 105’te anılan yazarlar.

⁵⁹ **Eren**, s. 45; Külfetin sözleşmenin ifasını kolaylaştırmaya ve tarafların menfaatlerini korumaya yönelik olduğu yönünde bkz. **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 125.

Beyanda bulunma davranışının hangi kavramla ifade edildiği, kavramlara bağlanan hukuki sonuçlar birbirinden farklı olacağı için oldukça önemlidir⁶⁰. ETTK sigorta ettirenin beyanda bulunma davranışı için *mükellefiyet* kavramını kullanmış ve TTK da aynı anlama gelecek şekilde *yükümlülük* kavramına yer vermiştir. Doktrinde beyanda bulunma davranışı için yapılan hukuki nitelendirmeleri genel olarak külfet⁶¹, görev⁶², ödev⁶³ ve yüküm⁶⁴ şeklinde sıralamak mümkündür⁶⁵. Kanaatimizce TTK bazı hükümlerde borç ve yükümlülük kavramlarını birbiri yerine kullandığı gibi bazı hükümlerde yükümlülük ve külfet ayrımı için “borç ve yükümlülük” kavramlarını kullanmıştır⁶⁶.

Açıklamalarımız ışığında ve TTK’nın benimsediği ifade karşısında beyan yükümlülüğü, kanundan kaynaklanan⁶⁷ ve yerine getirilmemesi halinde kişinin haklarının kısmen veya tamamen kaybına yol açan sigorta hukukuna özgü bir yükümlülük

⁶⁰ Aynı yönde bkz. **Kayhan**, s. 514, dn. 9.

⁶¹ Yükümlülük yerine külfet teriminin kullanılmasının daha isabetli olacağı yönündeki eleştirileri için bkz. **Atamer**, s. 41; **Aydın**, s. 13 vd. Külfet olduğu yönünde bkz. **Can**, Mertol, “Gözden Geçirilmeye Muhtaç Hükümler Var mı?” Sorusu Çerçevesinde, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Sözleşmesinin Tabi olduğu Hukuki Esaslar, 2. Bası, Ankara, 2012, s. 73-77; **Şenocak**, *Değişiklik İhtiyacı*, s. 386; **Kubilay**, Huriye, “Oto Kiralama Kızılı Kasko Sigortası İle Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 4, 2013, s. 66; **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 83 ve 372; **Aydın**, s. 36 vd.

⁶² Görev niteliğinde olduğu yönünde bkz. **Kender**, Hususi Sigorta, s. 259; **Algantürk Light**, Didem, “Sigorta Sözleşmesi Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (10. Yıl’a Armağan), C. 11, S. 22, 2012, s. 2; **Aral Eldeleklioğlu**, İrem, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapılmasında Beyan Yükümlülüğü”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (“6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken” 10 - 11 - 12 Mayıs 2012 - Sempozyum), C. 18, S. 2, 2013, s. 726; **Şeker Ögüz**, Zehra, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, İstanbul, 2010, s. 21, dn. 1; **Ağsakal**, s. 37.

⁶³ Yazar her ne kadar çalışmasında ödev kavramını tercih etmişse de sonuç kısmında külfet kavramını kullanmıştır. Bkz. **Kayhan**, s. 513 vd. ile s. 536.

⁶⁴ **Çeker**, Mustafa, “Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümü”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, c. 1, Ankara, 2010, s. 639 vd. Kanaatimizce yalnızca telaffuz farklılığı yaratır mahiyetteki iki kavram aynı anlamı ifade etmek için kullanılmıştır. Nitekim TDK yüküm ve yükümlülük kavramlarını eş anlamlı kelimeler olarak vermektedir. Bkz. <http://tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi:11.05.2018).

⁶⁵ Beyan yükümlülüğünün hukuki niteliğine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Ağsakal**, s. 33 vd.; Benzer şekilde bkz. **Kender**, Hususi Sigorta, s. 159-160, s. 181 vd.

⁶⁶ Rizikoyu taşımak borç olduğu halde yükümlülük şeklinde düzenlendiği ve kavramsal olarak TTK’nın kendi içinde çelişkiye düştüğü yönündeki eleştiriler için bkz. **Aydın**, s. 15 vd.; Gereksiz ve yanlış bir şekilde TTK’nın külfet yerine yükümlülük kavramını kullandığı yönünde bkz. **Özdamar**, *Yaptırım Sorunu*, s. 349, dn. 11.

⁶⁷ Beyan yükümlülüğünün kaynağına ilişkin de doktrinde tartışmalar bulunmaktadır. Bir görüş beyan yükümlülüğünün kanundan kaynaklandığını kabul etmekten bir diğer görüş beyan yükümlülüğünün sözleşmeden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Bkz. **Ağsakal**, s. 37-38.

niteliğindedir⁶⁸. Bu yükümlülüğü borç olarak kabul edip sonuçlarını ağırlaştırmak ya da külfet olarak kabul edip niteliğini zayıflatmak kanaatimizce gereksizdir. Nitekim kendine özgü sonuçları olan bu yükümlülük sigorta hukukunda farklı birçok düzenlemenin uygulanmasına kaynaklık ettiğinden farklı hukuk uygulamaları açısından borç niteliğinde sonuçlar doğurabildiği gibi⁶⁹ bazen de sadece sigorta ettirenin kazanımları açısından etkili olarak külfet benzeri sonuçlar doğurabilmektedir⁷⁰. Karma görüş olarak kabul ettiğimiz bu görüş ise yargılamada genel esasların oluşmasına izin vermeyeceği ve hakimin taktir yetkisine bağlanması sebebiyle benzer olaylarda farklı kararlar çıkmasına sebebiyet verebileceği gerekçesiyle eleştirilmektedir⁷¹.

⁶⁸ Külfet kavramının da ilk kez sigorta hukukunda ortaya çıktığı yönünde bkz. **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 123.

⁶⁹ Örneğin ilerleyen bölümlerde ele aldığımız *yanlış sigorta uygulamaları* açısından durum böyledir.

⁷⁰ Karma görüş olarak ifade edilen bu görüş için bkz. **Schlegelberger**, Aktaran: **Ağsakal**, s. 36, dn. 92.

⁷¹ **Ağsakal**, s. 37.

İKİNCİ BÖLÜM

BEYAN YÜKÜMLÜSÜ OLARAK ANONİM ŞİRKET VE BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN MUHATABI

1. BEYAN YÜKÜMLÜSÜ OLARAK ANONİM ŞİRKET

1.1. Genel Olarak Anonim Şirketin Sözleşme Tarafı Olması

1.1.1. Anonim Şirketin Tanımı

TTK anonim şirketi, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirket şeklinde tanımlamaktadır (TTK m. 329/1)⁷². Anonim şirket, kurucuların, kanuna uygun olarak düzenlenmiş bulunan, sermayenin tamamını ödemeyi, şartsız taahhüt ettikleri, imzalarının noterce onaylandığı veya ticaret sicili müdürü yahut yardımcısı huzurunda imzaladığı esas sözleşmede, anonim şirket kurma iradelerini açıklamalarıyla kurulur ve ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır. (TTK m. 335/1 ve TTK m. 355/1)⁷³. Ticaret siciline tescille tüzel kişilik kazanan anonim şirket, istisnalar saklı kalmak kaydıyla 4721 sayılı Türk Medeni Kanun (TMK) m. 48 çerçevesinde bütün⁷⁴ haklardan yararlanabilir ve borçları üstlenebilir (TTK

⁷² TTK'nın bir anlamda anonim şirketin evrensel tanımını verdiği yönünde bkz. **Poroy**, Reha/**Tekinalp**, Ünal/**Çamoğlu**, Ersin, Ortaklıklar Hukuku I, Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014, N. 428.

⁷³ Anonim şirketin kurulması ve tescili arasındaki süreç için TTK m. 335 gerekçesine göre ön-anonim şirketin varlığına işaret edilmekte ve bu şirketin oluşma anı açıklığa kavuşturulmaktadır. Ön-anonim şirket, tüzel kişiliği haiz anonim şirketten farklıdır. Hâkim görüş uyarınca, ön-anonim şirket bir adı şirket ve dernek olmayıp; bir elbirliği mülkiyeti (şirketi) oluşturur. Ön-şirketin ortakları (kurucular) tacir sıfatını taşımazlar. Şirketin tescili ile ön-şirket tasfiyesiz sona erer. Tek kişi anonim şirkette ise ön-şirket tek kurucunun özel malvarlığı niteliğini taşır. Türk hukukunda ön-anonim şirketin niteliği ile hukukî durumunun açıklığa kavuşturulması öğretiyeye ve yargı kararlarına bırakılmıştır. Ön anonim şirket olarak kabul edilen süreçte şirket adına işlem yapanlar ve taahhütlere girişenler, bu işlem ve taahhütlerden şahsen ve müteselsilen sorumludurlar. Ancak, işlem ve taahhütlerin, ileride kurulacak şirket adına yapıldığı açıkça bildirilmiş ve şirketin ticaret siciline tescilinden sonra üç aylık süre içinde bu taahhütler şirket tarafından kabul olunmuşsa, bu durumda şirket sorumlu olacaktır (TTK m. 355/2). Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2015, N. 12-5 vd.

⁷⁴ Bütün haklar ifadesinden cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklar ve borçların anlaşılması gerekir. Bkz. **Poroy**(**Tekinalp/Çamoğlu**), N. 125; **Alper**, Gizem, Türk Özel Hukukunda Ultra Vires İlkesi (Anlamı ve Kapsamı), İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013, s. 68-69; **Bilgili**, Fatih/ **Demirkapı**, Ertan, Şirketler Hukuku, 9. Baskı, Bursa: Dora, 2013, s. 53; **Karahan**, Sami (Ed.), Şirketler Hukuku, Güncellenmiş 2. Baskı, Konya: Mimoza Yayıncılık, 2014, s. 351.

m. 125). Anonim şirketin tüzel kişiliğinin olması ayrı bir malvarlığına sahip olmasının yanında, ticaret unvanı, yerleşim yeri, tabiiyet ve ehliyet konusunda kendisini gösterir⁷⁵. Tüzel kişi olmanın bir sonucu da anonim şirketin kendine ait ayrı bir yönetim organizasyonunun bulunması ve yönetim yetkilendirmediği sürece ortakların şirket adına hareket etmemesidir⁷⁶. Şirket ortaklarının şirket yönetimine ilişkin etkisi yönetim kurulu üyelerinin seçimi ve ibralarına ilişkin genel kurulda karar vermeleri şeklinde dolaylı olarak kendisini göstermektedir⁷⁷. Nitekim genel kurul anonim şirketin karar organı, yönetim kurulu ise yönetim ve temsil organıdır⁷⁸.

1.1.2. Yönetim Kurulu ve Anonim Şirket Arasındaki İlişki

1.1.2.1. Yönetim Kurulunun Şirketle İlişkisinin Niteliği

Yönetim kurulu şirketin zorunlu ve devamlı bir organıdır⁷⁹. Yönetim kurulu ve şirket arasındaki ilişki noktasında doktrindeki hâkim görüş ilişkinin organik olduğu yönündedir⁸⁰. Temel tartışma ise yönetim kurulu üyelerinin de organ niteliğinde olup olmadığıdır⁸¹. Nitekim yönetim kurulu üyesinin organ niteliğini taşıması, şirket tüzel kişiliği ile arasındaki ilişkinin tespitinde de etkili olacaktır⁸². Organ olarak nitelendirilen

⁷⁵ **Poroy(Tekinalp/Çamoğlu)**, N. 124; **Bahtiyar**, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 12. Bası, İstanbul: Beta, 2017, s. 48; **Kırca**, İsmail/**Şehirli Çelik**, Feyzan Hayal/**Manavgat**, Çağlar, Anonim Şirketler Hukuku, C. 1, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013, s. 70-71; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, N. 5-8 vd.; **Tekinalp**, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Değişiklikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş 4. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015, N. 9-01.

⁷⁶ **Cahn**, Andreas/ **Donald**, David C., Comparative Company Law, New York: Cambridge University Press, 2010, s. 25; **Kraakman**, Reinier/ **Armour**, John/ **Davies**, Paul and The Others. The Anatomy of Corporate Law A Comparative and Functional Approach. 2. Edition, Oxford University Press, 2009, s. 14; **Karahan/Giray**, s. 113; **Akdağ Güney**, Necla, Anonim Şirket Yönetim Kurulu, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012, s. 3; **Şehirli Çelik(Kırca/Manavgat)**, s. 70.

⁷⁷ **Poroy/Tekinalp(Çamoğlu)**, N. 468.

⁷⁸ **Poroy/Tekinalp(Çamoğlu)**, N. 513.

⁷⁹ TTK m. 530 hükmünde uzun süreden beri şirketin kanunen gerekli olan organlarından birinin mevcut olmaması hali fesih sebebi olarak düzenlenmiştir.

⁸⁰ **Çamoğlu(Poroy/Tekinalp)**, N. 543; **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, s. 233; **Çamoğlu**, Ersin, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk ile), 2. Baskı, İstanbul, 2007, s. 35; **İzmirli**, Yadigar, Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunun Organ Niteliğini Kaybetmesi ve Hukuki Sonuçları, Ankara, 2001, s. 33; **Tekinalp**, s. 20.

⁸¹ Sigorta primleri dahi ödenen genel müdürün, yönetim kurulu başkanı ve yönetimde görevli ve yetkili üye olması karşısında vekâlet sözleşmesi hükümlerinin uygulanması gerektiği yönünde bkz. Y. 11. HD, T. 14.01.2002, E. 7933/K. 49, **Eriş**, Gönen, Ticari İşletme ve Şirketler, C. II, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, s. 2263.

⁸² **Sezgin**, Ayşegül, “Yönetim Kurulu Üyesi İle Anonim Ortaklık Tüzel Kişisi Arasındaki İlişkinin Hukuki Niteliği”, Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan, 2006, s. 370.

kişiler tüzel kişiyle bağımlılık ilişkisi içerisinde olamayacağından aradaki ilişkinin hizmet sözleşmesine dayanması da mümkün olmaz. Bu sebeple yönetim kurulu üyesi, görevini kendi bulunduğu makamdan dolayı ve kimseden talimat almadan yerine getiriyorsa, organ olarak kabul edilmelidir⁸³. Bu çerçevede tek kişi anonim şirket yönetim kurulunun tek üyesi organ sıfatına tek başına sahip olduğundan bu kişinin işçi sayılması mümkün değildir⁸⁴. Ancak kurul sıfatı dışındaki çalışması elbette İş Kanunu kapsamında değerlendirilebilir. Yine aynı şekilde organ sıfatı olmaksızın yönetim kurulu üyelerinin işyerinin belli bir bölümünde sorumluluk üstlenerek çalışması ve bu çalışmanın iş sözleşmesine dayanması halinde işçi kabul edilmeleri mümkündür⁸⁵. Mevcut bir iş ilişkisi varken işçinin yönetim kurulu üyesi olarak seçilmesi halinde ise yönetim kurulu üyelerini organ olarak kabul eden görüşe göre organ sıfatının kazanılmasıyla bu iş ilişkisinin de sona erdiğini kabul etmek gerekecektir⁸⁶. Doktrinde ise yönetim kurulu üyeliğine seçilen kişinin hizmet akdiyle çalıştığı görevine devam edip etmediği ve organ niteliği kazanıp kazanmadığına bakılarak sonuca gidilmesi önerilmektedir⁸⁷.

⁸³ **Bilgili/Demirkapı**, s. 34.

⁸⁴ Bu bağlamda İsviçre Federal Mahkemesi'nin verdiği ilginç bir karara değinmekte fayda vardır. Federal Mahkeme söz konusu kararında, şirketi tek başına temsil yetkisini haiz yönetim kurulu üyesinin, iflas halindeki bir şirketin çalışanlarına tanınan öncelikten yararlanma talebini, arada bir hizmet ilişkisi olmasına rağmen, yönetim kurulu üyesinin sahip olduğu organ vasfının, alt üst ilişkisine engel olduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir: "...Der Kläger, welcher Geschäftsführer und einzelzeichnungsberechtigtes Mitglied des Verwaltungsrats der in Konkurs gefallenen Unternehmung war, stand zwar in einem Arbeitsverhältnis, aber es fehlte wegen seiner Organstellung in tatsächlicher Hinsicht an einem Unterordnungsverhältnis. Daran vermag nichts zu ändern, wenn das Verwaltungsratsmitglied die im Gesetz umschriebene Funktion nicht ausfüllte und untätig blieb bzw. als Strohmann bloss die Anordnungen anderer ausführte; denn für den Geschäftsgang trägt es – zusammen mit den andern Mitgliedern der Verwaltung - auch in solchen Fällen die Verantwortung und untersteht für pflichtwidriges Handeln der Organhaftung (Art. 754 Abs. 1 OR). Unter den hier gegebenen Umständen rechtfertigt es sich somit nicht, vom Prinzip der Gleichbehandlung der Gläubiger im Konkurs des Schuldners abzuweichen. Dem Kläger steht für seine Lohnforderung kein Konkursprivileg zu." BGE 118 III 46; Aktaran: **Akdağ Güney**, Necla, "Anonim Şirketlerde Azledilen Yöneticilerin Tazminat Hakları", AÜHFD, C. 57, S. 1, 2008, s. 28.

⁸⁵ Aynı yönde bkz. **Akyiğit**, Ercan, İş Hukuku, 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 65; Y. 9. HD. T. 26.11.2011, 18993/18596.

⁸⁶ Y. 9. HD, 27.12.2010, E. 2008/43389, K. 2010/40916, **Çil**, Şahin, İş Hukuku Yargıtay İlke Kararları, 4. Bası, Ankara, 2011, s. 69 vd.; İsviçre iş hukukunda da işçi ve işveren arasında bağımlılık unsuru olmadığından organ ve tüzel kişi arasında iş ilişkisinin kurulamayacağı düşünüldüğü yönünde bkz. **Süzek**, Sarper, İş Hukuku, Yenilenmiş 12. Baskı, İstanbul: Beta, 2016, s. 156; İşçi ve işveren sıfatının birleşemeyeceği yönünde bkz. **Mollamahmutoğlu**, Hamdi/ **Astarlı**, Muhittin, İş Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu-6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu İşlenmiş 5. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi, 2012, s. 167.

⁸⁷ **Süzek**, s. 155.

Anonim şirket tüzel kişiliğinin soyutluğu nasıl ki yönetim kurulu ile somut hale getiriliyorsa, yönetim kurulu da soyut bir kavramdır ve kurulu oluşturan gerçek kişiler⁸⁸ tarafından canlılık kazandırılır⁸⁹. Ayrıca yönetim kurulu ile şirket arasında organik bir ilişki olması yönetim kurulu üyelerinin de organ olarak değerlendirilmesi sonucunu doğurmaz. Yönetim kurulu şirketin bir parçasını oluşturur ve bu sebeple şirketten ayrı bir kişiliği bulunmamaktadır. Ancak yönetim kurulunu oluşturan üyelerin ise kuruldaki ayrı olarak bir kişiliği olduğu açıktır⁹⁰.

1.1.2.2.Yönetim Kurulu Üyelerinin Şirketle İlişkisinin Niteliği

Şirketten ve yönetim kurulundan ayrı değerlendirilen yönetim kurulu üyeleri ile şirket tüzel kişiliği arasındaki hukuki ilişkinin sözleşme ilişkisi olduğu noktasında doktrinde birlik vardır⁹¹. Ancak yönetim kurulu üyeleri ile anonim şirket arasındaki sözleşmenin hukuki niteliği konusunda doktrinde bir birlik söz konusu değildir. Hâkim görüş, özellikle iş hukukunda yönetim kurulu üyelerinin işçi değil, işveren olarak kabul edilmesi, bu kişilere ödenecek ücretin sözleşmenin esaslı unsuru olmayabileceğine dayanarak⁹², bu sözleşmenin vekâlet sözleşmesi niteliğinde olduğunu ileri sürmektedir⁹³. Bu görüş taraftarlarınca anonim şirket yönetim kurulu tarafından temsil ve idare edildiğinden soyut işveren sıfatının anonim şirkette, somut işveren sıfatının ise yönetim kurulunda olduğu ifade edilmektedir⁹⁴. Bu sebeple işveren anonim şirketin yönetim ve

⁸⁸ Tüzel kişiler de yönetim kurulu üyesi olabilirler ancak neticede tüzel kişi yönetim kurulu üyesi gerçek kişi bir temsilci aracılığıyla yönetim kuruluna karılacağından kurulun tamamen gerçek kişiler marifetiyle işlerlik kazandığını söylemek mümkündür.

⁸⁹ Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), N. 521.

⁹⁰ Sezgin, s. 371; Aynı yönde bkz. Karahan/Arslan, s. 416; Tekinalp, N. 12-112.

⁹¹ Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), N. 543; Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s. 233; Akdağ Güney, *Tazminat Hakları*, s. 13; Arslanlı, Halil, Anonim Şirketler II-III Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, İstanbul, 1960, s. 98 vd.; Mimaroglu, Sait Kemal, Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti, Ankara, 1967, s. 102; Ansay, Tuğrul, Anonim Şirketler Hukuku, 6. Baskı, Ankara, 1982, s. 104; Atan, Turhan, Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti, Ankara, 1967, s. 11 vd.; İmregün, Oğuz, Anonim Ortaklıklar, 4. Baskı, İstanbul, 1989, s. 156; Çamoğlu, s. 104; Ayrıntılı bilgi için bkz. Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, s. 453-458; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 174.

⁹² Atan, s. 10; Ansay, s. 103; Mimaroglu, s. 101.

⁹³ Mimaroglu, s. 102; Ansay, s. 104; Arslanlı, s. 108; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, s. 888; İmregün, s. 202; Şener, Oruç Hami, Ortaklıklar Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 360 ve 364.

⁹⁴ Yönetim kurulunun iş hukuku açısından işletme sahibi konumunda olduğu yönünde bkz. Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), N. 522.

temsilinde sorumlu olan yönetim kurulu somut işveren niteliğinde olduğundan, yönetim kurulu üyelerinin de işçi olarak kabul edilmemeleri gerektiği düşünülmektedir. Bu görüşe göre yönetim kurulu üyeleri ve şirket tüzel kişiliği arasında işçi ve işveren sıfatları birleşeceği için iş sözleşmesi yapılamaz. Bu sebeple yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasında kural olarak bir vekâlet akdi olduğu kabul edilmektedir⁹⁵. Ayrıca taraflar sözleşmeyi zımnen yaparlarsa ve unsurlar noktasında tereddüt oluşuyorsa TTK m. 126 hükmü⁹⁶ yollaması ile BK m. 630 gereği aradaki ilişkinin vekâlet sözleşmesine dayandığının kabulü gerekecektir⁹⁷. Gerçekten de iş sözleşmesi ve vekâlet sözleşmesi birbirinden, süre yönünden, temsile dayalı olup olmama yönünden, bağımlılık ilişkisi yönünden ayrılmaktadır. Ancak tüm bu farklılıkların birbirine çok yakın olduğu ve bir sonuca ulaşılamayan hallerde sözleşmeyi vekâlet sözleşmesi olarak nitelemek gerektiği ileri sürülmektedir⁹⁸. Ancak ticaret hukuku uygulamasında somut olayda uyumsuzluk halinde dahi davalı ve davacı sıfatının kişi olarak birleşmesi olağandır ve bu durumda şirketin kayyım tarafından temsil edilmesi yoluyla yönetim kurulu üyeleri ve şirket arasındaki uyumsuzluğun çözümü yoluna gidilmektedir⁹⁹. Yönetim kurulunun kişiliği olmamasına karşın kurulu oluşturan kişilerin şirketten ayrı ve bağımsız kişilikleri bulunduğundan kendileriyle işlem yapma şartlarına uyulduktan sonra yönetim kurulu üyeleriyle şirket adına yönetim kurulunun sözleşme tarafı olması mümkündür.

⁹⁵ Bkz. **Narmanlıoğlu**, Ünal, İş Hukuku Ferdi İş İlişkileri I. Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, İstanbul: Beta, 2014, s. 109; **Süzek**, s. 154.; Bir Yargıtay kararında, şirket ortağının genel müdür olarak organ sıfatıyla şirketin tüm hukuki ve ekonomik meselelerde sorumluluğu kendisine ait olmak üzere şirketi temsille yükümlü olduğu bir olayda, organ niteliğinde olduğundan ve şirketi doğrudan temsil ederek emir ve talimat yetkisine sahip olduğundan bu kişi işçi olarak kabul edilmemiştir. Bkz. Y. 9. HD, T. 25.02.2014, 3752/5833, YKD, C. 40, 2014, s. 994 vd.; Bu yönde bkz. Y. 9. HD, T. 27.12.2010, E. 2008/43389, K. 2010/40916, **Çil**, s. 70 vd.

⁹⁶ TTK m. 126 hükmü şu şekildedir: “Her şirket türüne özgü hükümler saklı kalmak şartıyla, Türk Medeni Kanununun tüzel kişilere ilişkin genel hükümleri ile bu Kısımda hüküm bulunmayan hususlarda Türk Borçlar Kanununun adı şirkete dair hükümleri her şirket türünün niteliğine uygun olduğu oranda, ticaret şirketleri hakkında da uygulanır.”

⁹⁷ **Helvacı**, Mehmet, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, 2. Bası, İstanbul, 2001, s. 109; **Çamoğlu**, s. 111; **Mimaroğlu**, s. 102; **Atan**, s. 12; Yönetim kurulu üyesi veya Murahhas ile ortaklık arasında bir hizmet sözleşmesi mevcut değilse veya aradaki sözleşme hizmet sözleşmesi olarak yorumlanmaya müsait değilse, bu durumda vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulama alanı bulacağına yönelik bkz. **Akdağ Güney**, *Tazminat Hakları*, s. 2.

⁹⁸ **Narmanlıoğlu**, s. 177; Örnek Yargıtay kararları için bkz. **Çelik**, Nuri/ **Caniklioğlu**, Nurşen/ **Canbolat**, Talat, İş Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 28. Bası, İstanbul: Beta, 2015, s. 121, dn. 35 vd.; **Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat)**, s. 456.

⁹⁹ Örnek Yargıtay kararları için bkz. **Eriş**, s. 2220 vd.

Kanaatimizce iş hukukundaki yorum farkı şirket tüzel kişiliği ile yönetim kurulu üyelerinin ve özellikle şirket ortaklarının ayrı kişiliklere ve mal varlıklarına sahip oldukları temel bilgisinin oturtulamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim bir tek kişi hem şirketin tek ortağı, aynı zamanda tek yönetim kurulu üyesi, şirketin temsilcisi ve yönetim kurulunun tek kişi olması halinde kurulun kendisini de oluşturabilir¹⁰⁰. Ancak tüm bu pay sahibi, yönetim kurulu, yönetim kurulu üyesi, yönetici sıfatları ayrı haklar ve yükümlülükler taşımakta ve ayrı bir hukuka tabi olmaktadır. Kişi birleşmelerini, taşınan sıfatların da birleşmesi olarak değerlendirmemek gerekmektedir.

Doktrinde haklı olarak ifade edildiği üzere şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki ilişki tespitinde öncelikle tarafların iradelerine bakılması gerekmektedir¹⁰¹. Yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasındaki hukuki ilişki somut olaya göre tarafların iradesi göz önüne alınmak suretiyle vekalet sözleşmesi ya da hizmet sözleşmesine dayandırılabilir. Nitekim BK m. 630 hükmünde de aksine anlaşma yapılmamış olması halinde aradaki ilişkinin vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlere tabi olacağı düzenlenmiştir. Bu sebeple de taraflar açık olarak iş sözleşmesi akdedebileceği gibi zımnen de unsurları sağlanan bir iş sözleşmesi varsa aralarındaki hukuki ilişkinin iş sözleşmesi olarak kabulü mümkün olabilmelidir¹⁰².

Yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasındaki hukuki ilişkinin doğru şekilde tespit edilmesi, uyuşmazlıkların çözümü açısından büyük önem taşımaktadır¹⁰³. Nitekim bu ilişkinin tespiti neticesinde taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümünde başvurulacak hükümler ve talep edilebilecek haklar değiştiği gibi görevli mahkemenin dahi doğru şekilde belirlenmesi aradaki hukuki ilişkinin doğru tespit edilmesine bağlıdır¹⁰⁴. Bu

¹⁰⁰ Tek kişi anonim şirkette sorumluluğu sınırlandırılmış bir tek kişi işletmesi söz konusu olduğu yönünde bkz. **Tekinalp(Poroy/Çamoğlu)**, N. 478-b; Ayrıntılı bilgi için bkz. **Aydoğan**, Fatih, Tek Kişi Ortaklığı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.

¹⁰¹ **Çamoğlu(Poroy/Tekinalp)**, N. 543; **Çamoğlu**, s. 111; **Helvacı**, s. 109; **İzmirli**, s. 37; **Karaege**, Özge, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Yönetim Kurulu Üyeliğine Seçilme Koşulları”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 3, 2012, s. 77.

¹⁰² Aynı yönde bkz. **Çamoğlu(Poroy/Tekinalp)**, N. 543; **Karahan/Arslan**, s. 416; Vekâlet sözleşmesi görüşünün organik bağdan etkilendiği için taraftar topladığı ancak esasen yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasındaki hukuki ilişkinin hizmet sözleşmesi olduğu yönünde bkz. **Tekinalp**, N. 12-112.

¹⁰³ **Kırca (Şehirli Çelik/Manavgat)**, s. 454.

¹⁰⁴ Nitekim 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu m. 1’e göre, iş mahkemelerinin görevi “İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her

çerçeve de yönetim kurulu üyelerinin şirkete verdikleri zararlar açısından şirketler hukuku hükümlerine göre tanınan haklar yanında aralarındaki temel sözleşme ilişkisinin hükümlerine göre de tanınan hakların talep edilmesi mümkün olabilecektir.

1.1.3. Anonim Şirketin Yönetimi ve Temsili

Anonim şirketin yönetimi iç ilişkiye, temsili ise dış ilişkiye ilişkindir. Anonim şirket yapısı açısından bir sigorta sözleşmesine taraf olunması öncelikle iç ilişkide sigorta sözleşmesinin önemi ve mahiyetine göre bir yönetim kararına dayanacaktır. Yönetime ilişkin bu süreçte sigortacı, şirket açısından üçüncü kişi konumundadır ve şirketin iç ilişkilerine dair sigortacının herhangi bir fikri ve etkisi bulunamaz. Bu sebeple şirketin yönetiminde sözleşme yapılmasına ilişkin alınan bir karar olmaması ve hatta kesinlikle sözleşme yapılmaması yönünde bir şirket yönetim kararı olsa dahi sigortacı bunu bilemez. Nitekim şirket açısından üçüncü kişi konumundaki sigortacıyla kurulacak ilişkiler şirketin dış ilişkileri kapsamında olduğundan sigorta sözleşmesine ilişkin işlemler yönetime değil temsile ilişkindir. Bu sebeple sigorta hukuku açısından sigortacı karşısında anonim şirketi temsille görevli ve yetkili kişilerin kimler olduğunun bilinmesi gerekir. Buradaki temsilden kasıt borçlar hukukundaki temsil ilişkisi değildir¹⁰⁵. Nitekim en genel tabiriyle tüzel kişinin yetkili organları sigorta hukuku anlamında sigorta ettirenin temsilcisi değil sigorta ettirenin bizzat kendisi olarak kabul edilmektedir. Bu noktada anonim şirketin yetkilileri ile şirket arasındaki hukuki ilişkinin niteliği de önem taşımaz. Nitekim bu ilişki de şirketin iç ilişkisi kapsamındadır ve dış ilişkideki bir sözleşmeye ilişkin olarak herhangi bir sonuç doğurmayacaktır. Ancak aradaki ilişkinin de ihlali niteliğinde işlemler olduğu sürece şirketle yetkilileri arasında hukuki ilişki kapsamında tarafların birbirlerinden talepleri olabilir.

türlü hak iddialarından doğan hukuk uyumsuzluklarının çözülmesi”dir. İşçi sıfatını taşımayan kişinin talepleriyle ilgili davanın, iş mahkemesi yerine genel görevli mahkemelerde görülmesi gerekir. Bkz. Y. 9. HD. T. 04.11.2013, E. 2011/31590, K. 2013/28036; Yönetim kurulu üyelerine ödenen ücret ve huzur hakkının İş Kanunu kapsamında olmayıp, TTK’dan kaynaklanan bir hak olması sebebiyle İş mahkemeleri yerine Asliye Ticaret Mahkemelerinin görevli olduğuna yönelik Yargıtay kararı da bulunmaktadır. Bkz. Y. 11. HD, T. 17.12.1990, E. 7808, K. 8128, Eriş, s. 2409.

¹⁰⁵ Tekinalp, N. 11-01; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 236; Alper, s. 93.

Sonuç olarak beyan yükümlülüğü tüzel kişi anonim şirketin yetkili organındadır¹⁰⁶. Genel kural gereği anonim şirket, yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil olunur (TTK m. 365/1). Genel kural bu olmakla birlikte istisnaları da bulunmaktadır¹⁰⁷. Öncelikle TTK şirketin yönetimi ve temsilini birbirinden ayrı düzenlemiştir. Bu sebeple şirketin yönetimi ve temsilini ayrı başlıklar altında incelemek daha faydalı olacaktır.

1.1.3.1. Anonim Şirketin Yönetimi

Şirketin yönetimi kural olarak tüm yönetim kurulu üyelerine aittir (TTK m. 367/2). Yönetim kurulu kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkilidir (TTK m. 374). TTK organlar arasında işlevlerin ayrılığı ilkesini benimsediği için yönetim kurulunun devredilemez yetki ve görevleri¹⁰⁸ ile genel kurulun devredilemez yetki ve görevleri¹⁰⁹ TTK'da ayrı ayrı düzenlenmiş ve bu düzenlemeler dışında kalıp da TTK'nın izin verdiği hallerde ve

¹⁰⁶ Öztan, Fırat, Sigorta Akdinin İn'ikadında İhbar Mükellefiyeti, Ankara, 1966, s. 85; Şenocak, Kemal, Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara, 2000, s. 221; Ağsakal, s. 57; Aydın, s. 70.

¹⁰⁷ Tasfiyeye girmiş şirketlerde tasfiye memurları da tasfiyeye ilişkin yönetim ve temsil hak ve yetkilerini kullandıklarından, söz konusu yetkileri ve hakları düzenleyen hükümlerin de yönetim ve temsilin yönetim kurulunda olduğuna ilişkin kuralın istisnalarından biri olarak değerlendirilebileceği yönünde bkz. TTK m. 365 gerekçesi.

¹⁰⁸ Yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkileri TTK m. 375 hükmüne göre şunlardır: a) Şirketin üst düzeyde yönetimi ve bunlarla ilgili talimatların verilmesi, b) Şirket yönetim teşkilatının belirlenmesi, c) Muhasebe, finans denetimi ve şirketin yönetiminin gerektirdiği ölçüde, finansal planlama için gerekli düzenin kurulması, d) Müdürlerin ve aynı işleve sahip kişiler ile imza yetkisini haiz bulunanların atanmaları ve görevden alınmaları, e) Yönetimle görevli kişilerin, özellikle kanunlara, esas sözleşmeye, iç yönergeler ve yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uygun hareket edip etmediklerinin üst gözetimi, f) Pay, yönetim kurulu karar ve genel kurul toplantı ve müzakere defterlerinin tutulması, yıllık faaliyet raporunun ve kurumsal yönetim açıklamasının düzenlenmesi ve genel kurula sunulması, genel kurul toplantılarının hazırlanması ve genel kurul kararlarının yürütülmesi, g) Borca batıklık durumunun varlığında mahkemeye bildirimde bulunulması.

¹⁰⁹ TTK m. 408 hükmüne göre genel kurul, kanunda ve esas sözleşmede açıkça öngörülmüş bulunan hallerde karar alır. Çeşitli hükümlerde öngörülmüş bulunan devredilemez görevler ve yetkiler saklı kalmak üzere, genel kurula ait devredilmez görevler ve yetkiler ise şunlardır: a) Esas sözleşmenin değiştirilmesi, b) Yönetim kurulu üyelerinin seçimi, süreleri, ücretleri ile huzur hakkı, ikramiye ve prim gibi haklarının belirlenmesi, ibraları hakkında karar verilmesi ve görevden alınmaları, c) Kanunda öngörülen istisnalar dışında denetçinin seçimi ile görevden alınması, d) Finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, yıllık kâr üzerinde tasarrufa, kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dâhil, kullanılmasına dair kararların alınması, e) Kanunda öngörülen istisnalar dışında şirketin feshi, f) Önemli miktarda şirket varlığının toptan satışı.

yine esas sözleşmeye hüküm konulmak şartıyla organların yetki ve görev kapsamının genişletip daraltılmasına izin verilmiştir¹¹⁰.

Yönetim kurulu görev ve yetkisi kapsamındaki tüm iş ve işlemlerin her aşamasını bizzat yapmak zorunda değildir. Öncelikle yönetim kurulu, işlerin gidişini izlemek, kendisine sunulacak konularda rapor hazırlamak, kararlarını uygulamak veya iç denetim amacıyla içlerinde yönetim kurulu üyelerinin de bulunabileceği komiteler ve komisyonlar kurabilir (TTK m. 366/2). Her ne kadar TTK komite ve komisyon kurulmasını isteğe bağlı bir şekilde düzenlenmişse de somut olayda şirketin yapısını güçlendirmek ve işlerin düzene sokulması için komite ve komisyon kurulması gerektiği halde kurmayan yönetim kurulu özen ve bağlılık yükümlülüğü yerine getirmemekten dolayı sorumlu tutulabilir¹¹¹. Şirketten umulan faydanın sağlanabilmesi için kurumsallaşma kaçınılmazdır¹¹². Özellikle gelişmiş sermaye piyasalarına sahip ülkelerde şirketlerin kurumsal bir kimliği olmasını sağlayan kurumsal yönetim önem kazanmış ve şirket yöneticiliği meslek halini almıştır¹¹³. Kurumsal Yönetimin, bir anonim ortaklığın adil şekilde, eşitlik ilkesinden taviz vermeden, yönetimin denetim altında tutulduğu ve bunun sonucu olarak hesap verebilir şekilde örgütlendiği, pay sahipleri ile diğer çıkar gruplarının menfaatlerinin gözetildiği bir yönetim sistemi olarak tanımlanabilmesi mümkündür¹¹⁴.

¹¹⁰ TTK hukukun sürekli gelişimini sağlamak amacıyla üç sorunu öğreti ile mahkeme kararlarına bırakmıştır. Bunlardan birincisi, TTK m. 375 hükmünde zikredilmemiş olmakla birlikte, genel kurulun niteliğiyle hiç bağdaşmayan, aksine yönetim kavramının kapsamında bulunduğundan şüphe edilmeyen konuların, meselâ, olağan konulara ilişkin sözleşmelerin bağitlanmasının esas sözleşme ile genel kurula bırakıp bırakılamayacağıdır. İkincisi, yönetim kurulunun ve devredilmişse yönetimin kararlarının genel kurulun onayına bağlanıp bağlanamayacağıdır. Sonuncusu ise yönetim kurulunun sorumluluktan kaçınmak amacıyla kararlarını genel kurulun onayına sunup sunamayacağıdır. Bkz. TTK m. 374 gerekçesi.

¹¹¹ **Kaya**, Mustafa İsmail, "Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Denetim ve Gözetim Görevi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı (Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan). 2014 (Basım Yılı: 2015), s. 3269.

¹¹² Kurumsallaşmanın tam anlamıyla ayrı tüzel kişilik ve ayrı malvarlığı ilkesinin amacının gerçekleşebilmesi için hem şart hem bir ihtiyaç olduğu yönünde bkz. **Yılmaz**, Lerzan, "Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Meselesi Hakkında İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Düşünceler", Uluslararası Ticaret Sempozyumu: Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, 2008, s. 241.

¹¹³ **Çamoğlu(Poroy/Tekinalp)**, N. 521-b.

¹¹⁴ **Pulaşlı**, Hasan, Corporate Governance (Kurumsal Yönetim İlkeleri) Anonim Şirket Yönetiminde Yeni Model, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2004, s. 4 vd.; **Yanlı**, Veliye, "Kamuyu Aydınlatma Açısından Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkelerinin Değerlendirilmesi", Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C. II, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2007, s.1581 vd.

Yönetim görev ve yetkisinin yönetim kuruluna ait olduğu kuralının bir istisnası olarak, yönetim kurulu esas sözleşmeye konulacak bir hükümle, düzenleyeceği bir iç yönergeye göre¹¹⁵, yönetimi, kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü kişiye devretmeye yetkili kılınabilir (TTK m. 367/1). Bu şekilde yönetim kurulunun görev ve yetkilerini devralan yönetim kurulu üyelerine murahhas üye, üçüncü kişilere ise murahhas müdür denir¹¹⁶. Oluşturulan bu “yönetim” yönetim kurulu yanında ve ondan tamamen bağımsız bir organ niteliğinde değildir. Yönetimin devrine ilişkin düzenleme yalnızca şirketin işletme konusunun elde edilebilmesi için gerekli tüm kararların alınması noktasında bir iç ilişki hakkı olan yönetimin kısmen veya tamamen devrine imkân sağlayan bir düzenlemedir¹¹⁷. Bu devrin tarafları devreden anonim şirket ve devralan kişidir, yoksa devir işleminin karşı tarafını yönetim kurulu oluşturmamaktadır. Nitekim yönetim kurulu bu işlemi şirket adına gerçekleştirmektedir¹¹⁸. Kaldı ki yönetimin tamamen devri halinde dahi yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri dışında kalan tüm görev ve yetkiler devredilebilir olduğundan yönetim kurulu yönetim organı olarak gücünü ve önemini koruyacaktır¹¹⁹.

1.1.3.2. Anonim Şirketin Temsili

Anonim şirketi iç ilişkide ortaklara karşı, dış ilişkide ise üçüncü kişilere karşı temsil eden yönetim kuruludur¹²⁰. Esas sözleşmede aksine bir düzenleme yoksa ve

¹¹⁵ Bu iç yönerge şirketin yönetimini düzenler; bunun için gerekli olan görevleri tanımlar, yerlerini gösterir, özellikle kimin kime bağlı ve bilgi sunmakla yükümlü olduğunu belirler. Başka bir deyişle iç yönerge üretim öncesini, üretimi, pazarlamayı, muhasebenin yapısını, işleyişini, görev tanımlarıyla şemasını içerir; “yönetimi” bir bütün halinde düzenler. İç yönergede sadece örgüt şemasının verilmesi yeterli değildir; iç yönergenin, karar ve atama yetkileri ile işletmenin teknik, ticarî ve hukukî açıdan yönetimine ilişkin esasları da içermesi gerekir. Bu tasarruf murahhasların yetki alanlarının da açıkça belirlenmesinde önem kazanır. Yönetim kurulu, istem üzerine pay sahiplerini ve korunmaya değer menfaatlerini ikna edici bir biçimde ortaya koyan alacaklıları, bu iç yönerge hakkında, yazılı olarak bilgilendirir. Yoksa iç yönergenin -ki gerekçede “Örgütlenme yönetmeliği” şeklinde ifade edilmektedir-, tescil ve ilânı gerekli değildir. Bkz. TTK m. 367 hükmü ve gerekçesi.

¹¹⁶ Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), N. 536.

¹¹⁷ TTK m. 367 gerekçesi.

¹¹⁸ Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 89.

¹¹⁹ Tamamen devirden, yönetim kurulunun TTK m. 375’de öngörülen devredilemez görev ve yetkileri dışındaki tüm yetkilerinin devri, kısmi devirden ise, bu yetkilerin sadece bir kısmının devredilmesinin anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Kaya, s. 3269, dn. 20 ve anılan diğer yazarlar.

¹²⁰ Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 79.

yönetim kurulu tek kişiden oluşmuyorsa şirketi temsille görevli ve yetkili olanlar çift imza kuralıyla şirketi temsil eder (TTK m. 370/1). Şirket esas sözleşmesinde yönetim kurulu üyelerinin sayıları ve bunlardan şirket adına imza koymaya yetkili olanların belirtilmesi zorunlu olduğundan şirket esas sözleşmesinin asgari içeriğinden kimin aracılığıyla sözleşme yapılabileceği kolaylıkla anlaşılacaktır (bkz. TTK m. 339/2-g). Temsile ilişkin özel bir düzenleme bulunmadığı takdirde her bir yönetim kurulu üyesi temsil yetkisine sahip olacak ve yönetim kurulu tek üyeden oluşmuyorsa herhangi iki yönetim kurulu üyesinin imzasıyla yapılan bir sözleşmeyle şirket bağlı olacaktır¹²¹. Aktif temsil yetkisi için durum böyle olmakla birlikte pasif temsilde birlikte temsil kuralına uyulması gerekmez¹²². Genel kural bu olmakla birlikte temsil yetkisinin devri de mümkündür. Temsil yetkisinin devrine ilişkin düzenleme, devredilebilen yönetim yetkisinin temsil yetkisiyle de tamamlanabilmesi için öngörülmüştür¹²³. Nitekim yönetimin devredilmesi kural olarak temsil yetkisinin devrini içermediği için temsil yetkisinin ayrıca veya aynı işlemde açıkça belirtilmek suretiyle devri gerekmektedir¹²⁴.

1.1.3.2.1. Temsil Yetkisinin Kapsamı

Temsile yetkili olanlar şirketin amacına ve işletme konusuna giren her tür işleri ve hukuki işlemleri, şirket adına yapabilir ve bunun için şirket unvanını kullanabilirler (TTK m. 371/1)¹²⁵. Ultra vires kuralı kalktığı için¹²⁶, şirketin hak ehliyetinin sınırını

¹²¹ Akdağ Güney, Necla, "6552 sayılı Torba Kanun ile TTK md. 371'e Eklenen Yedinci Fıkra ile İlişkin Değerlendirmeler", <http://arslanlibilimarsivi.com>, s. 9.

¹²² Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), N. 538.

¹²³ TTK m. 370 gerekçesi.

¹²⁴ TTK m. 367 gerekçesi; Kırcı (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 592.

¹²⁵ Ticaret şirketlerinin, TMK m. 48 hükmü çerçevesinde bütün haklardan yararlanabileceği ve borçları üstlenebileceği, bu husustaki kanuni istisnalar saklı kalmak üzere kabul edilmiştir (TTK m. 125/2). Bu çerçevede şirketin işletme konusu ibaresinden şirketin yapacağı her türlü işlemin anlaşılması yerinde olacaktır. Bu yönde bkz. Tamer, Ahmet, "Yeni Türk Ticaret Kanunu ile Getirilen Bir Yenilik: "Pay Sahiplerinin (Ortakların) Şirkete Borçlanma Yasağı" (TTK. M. 358)", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 102, 2012, s. 101.

¹²⁶ Kelime anlamı olarak "yetkilerin aşılması" anlamına gelen ultra vires ilkesi şirket sözleşmesinde yazılı işletme konusu dışında işlemlerin yapılması halinde hak ehliyetsizliği sebebiyle bu işlemlerle şirketin bağlı olmasını ifade etmektedir. ETTK m. 137 hükmünde öngörülmüş bulunan ve tüm ticaret şirketleri için geçerli olan ultra vires ilkesi, AET'nin 68/151 sayılı şirketlere ilişkin Birinci Yönergesi dikkate alınarak kaldırılmıştır. Nitekim ETTK döneminde de ilke oldukça esnetilmiş ve Yargıtay'ın yerleşik içtihadına göre şirket sözleşmesinde yer almamakla birlikte şirketin ticari faaliyetini kolaylaştıran iş ve işlemlerin de işletmenin konusu içinde yer aldığı kabul edilmişti. Konuya ilişkin bir Yargıtay kararının ilgili bölümü şu şekildedir: "Bir şirketin işletme konusu (iştiğal konusu) demek, o şirketin devamlı olarak yapacağı ticari

işletme konusu çizmediğinden, şirketin işletme konusu temsil yetkisinin kapsamının belirlenmesinde etkili olmuştur¹²⁷. Şirketin işletme konusu dışında yapılan işlemler de üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bildiği veya durumun gereğinden, bilebilecek durumda bulunduğu ispat edilmediği sürece yine şirketi bağlayacaktır (TTK m. 371/2). Esasen şirket esas sözleşmesinde şirketin işletme konusu esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde yer almaktadır (TTK m. 339/2-b). Ancak esas sözleşmenin tescil ve ilan edilmesi üzerine sicilin üçüncü kişiler üzerinde etkisini göstererek hukuki sonuç doğurmaya başlayacak esas sözleşme içeriği arasında şirketin işletme konusu sayılmamıştır (bkz. TTK m. 354 atfıyla TTK m. 36)¹²⁸. Bu sebeple esas sözleşmesinin ilan edilmiş olması, üçüncü kişinin şirketin işletme konusunu bildiğini ispatlamak için tek başına yeterli delil olarak kabul edilmemektedir (TTK m. 371/2). İspat yükü ise şirkettedir ve şirketin, üçüncü kişinin kötü niyetli olduğunu ispat etmesi gerekmektedir¹²⁹.

*işlemler demektir. Bunlar da o şirketin anasözleşmesinde belirtilen (şirket maksat ve mevzuu) ile ilgili işlemlerdir. Bununla birlikte, bir ticari işletmenin kendi anasözleşmesinde belirtilen işletme mevzuuna doğrudan doğruya girmemekle beraber, o işletmenin ticari faaliyetlerini kolaylaştıran ticari iş ve ticari sözleşmelerin de o işletmenin mevzuu içinde bulunduğunun kabulü zorunludur. Ticari amaç güden işletmelerin kredi temini konusunda bankalara karşı müştereken sorumluluk yüklenmek suretiyle birbirlerine destek olmaları ve ticari faaliyetlerini bu suretle sürdürebilmeleri halini ticari hayatın normal ve mutad işlemleri arasında kabul etmek gerektiğinden, bu davada söz konusu olan (kefalet akdinin) de davacı şirket yönünden kendi işletme mevzuu çerçevesi içinde kalan (bir muamele) den ibaret olduğu gözönünde tutulması zorunlu bulunmaktadır. Aksi düşüncenin kabulü ticari hayatın normal seyrine ve süratli akışına engel teşkil edebilecektir. Açıklanan bu hususlar dairemizin kökleşmiş içtihatı halinde bulunmaktadır (11. HD.nin 7.2.1978 tarih, 1978/7 esas, 1978/354 karar ve 4.3.1979 tarih ve 1979/392 esas, 1979/981 karar sayılı ilamları).” Y. 11. HD, T. 27.12.1983, E. 1983/5531, K. 1983/5921, **Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**.*

¹²⁷ Bkz. TTK m. 371 gerekçesi; Şirketin amacı ve işletme konusunun, şirketin hak ehliyetinin sınırını değil imza yetkilisine rücu edip edemeyeceğinin sınırını çizdiği yönünde bkz. **Yanlı, Veliye/ Akın, Murat Yusuf, Yeni Türk Ticaret Kanunu Dünya Değişiyor. Ya Siz? İstanbul: KPMG, 2011, s. 32; Bahtiyar, Mehmet, Ticari İşletme Hukuku, Güncellenmiş 18. Bası, İstanbul: Beta, 2017, s. 47; Bilgili/Demirkapı, s. 54; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, §5, N. 13; Tekinalp, §12, N. 83.**

¹²⁸ TTK m. 354 hükmünün gerekçesine göre şirket esas sözleşmesinin tamamı tescil olunur. Ancak, esas sözleşmenin tümünün tescil edilmiş olması, maddelerin tümü için tescilin olumlu etki yaratması sonucunu doğurmaz. Başka bir ifade ile, esas sözleşmenin her hükmü üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez, yani üçüncü kişiler (esas sözleşme tescil ve ilan edildi diye) bu sözleşmedeki her hükmü biliyor sayılamaz. Kısaca tescil her hüküm yönünden olumlu işlevi haiz değildir. Tescil edildikleri takdirde bu etkiye sahip bulunan esas sözleşme hükümleri TTK m. 354 hükmünde sekiz bent halinde, sınırlı sayı (numerus clausus) olarak gösterilmiştir. Söz konusu sekiz bent şirketin hüviyeti, üçüncü kişilerin hakları ve yönetim organı ile ilgilidir ve esas sözleşmenin tümünün tescil ve ilânı ise kamuyu aydınlatma ilkesi yönünden gerekli görülmüştür.

¹²⁹ **Turanlı, Hüsnü, “Yeni TTK ve Ultra Vires İlkesi”, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, C. 2, S. 3, s. 69.**

İşletme konusunun tescil ve ilanı sicilin olumlu etkisinden faydalanamasa da temsile ilişkin iki sınırlama açısından sicil olumlu etkisini göstermektedir: temsil yetkisinin sadece merkezin veya bir şubenin işlerine özgülenmesi veya birlikte kullanılması (TTK m. 371/3). Bu iki sınırlandırma dışında temsile ilişkin sınırlandırmalar sicilde tescil edilemeyeceği gibi bir şekilde tescil edilmiş olsa bile üçüncü kişiler için iyi niyeti ortadan kaldırıcı etki göstermeyecektir¹³⁰.

Dış ilişkide temsilin kapsamı üçüncü kişileri etkilemek üzere yukarıdaki şekilde düzenlenmekle birlikte şirket iç ilişkide dilediği şekilde temsil yetkisini düzenlemekte serbesttir¹³¹. İç ilişkide tescil edilmiş olsun olmasın yetkisi sınırlandığı halde bu sınırı aşarak şirketi zarara uğratan işlemlere yol açan temsilcilerin şirkete karşı aralarındaki hukuki ilişkinin hükümlerine göre sorumluluğu doğacaktır. Nitekim iç ilişki kapsamında yönetimin temsile ilişkin tüm sınırlandırmaları şirket yönetimi ve temsilcileri arasında geçerliliğini koruyacaktır. Yoksa üçüncü kişiler açısından bir etki yaratmayacaktır.

1.1.3.2.2. Temsil Yetkisi Verilebilecek Kişiler

1.1.3.2.2.1. Murahhas Üyeler ve/veya Müdürler

TTK m. 370/2 hükmüne göre yönetim kurulu, temsil yetkisini bir veya daha fazla murahhas üyeye veya müdür olarak üçüncü kişilere devredebilir¹³². Ancak her halükârda en az bir yönetim kurulu üyesinin temsil yetkisini haiz olması şarttır. Böylelikle kanun koyucu temsil yetkisinin tamamen üçüncü kişilere devredilmesini doğru bulmamış en az bir yönetim kurulu üyesinin temsil yetkisine sahip olması şartını aramıştır¹³³. Uygulamada ise genelde murahhaslara yönetim yetkisi ile birlikte temsil yetkisi de bırakılmaktadır¹³⁴.

¹³⁰ Yargıtay uygulaması da bu doğrultuda ilerlemiştir. Örnek Yargıtay kararları için bkz. **Akdağ Güney**, *Değerlendirmeler*, s. 8, dn. 16.

¹³¹ **Akdağ Güney**, *Değerlendirmeler*, s. 10; **Akdağ Güney**, *Yönetim Kurulu*, s. 87.

¹³² Tüzel kişilerin de yönetim kurulu üyesi olabilme imkânı karşısında şirketin tüzel kişi temsilci de ataması mümkündür. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Akdağ Güney**, *Yönetim Kurulu*, s. 80.

¹³³ **Akdağ Güney**, *Değerlendirmeler*, s. 10.

¹³⁴ **Çamoğlu(Poroy/Tekinalp)**, N. 540.

Temsile ilişkin genel kuraldan ancak esas sözleşmede aksine bir düzenleme olması şartıyla ayrılabilceğini belirten TTK m. 370/1 hükmü karşısında murahhas üyeler ve/veya müdür olarak üçüncü kişilere temsil yetkisinin devri halinin de esas sözleşme hükmüyle mümkün olacağı düşünülmektedir¹³⁵.

1.1.3.2.2.2. Ticari Mümessiller ve Ticari Vekiller

Yönetim kurulunun ticari mümessil ve ticari vekiller atama yetkisi bulunmaktadır (TTK m. 368). Öyle ki bu yetki yönetimin devredilmesi halinde dahi ortadan kalkmaz ve ayrıca yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerinden de birini oluşturmaktadır¹³⁶.

1.1.3.2.2.2.1. Ticari mümessil

Her ne kadar konu başlığını TTK sistematğine bağlı kalmak adına ticari mümessil olarak belirtsek de ticari mümessil BK’da ticari temsilci adıyla düzenlenmiştir¹³⁷. Ticari temsilci, işletme sahibinin, ticari işletmeyi yönetmek ve işletmeye ilişkin işlemlerde ticaret unvanı altında, ticari temsil yetkisi ile kendisini temsil etmek üzere, açıkça ya da örtülü olarak yetki verdiği kişiyi ifade etmektedir (BK m. 547/1). Ticari temsilcinin ticaret siciline tescili gerekir ancak tescil yapılmasa dahi ticari işletme sahibi ticari temsilcinin fiillerinden sorumludur (BK m. 547/2)¹³⁸.

Ticari temsilcinin yetki kapsamı ise oldukça geniştir¹³⁹. Öncelikle işletmenin amacına giren her türlü işlemi yapabilir, işletme sahibi adına kambiyo taahhüdünde bulunabilir; ancak açıkça yetkili kılınmadıkça taşınmazları devredemez veya bir hak ile

¹³⁵ Görüşler için bkz. **Akdağ Güney**, Yönetim Kurulu, s. 79 vd.

¹³⁶ TTK m. 375/1-d hükmüne göre müdürlerin ve aynı işleve sahip kişiler ile imza yetkisini haiz bulunanların atanmaları ve görevden alınmaları yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerinden biridir.

¹³⁷ 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 449 hükmünde *ticari mümessil* adıyla düzenlenmişken BK *ticari temsilci* kavramını kullanmayı tercih etmiştir. BK’nın 11.01.2011 tarihinde kabul edilip 04.02.2011 tarihinde Resmî Gazete ‘de yayınlandığı göz önüne alındığında 13.01.2011 tarihinde kabul edilip 14.02.2011 Tarihinde Resmî Gazete ‘de yayınlanan TTK’nın kanaatimizce kavram birliğini sağlaması gerekirdi.

¹³⁸ Bu sebeple tescilin kurucu değil bildirici olduğu yönünde bkz. **Akdağ Güney**, *Değerlendirmeler*, s. 14.

¹³⁹ Tacirin adeta bir diğer kendisi (alter ego’su) olarak adlandırıldığı yönünde bkz. **Bahtiyar**, Ticari İşletme Hukuku, s. 209.

sınırlandıramaz (BK m. 548). Temsil yetkisinin sınırlandırılması ise TTK'da olduğu gibi şube ile ya da birlikte imza atma koşuluyla sınırlandırılabilir ve ancak bu sınırlandırmaların tescili üçüncü kişilerin iyi niyetini ortadan kaldırır (Karş. TTK m. 371/3 ve BK m.549). Tescil edilmemiş olsa bile temsil yetkisinin kapsamına ilişkin haberdar olan üçüncü kişinin ise korunması söz konusu değildir ve bu durumda işletme sahibi sözleşmeyle bağlı olmayacaktır¹⁴⁰. Temsil yetkisinin verildiği ticaret siciline tescil edilmemiş olsa bile sona erdiğinin tescili gerekmektedir. Aksi taktirde iyi niyetli üçüncü kişilerin yetkisiz ticari temsilciyle yaptığı işlemlerle, ticari işletme sahibi bağlı olacaktır (BK m. 550).

1.1.3.2.2.2. Ticari Vekil

Ticari vekil, bir ticari işletme sahibinin, kendisine ticari temsilcilik yetkisi vermeksizin, işletmesini yönetmek veya işletmesinin bazı işlerini yürütmek için yetkilendirdiği kişiyi ifade etmektedir (BK m. 551/1). Ticari işletme hukuku açısından ticari vekilin tacir ya da ticari temsilci tarafından atanması mümkünken anonim şirketlerde bu yetki sadece yönetim kurulundadır. Ticari vekilin temsil yetkisinin kapsamını ise işletmenin alışılmış bütün işlemleri oluşturur ve ticari vekil açıkça yetkili kılınmadıkça, ödünç olarak para veya benzerlerini alamaz, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, dava açamaz ve açılmış davayı takip edemez (BK m. 551/2). İşletmenin alışılmış işlemlerinin neler olduğu ise işletmenin niteliğine, iş hacmine, faaliyet alanına ve bu alanın ticari teamüllerine göre tespit edilecektir¹⁴¹. Ticari vekillerin yetki kapsamına ilişkin herhangi bir tescil söz konusu olmadığı için ancak üçüncü kişiler haberdar edilerek iyi niyetlerinin ortadan kaldırılması mümkündür¹⁴².

¹⁴⁰ Akdağ Güney, *Değerlendirmeler*, s. 15.

¹⁴¹ Akdağ Güney, *Değerlendirmeler*, s. 15.

¹⁴² Bahtiyar, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 214.

1.1.3.2.2.3. Sınırlı Yetkili Ticari Vekiller ve Diğer Tacir Yardımcıları

Yönetim kurulu, yukarıda açıkladığımız temsilciler dışında¹⁴³, temsile yetkili olmayan yönetim kurulu üyelerini veya şirkete hizmet akdi ile bağlı olanları sınırlı yetkiye sahip ticari vekil veya diğer tacir yardımcıları olarak atama yetkisine de sahiptir (TTK m. 371/1)¹⁴⁴. Bu şekilde atanacak olanların görev ve yetkileri, TTK m. 367 hükmüne göre hazırlanacak iç yönergede açıkça belirlenir. Uygulamada “367 hükmüne göre hazırlanacak iç yönerge” yönergenin içeriği olarak anlaşılmamakta şirketin öncelikle TTK m. 367 hükmüne göre yönetimin devrine izin veren bir yapıda bulunması zorunluluğu getirilmektedir¹⁴⁵. Ayrıca şirketin temsil yetkisini bu şekilde devredebilmesi için normal şartlarda iç yönergenin tescil ve ilanı gerekmezken bu şekilde bir atama olduğu hallerde iç yönergenin tescil ve ilanı da zorunludur. Ancak iç yönergenin tescil ve ilan edilmesi gerektiğine yönelik şart TTK m. 367 hükmüyle çeliştiği ileri

¹⁴³ Aynı şekilde, murahhaslar, müdürler, ticari mümessiller ve genel yetkili ticari vekillerin kast edildiği yönünde bkz. **Akdağ Güney, Değerlendirmeler**, s. 13.

¹⁴⁴ Sicil memurlarının tescilden önce hizmet akdini de kontrol etmeleri gerekeceği yönünde bkz. **Akdağ Güney, Değerlendirmeler**, s. 18.

¹⁴⁵ TOBB’un konuya ilişkin duyurusunun ilgili kısmı şu şekildedir: “Anonim ve limited şirketlerde, sınırlı yetkiye sahip ticari vekil ve diğer tacir yardımcılarının hazırlanacak (esas sözleşmede hüküm bulunması koşuluyla) iç yönergenin tescil ve ilanını müteakip atanabileceği düzenlenmiştir.” <http://tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=2285&lst=DuyurularListesi> (Erişim Tarihi: 10.05.2018); İTO’nun Şirketlerde Sınırlı Yetkiye İlişkin İç Yönerge Uygulaması için belirttiği yöntem şu şekilde açıklanmıştır: “1-) Yönetim kurulunun ve müdürler kurulunun yetki devrine ilişkin iç yönerge düzenleyebilmesi, bu konuda esas sözleşmede bir hüküm bulunmasına bağlıdır. Esas sözleşmede bu konuda bir madde yoksa öncelikle esas sözleşme değişikliği yapılarak tescil ettirilmelidir.

Ana mukavele tadili, iç yönerge ile eş zamanlı olarak tescil ve ilan edilebilir.

2-) Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Kararı ile Limited Şirketlerde temsile yetkili müdürler (sınırsız yetkili müdürler) Kurulu Kararı ile tarih ve sayısı olan, sınırlı yetki çerçevesini belirleyen bir iç yönerge (Noter onaylı karar ekinde) kabul edilerek tescil ve ilan edilecektir. (iç yönerge metninin her sayfasında karara katılan yönetim kurulu üyeleri / müdürler kurulu üyelerinin imzası bulunmalıdır)

3-) İç yönergede, sadece imza grupları ve yetki çerçevesi gibi hususlar yer alacak, Belirlenen yetkilere atanan kişilerin isimleri kesinlikle yer almayacaktır.

4-) İç yönergeyle belirlenen sınırlı yetkilere atanacak kişilerin Ad-Soyad ve T.C. Kimlik Numaraları, iç yönergenin tarih ve sayısına atıf yapılmak suretiyle alınacak Anonim Şirketler de Yönetim Kurulu Kararı Limited Şirketler de Ortaklar Kurulu Kararı ile belirlenecektir. Burada dikkat edilmesi gereken iki önemli husus bulunmaktadır.

- Temsil ilzam kararında iç yönergeye atıfta bulunularak sınırlı yetkililerin atandığı kararda iç yönergede sayılan yetki kapsamı yer almamalıdır. Sadece iç yönerge tarih sayısına atıfta bulunulmalı iç yönerge içinde geçen yetkinin sınırlarını belirleyen cümleler temsil ilzam kararında yeniden yazılmamalıdır.

- İç yönergede bulunan sınırlı yetkileri kullanacak kişilerin atandığı temsil ilzam kararında şirketi HER HUSUSTA HERHANGİ BİR SINIRLAMA OLMAKSIZIN temsil ve ilzam edecek yönetim / müdürler kurulu üye / üyelerinin isimleri ve temsil ilzam yetkisi bulunması gerekmektedir.” https://www.ito.org.tr/wps/portal/tescil-ilan-kurulus?name=anonim_sirketler (Erişim Tarihi:10.05.2018).

sürülmektedir¹⁴⁶. Nitekim ancak istem üzerine pay sahiplerinin ve korunmaya değer menfaatlerini ikna edici bir biçimde ortaya koyan alacaklıların, bu iç yönerge hakkında, yazılı olarak bilgilendirileceğine ilişkin düzenleme iç yönergenin herkes tarafından görülmesinin istenmediği şeklinde yorumlanabilir. İç yönerge ile yalnızca yetki kapsamı belirlenir; yoksa bu yetkilerin devredildiği kişiler yönergede belirtilmez. Nitekim bu durum yönergeyle ticari vekil ve diğer tacir yardımcılarının atanamayacağını, yönergede belirtilen yetkilerin devredildiği ticari vekil veya diğer tacir yardımcılarının ayrıca ticaret siciline tescil ve ilan edileceği vurgulanmıştır¹⁴⁷.

Bu kişilerin, şirkete ve üçüncü kişilere verecekleri her tür zarardan dolayı yönetim kurulu müteselsilen sorumlu tutulmuştur (TTK m. 371/6). Ancak bu kişilerin yönetim kurulunun alt kademeye ilişkin yetkilerini devretmesi halinde ticari mümessil ya da vekil tarafından yetkilendirilmesi halinde yönetim kurulunun sorumluluğuna gidilmeyecektir¹⁴⁸. Nitekim bu sonuç bu kişilerin yönetim kurulu tarafından atanması halinde kabul edilmiş görünmektedir.

Uygulamada anonim şirketlerin yönetim kurulu üyeleri aracılığıyla sigorta sözleşmesi yapmadığı, çoğunlukla yetki verilen şirket çalışanları aracılığıyla sözleşmelerin yapıldığı ileri sürülmektedir¹⁴⁹. Anonim şirketin yönetimi ve temsiline ilişkin yukarıda değindiğimiz tüm temsil türleri sonucunda bu kişilerin yapmış olduğu beyanlar sigorta ettiren tarafından yapılmış beyanlar olarak değerlendirilir¹⁵⁰.

1.1.3.2.2. Temsile İlişkin Tescil ve İlanlar

Yönetim kurulu, temsile yetkili kişileri ve bunların temsil şekillerini gösterir kararının noterce onaylanmış suretini, tescil ve ilan edilmek üzere ticaret siciline verir (TTK m. 373/1). Temsil yetkisinin ticaret sicilinde tescilinden sonra, ilgili kişilerin

¹⁴⁶ Akdağ Güney, *Değerlendirmeler*, s. 18; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku*, N. 20-134b.

¹⁴⁷ Ultra vires ilkesinden vazgeçilen bir sistemde temsile ilişkin konu ve miktar gibi çeşitli sınırlandırmaların tesciline imkân veren bu düzenlemenin kanunun sistematigiyle çeliştiği yönündeki haklı eleştirileri için bkz. Akdağ Güney, *Değerlendirmeler*, s. 2 vd.

¹⁴⁸ Akdağ Güney, *Değerlendirmeler*, s. 12.

¹⁴⁹ Aydın, s. 71.

¹⁵⁰ Aydın, s. 71.

seçimine veya atanmalarına ilişkin herhangi bir hukuki sakatlık, şirket tarafından üçüncü kişilere, ancak sakatlığın bunlar tarafından bilindiğinin ispat edilmesi şartıyla ileri sürülebilir (TTK m. 373/2). Kanun koyucu, hukukî sakatlık ne kadar ağır olursa olsun bunun üçüncü kişiye karşı ileri sürülememesi kuralını, üçüncü kişiye izleyemeyeceğı, belirleyemeyeceğı ve yargılayamayacağı bir yükümlölük yüklenmesini engellemek ve işlem güvenliğı ile adaleti sağılamak amaçlarıyla düzenlemiřtir¹⁵¹.

Sicilde tescil edilenlerin doğıru olduğunun kabulü gerektiğinden sonradan bu yetkilere ilişkin sicile yansıtılmayan değişikliklerden dolayı sigortacı zarara uğratılamaz ve sicile uygun şekilde işlem taraflarıyla sözleşme yapıldığında şirket bununla bağı olacaktır. Ancak yetkisiz olduğunu bilerek işlem yapmaya devam eden kişilere karşı elbette ki şirketin rücu imkânı vardır.

Sigortacı da kural olarak bir anonim şirket olduğundan bir anonim şirketle sözleşme yaparken bakacağı ilk yer ticaret sicilinde şirketi temsille görevli ve yetkili olan kişilerin kimler olduğuna ilişkin esas sözleşme hükümleridir. Bunun dışında sicilden kontrol edilmesi gereken bir diğeri husus temsil yetkisinin merkez ya da şube işlerine özğölenererek ya da birlikte imza kuralıyla sınırlandırılıp sınırlandırılmadığıdır. Nitekim sicile tescille bu sınırlandırmalar özellikle de tacir olan üçüncü kişiler için bariz bir şekilde iyi niyeti ortadan kaldırıcı etkiye sahip olacaktır. Bunun dışında şirketin temsilinde sınırlı yetkiye sahip ticari vekiller ve diğeri tacir yardımcılarından da faydalanılabilmesi karşısında bu kişilerin temsil yetkilerinin kapsam ve sınırına ilişkin sicildeki tescil ve ilanlar da sigortacının yine iyi niyetini ortadan kaldırıcı etkiye sahip olacaktır¹⁵².

¹⁵¹ TTK m. 373 gerekçesi.

¹⁵² Anonim şirketin temsiline ilişkin bu düzenlemeler karşısında yalnızca tacirlerin değıl hiç kimsenin ticaret siciline bakmadan şirketle işlem yapamayacağı, yapması halinde şirketin sorumsuzluk iddialarıyla karşı karşıya kalacağı yönünde eleştiriler için bkz. **Akdağ Güney**, *Değerlendirmeler*, s. 4.

1.2. Anonim Şirketin Beyan Yükümlüsü Olması

1.2.1. Sigorta Sözleşmesinde Beyan Yükümlülüğü Olan Kişiler

1.2.1.1. Sigorta Ettiren

Sigorta sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen bir özel hukuk sözleşmesi olduğunun kabulü üzerine beyan yükümlülüğü öncelikle sözleşme tarafı olan sigorta ettirendedir¹⁵³. Sigorta ettiren, sigortacı ile sigorta sözleşmesi akdederek sigortalının menfaatini sigortacı nezdinde prim ödemek suretiyle teminat altına alan kişiyi ifade etmektedir¹⁵⁴. Sigorta ettiren kendisi ya da temsilcisi aracılığı ile kendi adına ve hesabına sigorta sözleşmesini akdedebilir. Sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan menfaatin sigorta ettirene ait olması durumunda “kendi hesabına sigorta”, başkasına ait olması durumunda ise “başkası hesabına sigorta” söz konusudur. Sigorta sözleşmesi tanımında gerçek ya da tüzel kişi ayrımı yapılmaksızın sadece “kişi” kavramı kullanıldığından sigorta ettiren gerçek ya da tüzel kişi olabilir ve sözleşmeden doğan hak ve borçlar da gerçek veya tüzel kişi olan sigorta ettirene ait olacaktır¹⁵⁵.

1.2.1.2. Sigorta Ettiren Dışındaki Kişiler

1.2.1.2.1. Sorumluluğun Gerekçesi ve Şartları

Beyan yükümlülüğü öncelikle sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettirendedir¹⁵⁶. Borçlar hukukunun genel ilkeleri kapsamında bir özel hukuk sözleşmesi ancak sözleşme taraflarına borçlar ve yükümlülükler yükleyebilmektedir. Ancak Kanunda sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda,

¹⁵³ Ağsakal, s. 56; Aydın, s. 69.

¹⁵⁴ Bu tanım Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetlere, Tüketici Lehine Yapılan Sigorta Sözleşmeleri İle Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Yönetmelik (RG. 25.04.2014, S: 28982) m. 4/1-h bendinde yer almaktadır. Ayrıca bkz. Andıç/Aral/Bulutlu/Doğan/Aral Türkay/Yelekcı, s. 115; Atamer, s. 38; Aral Eldeleklioğlu, *Beyan Yükümlülüğü*, s. 728, dn. 7; Kubilay, *Sigorta Hukuku*, s. 40.

¹⁵⁵ Özdamar, *Aydınlatma Yükümlülüğü*, s. 70.

¹⁵⁶ Kender, *Hususi Sigorta*, s. 216; Kubilay, *Beyan Yükümlülüğü*, s. 71; Şeker Öğüz, s. 58; Baysal, Pelin, "6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bakımından Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülüklerinin İhlaline İlişkin Yaptırımlar", *Legal Hukuk Dergisi*, S. 105, 2011, s. 3520.

sigortadan haberi olması şartı ile sigortalının, temsilci söz konusu ise temsilcinin, can sigortalarında da lehtarın bilgisi ve davranışının da dikkate alınacağı öngörülmüştür (TTK m. 1412)¹⁵⁷. Temel kurallardan ayrılma sebebi sigorta sözleşmesinin azami iyi niyet esası üzerine kurulan bir sözleşme olması ve bu esasın hem sigortacı hem de sigorta ettiren açısından geçerli kabul edilmesidir¹⁵⁸. Benzer bir düzenleme Alman Sigorta Sözleşmesi Kanununda da bulunmaktadır. Ancak TTK, bu Kanundan farklı olarak, temsilcinin ve hayat sigortalarında lehtarın bilgisinin de dikkate alınacağını düzenleyerek sorumluluk çevresini genişletmiş ve sigortacının gerçeklere tam olarak ulaşabilmesi noktasında lehtarın ve temsilcinin bilgisi ve davranışı ile sigortalının bilgisi ve davranışı arasında bir fark gözetmemiştir¹⁵⁹. Kanun koyucu ilgilileri de sigorta ettirenle aynı şekilde sorumlu tutarak sigortalı, lehtar ve temsilcinin etki alanında gerçekleşen olaylarla ilgili sigorta ettirenin bilgi sahibi olmadığı için bildirim yapamadığı savunmasını devre dışı bırakmıştır. Nitekim bu tür durumlarda sigorta ettirenle birlikte bu kişiler de beyanla yetkili ve yükümlü olduğundan sigorta sözleşmesinin sigorta ettiren tarafı ve bu tarafın tüm ilgililerinin ortak hareket ederek iş birliği içinde olmaları büyük önem taşımaktadır.

Sigortalı, lehtar ve temsilci ancak sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda ve sigortadan haberi olması şartı ile beyan yükümlülüğü altındadır. Sigortalı veya lehtarın kim olduğunun bilinmediği ya da bu kişilerin sigortadan haberlerinin olmadığı hallerde beyan yükümlülüğü de söz konusu olmayacaktır¹⁶⁰. Nitekim kişileri haberi olmayan ve tarafı da olmadıkları bir sözleşmeden dolayı yükümlülük altına sokmak mümkün değildir. Ancak haberleri varsa da bu sözleşme lehlerine bir sözleşme niteliğinde olduğundan tarafı olmasalar bile bildiklerini sigortacıya beyan etmek durumundadırlar¹⁶¹.

¹⁵⁷ Bu hükmün özellikle görevlerin yerine getirilmesinde önem taşıdığına yönelik bkz. **Öğüz, Zehra/ Sevinç Kuyucu**, Aslıhan, Yeni Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2011, s. 13; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 69.

¹⁵⁸ Bkz. TTK m. 1412 gerekçesi; ETTK m. 1363/2 hükmünde sözleşmenin temsilci aracılığıyla yapılması halinde, temsilci tarafından bilinenlerin de sigortacıya bildirilmesi gerektiği düzenlenmişti.

¹⁵⁹ Bkz. TTK m. 1412 gerekçesi; Uyuşmazlıkların çözümü açısından yararlı bir düzenleme olduğu yönünde bkz. **Andıç/Aral/Bulutlu/Doğan/Aral Türkay/Yelekçi**, s. 12.

¹⁶⁰ Sigortadan haberdar olma ifadesi yerine sigorta sözleşmesinden haberdar olma ifadesinin daha isabetli olacağı yönünde bkz. **Aral Eldeleklioğlu**, *Beyan Yükümlülüğü*, s. 728.

¹⁶¹ **Ağsakal**, s. 49.

1.2.1.2.2. Sorumlu Olanlar

1.2.1.2.2.1. Sigortalı

Genellikle sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişilerdir. Ancak sigorta sözleşmesini yapanla sözleşme konusu menfaatin sahibi olan kişi ayrı kişiler olabilmektedir¹⁶². Bu durumda sigorta sözleşmesinden kaynaklı bütün yükümlülükleri yerine getirmek zorunda olan kural olarak sigorta ettirendir ve sigorta tazminatını talep etme hakkı ise sigortalıya aittir¹⁶³. Sigortalı, zarar sigortalarında malvarlığının aktifindeki azalmaya veya pasifindeki artışa karşı güvence verilen kişiyi; can sigortalarında ise hayatı ve sağlığı sigorta sözleşmesine konu edilen kişiyi ifade etmektedir¹⁶⁴. Sigortalı zarar sigortasında menfaati korunan kişiyken can sigortasında riziko üzerinde gerçekleşen kişidir. Bu sebeple can sigortaları için sigortalı kavramı yerine *riziko şahsı* kavramının kullanılmasının daha yerinde olacağı savunulmaktadır¹⁶⁵. Kanaatimizce TTK m. 1412’de “*can sigortalarında da lehtarın bilgisi ve davranışı*” şeklinde can sigortaları için yalnızca lehtar belirttiğinden her ne kadar riziko şahsı için de sigortalı kavramı tercih edilmiş olsa da hükümde sigortadan menfaat sağlamayıp yalnızca risk üzerinde gerçekleşen kişi için herhangi bir yükümlülük doğmayacaktır¹⁶⁶. Doktrinde TTK m. 1412’de yer almayan can sigortalarındaki riziko şahsı için de hükmün kıyasen uygulanması gerektiği düşünülmektedir¹⁶⁷. Ancak temel kural sözleşmeden dolayı yalnızca sözleşme taraflarının borç altına girmesidir. Bu ilkenin kanundan kaynaklı bir istisnası olarak düzenlenen maddenin kapsamının kıyas yolu ile genişletilmemesi gerekmektedir. Her ne kadar temsilcinin bilgisi kadar riziko şahsının bilgisi de Kanun’un amacı doğrultusunda sigortacı açısından önem taşısa da yapılması gereken yorum yoluyla sorumluluk kapsamını kişi yönünden genişletmek değil kanun değişikliğiyle sorumluların

¹⁶² TMK m. 815 hükmü gereği intifa hakkı sahibinin malik lehine malı yangın ve diğer tehlikelere karşı sigorta ettirmesi halinde durum bu şekildedir. Örnek için bkz. **Bozer**, s. 33; **Atamer**, s. 47; **Öztan**, s. 81.

¹⁶³ **Bozer**, s. 33; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 47; **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 71; **Aydın**, s. 84.

¹⁶⁴ **Atamer**, s. 38; **Omağ**, s. 39; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 106.

¹⁶⁵ **Kender**, Hususi Sigorta, s. 114; **Ünan**, s. 25; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 106; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 221.

¹⁶⁶ Sigortalı kavramının riziko şahsı için de kullanılması ve menfaatler dengesinin bir gereği olarak riziko şahsının da beyan yükümlülüğü altında olması gerektiği yönünde bkz. **Ağsakal**, s. 58.

¹⁶⁷ **Aral Eldeleklioğlu**, *Beyan Yükümlülüğü*, s. 728.

kapsamının genişletilmesidir. Bu sebeple bu bölümde sigortalı kavramıyla ifade ettiğimiz kişiler zarar sigortası ile menfaati korunan kişileri ifade etmektedir.

1.2.1.2.2.2. Lehtar

Lehtar en genel tanımıyla sigortadan faydalanan kişidir. Sigorta sözleşmesine doğrudan taraf olabildiği gibi, sigorta ettiren konumundaki diğer bir kimsenin yapmış olduğu sözleşme ile de sigortadan doğrudan veya dolaylı olarak yararlanma konumunu elde edebilir¹⁶⁸. Lehtar, can sigortalarında, sigorta sözleşmesine taraf olmamakla birlikte lehine sigorta sözleşmesi akdedilen ve rizikonun gerçekleşmesi halinde kural olarak sigorta tazminatını sigortacıdan istem hakkına sahip olan kişiyi ifade etmektedir¹⁶⁹. Başka bir ifadeyle lehtar, sigorta ettiren tarafından belirlenen hak sahibidir¹⁷⁰.

ETTK döneminde lehtar için *kimse* kavramının kullanılması ve özellikle ETTK m. 1328/3 hükmünde düzenlenen lehtarın sigorta bedelinden mahrum kalmasına sebebiyet veren, *sigortalıyı öldürme veya öldürülmesine herhangi bir şekilde suç ortaklığı etme* fiilinin tüzel kişi tarafından gerçekleştirilemeyeceği göz önüne alınarak tüzel kişinin lehtar olamayacağı ileri sürülmekteydi¹⁷¹. Her ne kadar doktrinde tüzel kişilerin lehtarlığı tartışmalı olsa da, uygulamada, özellikle banka kredilerinde bunun örneklerine sıkça rastlanmıştır. Kredi kuruluşları kendilerini lehtar göstermek suretiyle kredi alan kişinin ölümü halinde kredinin ödenmesine teminat altına almayı uzun vadeli kredi sözleşmelerinin bir prosedürü haline getirmiştir¹⁷². Sonuç olarak TTK doktrindeki tartışmalara son vermiş ve lehtarın gerçek ya da tüzel kişi olabileceği kanunda açıkça düzenlenmiştir (TTK m. 1493/1).

¹⁶⁸ Açıklamalar için bkz. <https://www.tsb.org.tr> (Erişim Tarihi: 24.04.2018)

¹⁶⁹ Tanım için bkz. Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik (RG. 28.10.2007, S:26684) m. 4/1-c; Benzer tanımlar için bkz. Ünan, s. 29; Atamer, s. 38 vd.; Aral Eldeleklioğlu, *Beyan Yükümlülüğü*, s. 728, dn. 5; Aydın, s. 86.

¹⁷⁰ Kubilay, *Sigorta Hukuku*, s. 126; Ünan, s. 29; Bu yönüyle zarar sigortalarındaki sigortalı kavramının karşılığını can sigortalarındaki lehtar kavramının karşıladığı yönünde bkz. Kabukçuoğlu Özer, s. 130.

¹⁷¹ Kender, *Hususi Sigorta*, s. 155; Aksi yönde Ünan, s. 29; Bozkurt, s. 23; Çeker, *Sigorta Hukuku*, s. 225; Akgün, s. 35-36.

¹⁷² Benzer şekilde TTK m. 1493 gerekçesinde de bu realite kabul edilmiştir.

Sigorta sözleşmesi için lehtar belirlenmesi kural olarak tam üçüncü şahıs lehine sözleşme şeklinde gerçekleştiğinden sigortacıdan edimi istem ve tahsil yetkisi, aksi kararlaştırılmadıkça, lehtara ait olacaktır (TTK m. 1493/7). Lehtar belirlenmesi sigorta ettiren tarafından yapılan tek taraflı bir işlem niteliğinde olduğundan sigortacının onayı ya da izni gerekmez, lehtarın sigorta ettiren tarafından bildirilmesi gerekli ve yeterlidir (TTK m. 1493/2 ve 5). Önemli olan lehtarın kimliğinde tereddüt yaratmayacak şekilde açık bir şekilde belirlenmiş ve bildirilmiş olmasıdır¹⁷³. Lehtarın belirtilmediği ya da değişikliğin bildirilmediği durumlar iyi niyetle ödemede bulunan sigortacının borcundan kurtulmasına sebebiyet verecektir (TTK m. 1493/3). Sigorta ettiren kural olarak belirlediği lehtar poliçede lehtar değişikliği yapmayacağını belirtmiş olsa dahi dilediği zaman değiştirebilir. Poliçede lehtar değişikliği yapılmayacağı belirtilmiş ve poliçenin bir örneği lehtara da teslim edilmişse artık lehtar değiştirilemez. Ancak bu durumda dahi mirasçılıktan çıkarma veya hibeden rücu hâlleri gerçekleşmiş yahut ilgililer arasında o kişinin lehtar olarak atanmasına ilişkin sebep ortadan kalkmış ise lehtar yine değiştirilebilir (TTK m. 1493/4).

1.2.1.2.2.3.Temsilci

Gerçek kişi sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü bizzat yerine getirebileceği gibi temsilcisi aracılığıyla da yerine getirebilir. Sigorta ettirenin tüzel kişi olması halinde ise beyan yükümlülüğü tüzel kişinin yetkili organları aracılığıyla yerine getirilir¹⁷⁴. Ancak elbette ki tüzel kişinin yetkili ve görevli organlarının temsilci atayarak sigorta sözleşmesi akdetmesi de imkân dâhilindedir. Sonuç olarak hem gerçek kişi hem tüzel kişi sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini temsilci aracılığıyla yapması mümkündür. Bu durumda temsilci sigorta ettirenin talimatlarına göre hareket edecek ve sigorta sözleşmesini bu talimatlar doğrultusunda akdedecektir. Sigorta ettirenin sigorta şartlarına ilişkin bir talimatının bulunmaması halinde ise temsilci, sigorta sözleşmesini, sözleşmenin yapıldığı yerdeki mutlak şartlara göre yapacaktır (TTK 1406/3).

¹⁷³ Kabukçuoğlu Özer, s. 131.

¹⁷⁴ Kender, Hususi Sigorta, s. 187; Kabukçuoğlu Özer, s. 99.

Sigorta sözleşmesinin temsilci aracılığı ile yapılması halinde sigorta ettiren sıfatı temsiliye ait olmadığı için¹⁷⁵ sigorta ettirenle birlikte temsilci de beyan yükümlülüğü altında olacaktır¹⁷⁶. Sigortacı temsilcinin beyanlarını yeterli görmezse ayrıca sigorta ettirene de soru sorabileceğinden sigorta ettiren de bilgisi ölçüsünde bu soruları eksiksiz ve doğru bir şekilde cevaplama yükümlülüğü altındadır¹⁷⁷. Ancak temsilcinin beyan yükümlülüğü altında olabilmesinin ön koşulu sigorta sözleşmesinden haberdar olmasıdır (TTK m. 1412). TTK, sigorta sözleşmesinden haberdar olmaları şartı ile sigorta ettiren dışındaki ilgili kişileri beyan yükümlülüğü altında tutmaktadır. Bu doğrultuda temsilcinin sözleşmeyi yapacağından hareketle sözleşmeden haberdar olmamasının mümkün olamayacağı sonucuna varmak mümkündür. Ancak unutulmamalıdır ki temsil yetkisinin verilmesi kural olarak aynı işlemin temsil olunan tarafından temsilci aracılığına başvurulmaksızın yapılmasına engel değildir. Bu halde sözleşmeyi yapmayan ama sözleşme yapan sigorta ettirenin hukukten temsilcisi olan kişilerin de sözleşmeden haberdar olmaları durumunda beyan yükümlülüğü altında oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak sözleşmenin bizzat sigorta ettiren tarafından yapılması ya da temsilci tarafından yapılması hallerinde taraflardan birinin beyan yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmesi halinde bir diğeri için beyan yükümlülüğünün ihlaline ilişkin sonuçlar doğmayacaktır. Nitekim bu durumda sigortacı zaten bilmesi gereken tüm önemli hususları öğrenmiş olacağından beyan yükümlülüğünün ihlaline ilişkin sonuçlar doğmayacaktır¹⁷⁸. Bir diğere önemli konu ise esasen bir hukuki işlem niteliğinde olmayan, başka bir deyişle irade açıklaması niteliğinde olmayan beyan yükümlülüğünün Türk Hukukunda temsilin hukuki işlemlerde irade açıklamasına dayanması karşısında nasıl değerlendirileceğidir. *Bilgide temsil* olarak ifade edilen beyan yükümlülüğünün temsile

¹⁷⁵ Nitekim temsil ilişkisinde haklar ve borçlar temsil olunanın üzerinde doğmakta, temsilci yalnızca işlemin gerçekleştirilmesinde görevli bulunmaktadır.

¹⁷⁶ Kanuni temsil halinde ise yalnızca temsilcinin beyan yükümlülüğü altında olacağı yönünde bkz. **Aydın**, s. 76.

¹⁷⁷ **Ağsakal**, s. 64.

¹⁷⁸ TTK m. 1438 hükmüne göre: “*Bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir hususun ya da olgunun gerçek durumu sigortacı tarafından biliniyorsa, sigortacı beyan yükümlülüğünün ihlal edilmiş olduğunu ileri sürerek sözleşmeden cayamaz. İspat yükü sigorta ettirene aittir.*” Aynı yönde bkz. **Aydın**, s. 75.

ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması yoluyla temsil kapsamına alınabileceği ileri sürülmektedir¹⁷⁹.

Temsilcinin yetkisiz olması halinde beyan yükümlülüğünün kimlerde olacağını incelemeyen önce TTK'da yetkisiz temsile ilişkin ilk sigorta dönemi primlerinden yetkisiz temsilcinin sorumlu tutulacağı düzenlenmiştir (TTK m. 1406/1)¹⁸⁰. Sigorta süresi hukuki bir kavramı ifade etmekten ziyade sigorta dönemi ise teknik bir kavramdır¹⁸¹. Sigorta süresi sözleşmeyle kararlaştırılmamış ise, taraf iradeleri, yerel teamül ile hâl ve şartlar göz önünde bulundurularak, mahkeme tarafından belirlenir (TTK m. 1410). Sigorta dönemi ise sigorta sözleşmesinde prim daha kısa zaman dilimlerine göre hesaplanmamış ise bir yıldır (TTK m. 1411). Buna göre bir sigorta süresi içinde birden fazla sigorta dönemi bulunabilir¹⁸². Yetkisiz temsilcinin sigorta primlerinin tamamından sorumlu tutulmasının adil olmayacağı düşünülerek sorumluluğu bir sigorta dönemi primleriyle sınırlandırılmıştır¹⁸³. Ancak bu hüküm temsilcinin “culpa in contrahendo”dan doğan

¹⁷⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Necip/ **Hatemi**, Hüseyin/ **Serozan**, Rona/ **Arpacı**, Abdülkadir, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. 1, 2010 tarihli 5. Basıdan 6. Tıpkı Bası, İstanbul, 2014, s. 623; **Aydın**, s. 75.

¹⁸⁰ İcazet verilmemesi halinde baştan itibaren geçersiz olacak bir sözleşmenin ilk sigorta dönemindeki primlerden temsilcinin sorumlu tutulmasının genel prensiplere uygun olmadığı yönünde bkz. **Şeker Ögüz**, Zehra/ **Sevinç Kuyucu**, Aslıhan, Yeni Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2011, s. 8; Bu düzenlemenin temsilci açısından bir ceza niteliğinde düzenlendiği yönünde bkz. **Aydın**, s. 79. Kanaatimizce de bu hüküm bir tür miktarı kanunen tespit edilmiş tazminat niteliğindedir.

¹⁸¹ Bkz. TTK m. 1411 gerekçesi.

¹⁸² Sigorta sözleşmeleri, ilke olarak, uzun dönemli veya en geç bir yıl için yapılmaktadır. Uzun dönemli sigorta sözleşmelerinde her dönem için primin belirlenmesine ilişkin sözleşmeye ayarlama şartı konabilir. Ancak bu süre içinde, sigorta ettirenin prim miktarında meydana gelebilecek değişiklikleri karşılayamayacak bir hale düşmesi de ihtimal dâhilindedir. Bu sebeple sigortacının, sigorta teminatının kapsamında değişiklik yapmadan, ayarlama şartına dayanarak primi yükseltmesi halinde, sigorta ettirene, sigortacının bildirimini aldığı tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshetme hakkı tanınmıştır (TTK m. 1414).

¹⁸³ BK m.47 hükmünde yetkisiz temsilin sonuçları şu şekilde düzenlenmiştir: “Temsil olunanın açık veya örtülü olarak hukuki işlemi onamaması hâlinde, bu işlemin geçersiz olmasından doğan zararın giderilmesi, yetkisiz temsilciden istenebilir. Ancak, yetkisiz temsilci, işlemin yapıldığı sırada karşı tarafın, kendisinin yetkisiz olduğunu bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat ederse, kendisinden zararın giderilmesi istenemez. Hakkaniyet gerektiriyorsa, kusurlu yetkisiz temsilciden diğer zararların giderilmesi de istenebilir.”

sorumluluğunu¹⁸⁴ ortadan kaldırmamaktadır¹⁸⁵. Sigorta şirketinin başkaca bir zararı da bulunmaktaysa genel hükümlere göre tazminat talep etme hakkı bulunmaktadır. Adına sigorta sözleşmesi yapılan kişi rizikonun gerçekleşmesinden önce veya rizikonun gerçekleşmiş olduğundan haberinin olmaması şartıyla riziko gerçekleşince de sözleşmeye sonradan icazet verebilir (TTK m. 1406/2). Hüküm Kanunun kendi içinde bir bütünlük sağlaması ve sigorta ettirenin haksız kazanç sağlamasının önüne geçilmesi amacıyla temsil olunanın rizikonun gerçekleşmesinden sonra sözleşmeye icazet vermesinin ancak, rizikonun gerçekleştiği konusunda bilgi sahibi olmamasına bağlı olduğunu ifade edecek şekilde düzenlenmiştir¹⁸⁶. İcazet verilmediği takdirde ilk dönem primlerinden yetkisiz temsilcinin sorumlu tutulmasıyla birlikte sözleşme geçersiz kabul edileceğinden temsil olunan sigorta ettiren açısından bu geçersiz sözleşmeden dolayı borç doğamayacağından evveliyet ilkesi gereğinde herhangi bir yükümlülük de doğmayacaktır. Temsil olunanın sigorta sözleşmesine icazet vermesiyle birlikte sigorta sözleşmesi yetkili temsilci aracılığıyla yapılmış gibi sonuç doğuracaktır. Sigorta sözleşmesinin yetkili temsilci aracılığıyla yapılmış sayılmasının en önemli sonucu artık sigorta ettiren sıfatını taşıyacak temsil olunanın beyan yükümlülüğü altında olmasıdır.

Sigorta sözleşmesinin başkasının adına yapıldığının anlaşılmaması veya sözleşmenin yetkisiz temsilciyle yapılmış olmasıyla birlikte temsilcinin de bu sözleşmede korunan bir menfaatinin bulunması halinde sözleşme temsilci adına yapılmış sayılmakta ve bu şekilde sözleşme ayakta tutulmaktadır (TTK m. 1406/3)¹⁸⁷. Bu durumda beyan yükümlülüğü tek başına temsilcide olacaktır¹⁸⁸.

¹⁸⁴ Culpa in contrahendo sorumluluğu (sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk) sözleşmenin kurulmasından önceki safhada görüşmecilerden birinin veya yardımcılarının diğer görüşmeciye veya onun koruması alanında bulunan kişilere, aralarında dürüstlük kuralına dayalı olarak kurulmuş bulunan sözleşme benzeri güven ilişkisine aykırı davranarak vermiş olduğu zararlardan sorumluluktur. Tanım için bkz. **Şenocak**, Kemal, “*Sigorta Sözleşmesini Kurmaya Yönelik İcap Beyanının Kabulü veya Reddi Yönünde İrade Beyanı Açıklanmadan Önce Sigortacının, İcaba Bağlılık Süresi İçerisinde Gerçekleşen Riziko'dan Dolayı Culpa İn Contrahendo Sorumluluğu Söz Konusu Olabilir Mi?*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1-2, 2007, s. 319. Detaylı bilgi için bkz. **Oğuzman/Öz**, s. 321 vd.; **Aydın**, s. 260 vd.

¹⁸⁵ Bkz. TTK m. 1406 gerekçesi.

¹⁸⁶ Bkz. TTK m. 1406 gerekçesi.

¹⁸⁷ Doktrinde bu hüküm ciddi eleştirilere uğramaktadır. Eleştiriler için bkz. **Ağsakal**, s. 64, dn. 165; Temsilcinin bir sözleşmenin tarafı olmaya zorlanmasının sözleşme özgürlüğü ilkesine aykırı olduğu yönünde bkz. **Aydın**, s. 81.

¹⁸⁸ **Aydın**, s. 81.

Sigorta ettirenin yardımından faydalandığı broker de kanaatimizce faaliyeti temsil benzeri bir nitelik taşıdığı için sigorta ettirenin temsilcisinin beyan yükümlülüğüne paralel şekilde beyan yükümlülüğü altında kabul edilmelidir¹⁸⁹. Nitekim broker, sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri *temsil ederek*, bu sözleşmelerin yaptırılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak ve teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeterek sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişiyi ifade etmektedir (Sigortacılık Kanunu m. 2/1-d). Bu tanım da broker için sigorta ettirenin temsilcisi olduğu görüşünü destekler mahiyettedir¹⁹⁰.

1.2.1.2.2.4. Sigortalanan Menfaatin Yeni Sahibi

Sigortalanan menfaat sigorta ettirenin ya da sigortalının şahsına bağlı olmayan bir menfaati ilgilendiriyorsa sigorta sözleşmesine hüküm konularak kişi değişikliği halinde de sigorta sözleşmesinin geçerli olacağı kararlaştırılabilir. Aksi halde sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi hâlinde sigorta ilişkisi sona erecektir (TTK m. 1470)¹⁹¹. Sigorta sözleşmesine hüküm konularak menfaat sahibinin değişmesi halinde de sözleşmenin devam edeceği kararlaştırılmışsa hem bu durumun ve hem de yeni menfaat sahibinin riske etki edebilecek tüm yönlerinin sigortacıya bildirilmesi gerekecektir. Kanaatimizce bu sorumluluk sigorta ettirenle birlikte sigortalanan menfaatin yeni sahibindedir.

¹⁸⁹ Aksi yönde bkz. **Ağsakal**, s. 68.

¹⁹⁰ Aynı yönde bkz. **Aydın**, s. 90 vd. ve brokerin temsilci niteliğinde olup olmadığına ilişkin doktrindeki tartışmalar için bkz. **Aydın**, s. 91 ve dn. 271’de anılan yazarlar.

¹⁹¹ ETTK’da sigortalanan menfaatin sahibinin değişmesi halinde sözleşmenin yine devam edeceği ancak aksi isteniyorsa sözleşmeye hüküm konulması gerektiği düzenlenmişti (ETTK m. 1303). Ancak menfaat sahibi değişikliği sigortacı yönünden sübjektif ya da objektif riziko ağırlaşması niteliğinde olabilir. Riski taşıyan ise sigortacıdır. Bu nedenle TTK’da ilke olarak menfaat sahibi değişikliklerinde sözleşme ilişkisinin son bulacağı kabul edilirken taraflara da aksine sözleşme yapabilme imkânı tanınmıştır. Bkz. TTK m. 1470 gerekçesi.

1.2.2. Anonim Şirketin Beyan Yükümlüsü Olabileceği Durumlar

1.2.2.1. Sigorta Ettiren Olarak Anonim Şirket

1.2.2.1.1. Genel Olarak Sigorta Ettiren Anonim Şirket

Sigorta ettiren tanımında kişi kavramı kullanıldığı için tüzel kişilerin de sigorta ettiren olduğunu yukarıda belirtmiştik. Türk hukukunda, tüzel kişilik, ortak bir amaç etrafında süreklilik esasına göre örgütlenmiş, kendisini oluşturanlardan bağımsız olan bir kişi ya da mal topluluğunu ifade eder¹⁹². Tüzel kişi olarak sigorta hukukunun en önemli aktörleri şüphesiz ki anonim şirketlerdir. Nitekim sigortacılık faaliyetinde bulunma yetkisi de anonim şirketlere tanınmıştır. Sigorta himayesinin sağlanmasındaki önemli rolleri yanında bizzat sigorta şirketlerinin bile sigortalanmasını istedikleri menfaatleri bulunmaktadır. Özellikle ticari hayatın riskleri ve piyasa koşullarının değişkenliği karşısında sürdürülebilir bir faaliyet politikası olan her anonim şirketin kendini ekonomik tehlikelere karşı mümkün olduğunca koruması gerekmektedir. Anonim şirketin faaliyetinin devamlılığını garanti altına almak için şirket araçlarına kasko yapmasından, işletmenin yangına veya hırsızlığa karşı sigortalanmasına kadar geniş bir yelpazede şirketin korunmaya değer ve risk altında birçok menfaati bulunmaktadır. Bu şekilde bir sigorta sözleşmesinin sigorta ettireninin bir anonim şirket olması halinde ise borç ve yükümlülüklerin kim tarafından ne şekilde yerine getirileceğinin ve ihlali halinde hem sigorta hukuku hükümleri ve hem de anonim şirkete ilişkin sorumluluk hükümlerinin uygulanması açısından kimlerin sorumluluk altına gireceğinin tespiti büyük önem taşımaktadır. Anonim şirketin ihtiyaçları doğrultusunda oluşturduğu yönetim ve temsiline ilişkin örgütlenmesi neticesinde temsille yetkilendirilen kişiler sigorta sözleşmesi kapsamında anonim şirket adına beyan yükümlülüğünde de bulunmak zorunda olan kişiler olacaktır.

¹⁹² Oğuzman, M. Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay-Özdemir, Saibe, Kişiler Hukuku, 9. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2009, s. 192; Tanımın tek kişi ortaklıkları açıklamakta yetersiz kaldığı yönünde bkz. Aydoğan, s. 92.

1.2.2.1.2. Anonim Şirketin Tüketici Sıfatının Olup Olmadığı Sorunsalı

TKHK zayıf konumda olan tüketiciyi korumayı amaçlayan bir kanundur¹⁹³. Bu Kanun kapsamında tüketici işlemi, mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi ifade eder (TKHK m. 3/1-l). Hükme göre sigorta sözleşmeleri de tüketici sözleşmeleri içerisinde yer almaktadır¹⁹⁴. TKHK hükümleri her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsadığından tüketicinin TKHK açısından tanımı büyük önem ifade etmektedir. TKHK’da tüketici, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiler şeklinde tanımlanmıştır (TKHK m. 3/1-k).

Gerçek kişiler açısından tüketici sıfatının oluşup oluşmadığı kişinin açık ya da örtülü iradesine göre tespit edilebilirken tüzel kişiler için durumun tespiti bu kadar kolay değildir. Tüzel kişinin ticari veya mesleki olmayan bir amaçla hareket etmesi manevi amaç için kurulan dernek, vakıf gibi tüzel kişiler için açıkken şirketler için aynı tespiti yapmak mümkün değildir. Kar elde etme ve bu kârı ortakları arasında paylaşma amacıyla kurulan bir anonim şirketin ticari ve mesleki olmayan amaçlarla hareket etmesinin mümkün olup olmadığı sorusunun cevap bulması gerekir. TKHK sadece ticari ve mesleki olmayan amaçlarla hareket etme şartını aramış ve bu kapsamda tacir olup olmamasına göre bir ayırım yapmaksızın tüm tüzel kişilerin tüketici olarak kabul edileceği düzenlemesini getirmiştir¹⁹⁵. Tüzel kişi tacir olan anonim şirketin ticari ve mesleki

¹⁹³ Çabri, Sezer, 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi. Ankara, 2016, s. 1.

¹⁹⁴ Öztürk, Hanife, "Sigortacılık Sektöründe Tüketici Hukuku ve Uygulamaları", 2. Tüketici Hukuku Sempozyumu Ses Çözümleri ve Makaleleri "Tüketici Hukuku Açıklamaları", Ankara: Bilge Yayınevi, 2013, s. 368; ETTK döneminde eski TKHK metninde sigorta sözleşmelerinin taşıma sözleşmeleri gibi açıkça düzenlenmediği göz önüne alınarak yalnızca ETTK hükümlerinin uygulanması gerektiği, dönemim Y. 11. HD. Hakimi Işıl Ulaş tarafından Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumunda (19-20 Kasım 2004) ileri sürülmüştü. Yargıtay’ın tutumunu göstermesi açısından dikkat çekici olan bu yaklaşım neticesinde artık TKHK metninde açıkça sigorta sözleşmelerinin de birer tüketici işlemi niteliğinde olduğu netleştiğine göre kanaatimizce Yargıtay’ın tutumu TKHK hükümlerinin uygulanması gerektiği yönünde değişmelidir.

¹⁹⁵ Çabri, s. 63.

olmayan bir amaçla hareket edip edemeyeceği noktasında şirketin hak ve fiil ehliyetinin kapsamının tespitini yapmak gerekir. Ultra vires ilkesinin kalkması karşısında şirketin ticari ve mesleki bir amaç çerçevesinde oluşturulmuş işletme konusuyla bağlı olmaksızın başkaca işlemler yapılabileceği kabul edildiğine göre bir diğer soru ise bu işlemlerin işletme konusuna girmese bile ticari ve mesleki olmayan işlemlerden sayılıp sayılamayacağıdır. TTK m. 19/1'e göre tüzel kişi tacirlerin borçlarının ticari olduğu bir istisna öngörülmezsizin kabul edilmiştir¹⁹⁶. Dolayısıyla, tüzel kişi tacirlerin tüm borçlarının ve işlemlerinin ticari olduğu, adi bir sahalarının olmadığından hareketle şirketlerce yapılan işlemlerin TKHK kapsamına giremeyeceği doktrin ve yargı kararlarında çoğunlukla ileri sürülen görüştür¹⁹⁷. Ancak tüketim amacıyla hareket ederek işlem yapan şirketlerin tüketici kabul edilmeyerek TKHK hükümlerinin korumasından mahrum bırakılmasının somut olayın özelliklerine göre adil sonuçlar doğurmayabileceği de ileri sürülmektedir¹⁹⁸. Ayrıca bu görüşü benimseyen yargı kararları da

¹⁹⁶ Aynı hükümde gerçek kişi olan tacirler için, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borcunun adi sayılacağı istisnası öngörülmüştür. Bu nedenle, ticari iş karinesi gerçek kişi tacirler için aksi ispat edilebilir adi bir karine iken, tüzel kişi tacirler için mutlak bir karine olarak düzenlenmiştir.

¹⁹⁷ **Aslan**, İsmail Yılmaz, 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 4. Bası, 2014, s. 5; **Gümüş**, Alper, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, C. I (madde: 1-46), İstanbul, 2014, s. 31; **Ayhan**, Rıza/ **Özdamar**, Mehmet/ **Çağlar**, Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 7. Bası, Ankara, 2014, s. 65-66; **Gürpınar**, Bünyamin, "Sigortacı ve Sigorta Aracısının Bilgilendirme Yükümlülüğünün Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Açısından Değerlendirilmesi", 2. Tüketici Hukuku Sempozyumu Ses Çözümleri ve Makaleleri "Tüketici Hukuku Açıklamaları", Ankara: Bilge Yayınevi, 2013, s. 97-98; **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 76; Yargıtay'ın bu doğrultudaki bir kararının ilgili kısmı şu şekildedir: "Davaya tüketici mahkemesinde bakılabilmesi için davanın taraflarından birinin tüketici olması ve uyumsuzluk 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun uygulanmasından doğması gerekmektedir. Dava, satın alınan cincir tipli beyaz renkli elektrikli bisikletlerinin ayıplı olduğu iddiasına dayalı bedelin iadesi istemine ilişkindir. Somut olayda davacı bir ticari şirket olup, 6102 sayılı TTK'ın 19. maddesi hükmüne göre "Bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Şu kadar ki; hakiki şahıs olan bir tacir, muameleyi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya muamele, fiil veya işin ticari sayılmasına halin icabı müsait bulunmadığı takdirde borç adi sayılır." Bu nedenle ticari bir şirketin tüketici olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Görev, kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkemece yargılamanın her safhasında kendiliğinden gözetilmelidir. Mahkemece ticari dava niteliğindeki davaya tüketici mahkemesi sıfatıyla bakılamayacağı ve ticari nitelikteki alım-satım sözleşmesinden kaynaklanan uyumsuzlukta 6102 sayılı TTK'ın 5. maddesi uyarınca asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu gözetilmeden, "Tüketici Mahkemesi" sıfatıyla davaya bakılıp karar verilmesi ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanması doğru görülmemiştir." Y. 19. HD, T. 15.03.2016, E. 2015/15691, K. 2016/4523.

¹⁹⁸ Adi veya ticari bir işlemin bir tarafının tüketici olması halinde TKHK kapsamında özel bir düzenleme varsa bu durumda özel hüküm olan TKHK'nın uygulanacağı yönünde bkz. **Bahtiyar**, Ticari İşletme Hukuku, s. 64; **Aktürk**, İpek Yücer, "Tüzelkişi Tacirin Tüketici Sıfatı", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 20, S. 2, 2016, s. 119; **Kubilay**, Sigorta Hukuku, s. 36-39.

bulunmaktadır¹⁹⁹. Sigorta ettiren anonim şirketin tüketici sıfatının olup olmadığı, bir yandan TKHK'da yer alan özel hükümlerden yararlanmasının sağlanması, diğer yandan alıcı ve tacir sıfatından ayrılmak suretiyle, BK ve TTK'daki ağır yükümlülüklerden kurtulması bakımından da çok önemlidir²⁰⁰.

Sigorta sözleşmesi açısından tüketici işlemi ve sigorta ettiren için de tüketici tanımı sözleşmeden doğan uyuşmazlıkların çözümü için başvurulacak mahkeme açısından da büyük önem taşımaktadır. Nitekim tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda görevli olan mahkeme tüketici mahkemeleridir (TKHK m. 73/1). Ancak sigorta sözleşmesi TTK'da düzenlenen bir sözleşme olduğundan TTK'da öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ticari dava sayılmaktadır (TTK m. 4/1-a). Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın ticari davalara asliye ticaret mahkemesi bakmakla görevlidir (TTK m. 5/1). Yargıtay'ın TTK'da düzenlenen konulara ilişkin uyuşmazlıklarda Asliye Ticaret Mahkemesinin görevli olduğu yönünde kararları²⁰¹ olduğu gibi somut olayın özelliklerine göre aksi yönde verdiği kararları da mevcuttur²⁰².

¹⁹⁹ Y. 19.HD, E. 1999/3932, K. 1999/4621.

²⁰⁰ **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 75; **Aktürk**, s. 111.

²⁰¹ TTK'da düzenlendiği için Asliye Ticaret Mahkemesinin görevli olduğu yönündeki Yargıtay kararlarına örnek olarak bazı kararların ilgili kısımları şu şekildedir: "01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren HMK'nın 383. maddesinde çekişmesiz yargı işleri ile ilgili olarak aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece sulh hukuk mahkemesinin görevli olacağı öngörülmüştür. Kıymetli evrak iptali davalarının çekişmesiz yargı koluna dahil olduğu kuşkusuzdur. Ancak, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4. maddesine göre, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları ticari dava sayılır. Yine aynı yasanın 5\2 maddesi uyarınca bir yerde ticaret mahkemesi varsa Asliye Hukuk Mahkemesi'nin vazifesi içinde bulunan ve TTK'nın 4. maddesinde tanımlanan ticari sayılan davalara ticaret mahkemesinde bakılır. Mahkemenin gerekçesinde belirtildiği gibi HMK 382/2-e bendi gereğince kıymetli evrakın iptaline ilişkin taleplerin çekişmesiz yargı işi olduğu ortada ise de, yukarıda anılan TTK hükümleri gözetildiğinde, HMK'nın 383.maddesinde öngörülenin aksine bir düzenleme bulunduğundan, görev tayininde değer esasının benimsenmediği HMK'nın yürürlüğe girdiği tarihten sonra, bu nitelikteki davalarda sulh hukuk mahkemeleri değil asliye hukuk ve/veya asliye ticaret mahkemeleri görevlidir." Y. 11. HD, T. 14.02.2013, E. 2013/639, K. 2013/2608, "Genel kredi sözleşmeleri ticari nitelikte sözleşmelerden olup davanın 6102 sayılı TTK. 'nın 4. maddesi kapsamında kalan ticari dava niteliğinde olduğu ve aynı Kanun'un 5. maddesi hükmü uyarınca asliye ticaret mahkemesinin görevine girdiği gözetilmeden somut olaya uygun düşmeyen gerekçelerle görevsizlik kararı verilmesi doğru görülmemiştir." Y. 19. HD, T. 29.01.2016, E. 2015/8489, K. 2016/1129.

²⁰² Uyuşmazlık konusu TTK'da düzenlendiği halde ilişkinin tarafları göz önüne alınarak Asliye Ticaret Mahkemesinin görevli olmadığı yönündeki kararlara örnek olarak bazı Yargıtay kararlarının ilgili kısımları şu şekildedir: "Mahkemece yapılan yargılama sonucunda, davacının, davalı... Şirketinde işçi olarak çalıştığı, işçilik alacakları karşılığı kendisine bonoların verildiği, söz konusu bonoların davalı bankaya tahsil için verildiği sırada kaybedildiği ve banka tarafından kaybedilen senetlerle ilgili iptal davası açıldığı,

Sigorta sözleşmesinden kaynaklanan bir uyuşmazlıkta Asliye Ticaret Mahkemesinin mi yoksa sözleşmenin bir tüketici işlemi olarak kabul edilmesi ve taraflardan birinin tüketici sıfatını taşıması sebebiyle Tüketici Mahkemesi mi görevli kabul edilecektir sorusunun cevap bulması gerekmektedir. Bu doğrultuda özel kanun niteliğindeki TKHK'nın görevli mahkemeye ilişkin hükmü, TTK'nın göreve ilişkin hükmünde geçen "Aksine hüküm bulunmadıkça" ibaresi kapsamında aksine bir görev düzenlemesi olarak da değerlendirilebilir. Özellikle TKHK hükümlerinde açıkça sigorta sözleşmelerinin tüketici işlemi olarak kabul edildiğine ilişkin hükümler değerlendirildiğinde tüketici işlemi niteliğindeki sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda Tüketici Mahkemelerinin görevli olduğunu kabul etmek yerinde olabilir²⁰³. Yargıtay'ın genel tutumu ise TTK'da düzenlenen konulardan kaynaklanan uyuşmazlıklarda Asliye Ticaret Mahkemesinin görevli olduğu yönündedir²⁰⁴. Ancak TKHK'da açıkça sigorta

davanın ... Asliye Ticaret Mahkemesi' nin 2012/275 E. sayılı dosyası ile kabulüne karar verildiği, davacının senedin kaybolması nedeniyle senet iptali davası açtıktan sonra davalı ... A.Ş.'ne başvurması gerektiği halde iptal kararı almadan doğrudan takip yaptığı, davalı bankanın ise senet iptali kararı alınarak asıl borçluya başvurulmasına rağmen senedin ödenmemesi halinde sorumluluğunun doğacağı, davacı-alacaklının senet iptal edilmeden senet borçlusuna başvuru hakkı olmadığından, bankaya ise asıl senet borçlusunun aczi ortaya çıkmadan başvuramayacağından davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Davacı ile davalı şirket arasında işçi işveren ilişkisi bulunduğu ve davaya konu edilen bononun da bu ilişki sırasında keşide edildiği taraflar arasında çekişmesiz olduğu gibi, yerel mahkeme kararının gerekçesinde de saptanmış bulunmasına göre, uyuşmazlığın çözümünde İş Hukuku hükümlerinin uygulaması gerektiği ve yargılama görevinin İş Mahkemesinin görev alanına girdiğinin gözetilmeksizin işin esasına girilerek yazılı şekilde hüküm tesisinde isabet görülmemiştir." Y. 19. HD, T. 12.05.2015, E. 2014/19190, K. 2015/6996, "Davacı, dava konusu bononun davalıya ait işyerinde işe girerken teminat olarak verildiğini iddia etmiş, davacının davalıya ait şirkette çalıştığı dosyadaki delillerden anlaşılmıştır. Bu iddia karşısında uyuşmazlığın işçi – işveren ilişkisinden kaynaklandığı ve iş mahkemesinin görevli olduğu gözetilmeden genel mahkeme sıfatı ile işin esasına girilerek yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir." Y. 19. HD, T. 24.02.2014, E. 2013/19344, K. 2014/3628; Aksine bir Yargıtay kararının ilgili kısmı ise şu şekildedir: "İş akdinin devamı sırasında işçinin sadakat borcundan kaynaklanan rekabet etmeme yasağına aykırılık halinde, bu tür davalara bakmakla görevli mahkeme iş mahkemesidir. İş akdinin sona ermesinden sonra rekabet yasağına aykırı hareket edilmesi halinde ise, buna dayalı olarak açılacak dava niteliği itibarıyla 818 sayılı BK'nun 348. maddesi kapsamına girmekle ve bu kapsamdaki davalar TTK'nun 4/1-3 maddesinin açık hükmü karşısında tarafların sıfatına bakılmaksızın mutlak ticari davalardan olmakla, bu tür davaların ticaret mahkemesinde incelenip karara bağlanması gerekir. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 29.02.2012 gün ve 2011/11-781 E., 2012/109 K.) sayılı kararlarında da aynı ilkeler benimsenmiştir." Y. 9. HD, T. 25.02.2016, E. 2014/32564, K. 2016/4064.

²⁰³ Bu yönde bkz. **Öztürk**, s. 384; **Çabri**, s. 1044; Bir işin ticari iş olarak nitelendirilmesinin mutlak ticari bir dava sonucunu doğurmayacağı, doğursa bile mutlaka Asliye Ticaret Mahkemesinde görülmesinin gerekmeyeceği, özel hükümler sebebiyle Tüketici Mahkemesi veya başka bir mahkemede de görülebileceği yönünde bkz. **Gürpınar**, s. 96.

²⁰⁴ Konuya ilişkin bir Yargıtay kararının ilgili kısmı şu şekildedir: "Davaya Tüketici Mahkemesinde bakılabilmesi için davanın taraflarından birinin tüketici olması ve uyuşmazlığın 4077 S. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun uygulanmasından doğması gerekmektedir. Somut olayda uyuşmazlık bono

sözleşmelerinin de yer aldığı ve bu sebeple tüketici işlemi niteliğinde bir sigorta sözleşmesi söz konusuysa Tüketici Mahkemelerinin görevli olduğu yönünde Yargıtay kararı da bulunmaktadır²⁰⁵. Kaldı ki TKHK m. 83/2 hükmüne göre taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarda düzenleme olması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu Kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez. Bu açık hüküm karşısında kanaatimizce tüketici sıfatıyla hareket eden bir anonim şirketin gerçek kişi tacirlere ve hatta tacir olmayan gerçek kişilere nazaran daha az hukuki korumayı hak ettiği sonucuna varılması doğru değildir²⁰⁶. Tüketici sıfatıyla hareket edilmişse sigorta sözleşmesinin tarafı olarak anonim şirketin TKHK hükümlerince koruma talep etme ve bu talebini Tüketici Mahkemesinde dava açarak kullanma hakkı vardır²⁰⁷. Nitekim gelişmiş piyasalarda güvenli bir hukuk alt yapısı ve finansal istikrar için şirketler hukuku, sözleşme hukuku, tüketici hukuku ve özel mülkiyet yasaları da dâhil olmak üzere “tutarlı” şekilde uygulanan ve ihtilafların adil

nedeniyle borçlu bulunmadığının tespiti istemine ilişkin olup, niteliği itibari ile TTK 4. maddesi uyarınca mutlak ticari davalardandır. Ticari davaların Tüketici Mahkemesinde görülmesi mümkün değildir. Görev, kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkemece yargılayanın her safhasında kendiliğinden gözetilmelidir. Bu durumda mahkemece ticari dava niteliğindeki davaya Tüketici Mahkemesi sıfatıyla bakılmayacağı gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.” Y. 19. HD, T. 11.03.2014, E. 2014/2179, K. 2014/4686.

²⁰⁵ Yargıtay kararının ilgili kısmı şu şekildedir: “28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 3. maddesi, tüketici işleminin kapsamını esaslı biçimde değiştirmiş, aynı Kanunun 83/2. maddesi ise ‘Taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile diğer kanunlarda düzenleme yapılması bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez.’ diyerek kanunun uygulama alanını daha da genişletmiştir. 6502 sayılı Kanunun 3. maddesinde ‘Tüketici işlemi; eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere kurulan her türlü sözleşme ve işlemi kapsar.’ şeklinde yeniden tanımlanmıştır. Bu hüküm mülga 4077 sayılı Kanunun 3/h bendindeki tüketici işlemi tanımından daha kapsamlıdır. Bundan böyle, 6502 sayılı Kanunun tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamaların tüketici mahkemelerinde çözümünü öngören 73. maddesi hükmü ile içeriği az yukarıda yer alan 83/2. maddesinin açık hükmü nedeniyle yukarıda sayılan sözleşme ve işlemler tüketici mahkemesinin görev alanına girmiştir. Somut olayda, davacılar, murisi ile davalı arasında imzalanmış olan hayat sigortasından kaynaklanan alacağın tahsilini talep etmiş olup, dava tarihi itibariyle yürürlüğe girmiş olan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun 3, 73/1 ve 83/2 maddeleri uyarınca sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan davalara bakma görevinin tüketici mahkemelerine ait olduğu nazara alındığında uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekir.” Y. 20. HD, T. 03.12.2015, E. 2015/14498, K. 2015/12180 (www.emsalyargi.com).

²⁰⁶ Aynı yönde bkz. **Battal**, Ahmet, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Yönünden Tacirlerin Tüketici Sıfatı”, Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan. Ankara: Banka ve Ticaret Enstitüsü, 1998, s. 329-331.

²⁰⁷ Sigorta ettirenin tüketici olduğu yönünde bkz. **Memiş**, Tekin, “Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi”, Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, 19-20 Kasım 2004, İstanbul: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005, s. 123.

çözümüne yönelik bir mekanizma sağlayan ticaret hukuku sisteminin oluşturulması şarttır²⁰⁸.

1.2.2.2. Sigorta Ettiren Dışında Sorumlu Olarak Anonim Şirket

Anonim şirket sözleşme tarafı sigorta ettiren olarak sigorta sözleşmesinde yer alabileceği gibi sigorta sözleşmesinde sigortalı, temsilci, lehtar konumunda da yer alabilir. TTK tanımlarda kişi kavramına yer verdiğinden gerçek kişi tüzel kişi ayrımı yapılmadığından tüzel kişi anonim şirket de bu sıfatlar kapsamında sözleşme ilişkisinde bulunabilecektir. Yalnızca can sigortaları açısından sigortalı yani riziko şahsı olarak yer alması mümkün değildir.

1.2.2.2.1. Sigortalı Olarak Anonim Şirket

Anonim şirketin zarar sigortalarında sigortalı olması mümkündür. Sigorta sözleşmesinden haberdar olması şartıyla sigortalı anonim şirket, sigorta ettiren gibi beyan yükümlülüğü altında olacaktır. Bunun doğal sonucu olarak da sigorta ettirenin beyanla yükümlü olmadığı konulara ilişkin sigortalı anonim şirketin de herhangi bir beyan yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak bu durumun tespitini sigortalı anonim şirketin tam anlamıyla yapmasının beklenmesi de adil bir yaklaşım olmayacaktır. Nitekim sigortalı anonim şirket, önemli olan tüm bilgilerin sigorta ettiren tarafından verildiğini ve sigortacının da gerekli tüm soruları sorarak sözleşme akdettiği düşünmekte haklıdır. Bu sebeple sigortalı anonim şirketin gerekli bilgileri ayrıca vermemesi makul karşılanabilecek bir durumdur. Ancak bu halde dahi bu durumun anlaşılması üzerine sigorta ettirenin yükümlülüğünü ihlal ettiği ortada olacağından sigorta ettirenle birlikte dolaylı olarak sigortalı anonim şirket de sözleşme güvencelerinden mahrum kalacaktır. Bu sebeple sigortalı anonim şirketin sigorta ettirenden bağımsız olarak ayrıca sigortacı ile görüşmesi ve bilinip bilinmediğine bakmaksızın önemli gördüğü tüm bilgileri vermesi yine kendi menfaatine olacaktır. Sözleşme devamında ise sigorta ettirenin bilemeyeceği gelişmelerden öncelikle haberdar olabilecek anonim şirket yetkililerinin gerekli

²⁰⁸ IAIS, s. 8.

bildirimleri hem sigorta ettirene ve hem de sigortacıya yapması aynı gerekçelerle oldukça önemlidir.

1.2.2.2.2. Lehtar Olarak Anonim Şirket

1.2.2.2.2.1.Genel Olarak Anonim Şirketin Lehtar Olması

TTK tüzel kişilerin de lehtar olabileceğini açıkça kabul ettiğinden bir anonim şirketin de lehtar olması mümkündür. Lehtarın sözleşme kurulurken belirlenmediği durumlarda sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü açısından lehtarın herhangi bir yükümlülüğü olmayacaktır. Ancak belirlendiği andan itibaren sigorta sözleşmesinden haberi olması şartıyla lehtar anonim şirket de beyan yükümlülüğü altında olacaktır. Bunun dışında sigortalının beyan yükümlülüğüne ilişkin yaptığımız açıklamalar lehtar için de aynı şekilde geçerlidir.

Tüzel kişilerin de açıkça lehtar olarak kabul edilmesine ilişkin gerekçede özel olarak anahtar adam sigortasına imkan verilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir²⁰⁹. Bu sebeple anonim şirketin lehtar olduğu bir sigorta sözleşmesi tipi olarak anahtar adam sigortasını incelemek faydalı olabilir.

1.2.2.2.2.2. Lehtar Anonim Şirket Örneği Olarak: Anahtar Adam Sigortası

TTK'da kilit yönetici kavramına ilişkin bir açıklama bulunmamakla birlikte Bağımsız Denetim Yönetmeliği²¹⁰ m. 4/1-k bendindeki tanıma göre: *“Kilit yönetici: Yönetim organı üyeleri dahil olmak üzere, şirketin faaliyetlerini plânlama, yönetme veya kontrol etme yetki ve sorumluluğuna doğrudan veya dolaylı olarak sahip olan kişileri,”* ifade etmektedir. Bankaların Bağımsız Denetimi Hakkında Yönetmelik²¹¹ m. 3/1-j bendinde de: *“Kilit yönetici: Yönetim organı üyeleri dahil olmak üzere, kuruluşun*

²⁰⁹ Anahtar adam (keyman insurance) veya anahtar personel sigortası (key person insurance), önemli bir ticari girişimde kilit roldeki iş adamının ölmesinin neden olabileceği zararların teminat altına alındığı ticari sigorta türüdür. Tanım için bkz. **Tunay**, Necla, *“Türkiye’de Bankasürans Uygulamaları ve Türk Banka ve Sigorta Sektörlerine Dinamik Etkileri”*, BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi, C. 8, S. 1, 2014, s. 38; Tüzel kişilerin de lehtar olarak kabul edilmesinin bir gerekçesinin de yurt dışında uygulaması olan anahtar adam sigortasının Türkiye açısından da geliştirilmesi olduğu yönünde bkz. TTK m. 1493 gerekçesi.

²¹⁰ RG, 06.12.2012, S: 28509.

²¹¹ RG, 02.04.2015, S: 29314.

faaliyetlerini planlama, yönetme veya kontrol etme yetki ve sorumluluğuna doğrudan veya dolaylı olarak sahip olan kişileri” ifade etmektedir şeklinde benzer bir tanım yapılmıştır. Son olarak İlişkili Taraf Açıklamalarına İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı Hakkında Tebliğ²¹² (TMS 24)’in Ek1, tanımlar kısmında kilit yönetici personelin tanımı ise şu şekilde yapılmıştır: “Kilit yönetici personel: İşletmenin, (idari ya da diğer) herhangi bir yöneticisi de dahil olmak üzere, faaliyetlerini plânlama, yönetme ve kontrol etme yetki ve sorumluluğuna doğrudan veya dolaylı olarak sahip olan kişilerdir.”

Mevzuattaki kilit yönetici tanımları da incelendiğinde görülmektedir ki kilit yöneticilerin kapsamına yalnızca yönetim kurulu üyeleri girmemektedir. Yönetim kurulu üyeleri yanında şirketin faaliyetlerini planlama, yönetme veya kontrol etme yetki ve sorumluluğuna doğrudan ya da dolaylı olarak sahip olan kişiler de kilit yönetici olabilmektedir. Bu sebeple en üst düzey genel yönetici (CEO: Chief Executive Officer), en üst düzey teknik yönetici (CTO Chief Technical Officer) ve en üst düzey mali işler yöneticisi (CFO: Chief Financial Officer) başta olmak üzere şirketin yönetim teşkilatında görev alan ve şirket yönetiminde etkin olan tüm kişiler kilit yöneticiler kapsamına girmektedir. Yöneticilerin yetki ve görev kapsamı ne olursa olsun şirketin yönetiminde aktif bir rol oynamaları halinde kilit yönetici kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Kaldı ki son araştırmalar da göstermektedir ki uygulamadaki algının aksine şirketlerin uzun vadede gerçek kazanç değerini etkileyen kilit yöneticiler yalnızca üst düzey değil yönetimde görev alan alt düzey kilit yöneticilerden oluşturmaktadır. Göz ardı edilen alt düzey kilit yöneticilerin şirket üzerinde daha geniş karar alma yetki alanı bulunması ve çeşitli açılardan şirket kararlarını etkileyebilme gücüne sahip olması karşısında yönetimdeki etkilerinin önemli olduğu düşünülmektedir²¹³. Ayrıca yönetim bir ekip işidir ve işletme uygulamasına ilişkin eksik bilgiler sebebiyle varsayılanın aksine yönetim yetkisi genelde zirveden alt birimlere doğru emir verilmesi ya da dışarıdan talimat alınması yoluyla değil, alt birimlerden üst birimlere doğru talepte bulunulması

²¹² RG, 31.12.2009, S. 27449 (4. Mükerrer).

²¹³ Görüşler için bkz. **Cheng, Qiang/ Lee, Jimmy/ Shevlin, Terry J.**, “Internal Governance and Real Earnings Management”, Accounting Review, May 2016, <http://ssrn.com/abstract=2666117> (Erişim Tarihi: 15.05.2016), s. 2.

yoluyla kullanılmaktadır²¹⁴. Şirketlerin alt düzey kilit yöneticileri öncelikle ilerde üst düzey görevlerde yer almak hedefiyle şirketin uzun vadede kazançlı olması konusunda daha hassas ve genç olmaları sebebiyle de şirkette uzun süre çalışma iradesiyle faaliyette bulunacaklarından daha dikkatli hareket etmektedirler²¹⁵. Araştırmalar da göstermektedir ki şirketlerin iç yönetimi alt düzey yöneticilerin önemli bir rol oynadığı ve üst düzey yöneticilerin daha az güçlü olduğu firmalarda daha kuvvetlidir²¹⁶.

Anahtar adam sigortası ile adından da anlaşılacağı üzere işletme için *kilit kişi* niteliğindeki bir yönetici veya çalışanın ölümüne veya sakatlığına karşı işletme korunur. Özellikle bir şirketin devamlılığının bir veya birkaç kişiye bağlı olduğu durumlarda anahtar adam sigortası oldukça fayda sağlayacaktır²¹⁷. Şirket için büyük öneme sahip bu kişilerin sigortalanması neticesinde bu kişilerin şirketten kopması sonucunda oluşabilecek gelir kaybı ya da zarar sonucu içine düşülebilecek ödeme güçlüğü sigorta sayesinde giderilebilir²¹⁸. Ayrıca kilit çalışana sahip bir şirketle iş yapmak isteyen şirketler de anahtar adam sigortası yaptırılmasını ön koşul olarak talep edebilirler. Bu sigorta sayesinde şirket piyasada daha güvenilir ve sağlam bir görünüm oluşturarak iş bağlantılarını kuvvetlendirebilir. Anahtar adam sigortasını lehtar olan anonim şirket bizzat yapabileceği gibi bu kişinin kendisi ve hatta bir başka üçüncü kişi de sözleşmeyi yapabilir. Sonuç olarak anonim şirketin sözleşmedeki tek sıfatı lehtar olabileceği gibi hem sigorta ettiren hem lehtar olması da mümkündür. Anonim şirketin yalnızca lehtar konumunda olması halinde anahtar kişinin anonim şirket için önemini ve yokluğu halinde şirketin maruz kalacağı muhtemel zararı en iyi analiz edebilecek kişi lehtar olan anonim şirkettir. Bu sebeple sigorta sözleşmesi kurulurken sigorta kapsamının belirlenmesinde sigortacıya gerekli tüm bilgileri vermesi gerekecektir.

²¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Fama**, E. F., “Agency Problems and The Theory of The Firm”, Journal of Political Economy, N. 88, 1980, s. 288- 307.

²¹⁵ **Cheng/Lee/Shevlin**, s. 2 vd.

²¹⁶ **Cheng/Lee/Shevlin**, s. 45.

²¹⁷ Örneğin bir inşaat şirketinde projelerin tasarımcısı ve yüzü olarak tanınan bir mimarın ya da daireleri ustalıkla pazarlayan ve piyasada güven oluşturmuş bir pazarlama müdürünün ölümü ya da işini yapamaz duruma gelmesi şirketin de geleceğini tehlikeye atacaktır. Benzer bir örnek için bkz. <https://tr.routestofinance.com/key-person-insurance> (Erişim Tarihi: 20.05.2018).

²¹⁸ Kilit yöneticilerin ikame edilebilir olması gerçekliği karşısında uygulamada bu sigortanın 5 ila 10 yıl arasında değişebildiği yönünde bkz. **Kabukçuoğlu Özer**, s. 133.

1.2.2.2.2.3. Temsilci Olarak Anonim Şirket

Anonim şirketi temsil görev ve yetkisi olanlar sigorta sözleşmesinin yapılması işlemi için BK hükümlerine göre bir temsilci atayabilirler²¹⁹. Nitekim bir anonim şirketin organizasyon yapısında sigorta alanının ayrılması ve bu konuda yetkili ve görevli bir birim olduğu halde yönetim kurulunun bizzat sigorta sözleşmesi yapması halinde yetki devredilen birimin sigorta hukuku anlamında sorumluluğunun olup olmadığı büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bu durumun şirketler hukuku açısından da önemli sonuçları bulunmaktadır.

Temsilcinin sözleşmeyi sigorta ettiren adına yaptığı durumlarda her ne kadar temsilci sigorta ettirenin talimatları doğrultusunda hareket etmek zorunda olsa da kendi bilgisini de sigortacıya iletme zorundadır. Ancak sigorta ettirenin özellikle bildirilmemesini istediği konular noktasında temsil ilişkisinin dayanağı olan sözleşme hükümleri çerçevesinde sözleşmeye aykırı davranamayacak durumda olan temsilciden sigorta ettiren zararına olacak şekilde hareket etmesinin beklenmesi ise hayatın olağan akışına aykırı olacaktır. Bunun dışında temsilcinin kendi kusuruyla eksik veya hatalı beyanlarda bulunması da yine sigorta ettireni zarara uğratacaktır ancak bu durumda sigorta ettiren kendi atadığı temsilcinin kusuruyla sebep olduğu zararlara katlanmak zorundadır. Kanaatimizce yetkisiz temsilciye sonradan icazet verilmesi halinde de vardığımız bu sonucun değişmemesi gerekir.

1.2.2.2.2.4. Sigortalanan Menfaatin Yeni Sahibi Olarak Anonim Şirket

Sigorta sözleşmesinde menfaat sahibinin değişmesi halinde de sözleşmenin geçerli olacağı kararlaştırılmışsa sigortalanan menfaatin yeni sahibinin anonim şirket olması da mümkündür. Sigorta ettiren anonim şirketin yönetim kurulu üyeleri için sorumluluk sigortası akdetmesi ve sigorta süresinin birden fazla sigorta dönemi içermesi halinde bu imkân önem kazanmaktadır. Nitekim her yıl faaliyet dönemi sonunda yapılan olağan genel kurul toplantısında haklı sebep bulunması, gündemde ilgili maddenin olması ya da bu iki duruma da girmemekle birlikte bilanço görüşmelerinin yapılması halinde

²¹⁹ Akdağ Güney, *Değerlendirmeler*, s. 10.

yönetim kurulu üyelerinin görevden alınması ve yeni yönetim kurulu üyelerinin seçilmesi ihtimal dâhilindedir. Yönetim kurulu üyesi olarak bir anonim şirketin seçilmesi de mümkündür. Burada önemli olan sigortalanan menfaatin sigortalının şahsına bağlı olup olmadığı sorunudur. Kanaatimizce yönetici sorumluluk sigortalarında önemli olan yöneticinin şahsı değil bulunduğu statünün getirdiği riskin öngörülebilir olmasını sağlamak ve şirket yönetimine geçilmesini teşvik etmektir. Bu sebeple yönetim kurulu üyelerinin değişmesi halinde yeni üyeler için mevcut sözleşmenin devam ettirilmesine imkân tanınması gerekir. Ancak elbette ki değişen üyelere ilişkin riske etki eden unsurlar olabileceğinden sözleşme devamındaki beyan yükümlülüğü çerçevesinde sigortacıya bilgi verilmesi gerekebilecektir. Bu şekilde sigorta ettiren ya da sigortalının şahsına bağlı olmayan bir menfaat bulunan sigorta sözleşmelerinde aksine anlaşma bulunmaması halinde sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi durumunda sigorta ilişkisi sona erecektir.

2. BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN MUHATABI

2.1.Sigortacı

Beyan yükümlülüğünün muhatabı öncelikle sigortacıdır²²⁰. Sigortacı olabilecek kişiler ise kanunen sınırlandırılmıştır. Buna göre sigortacılık faaliyetinde yalnızca anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulan ve faaliyette bulunacağı sigorta branşına ilişkin Müsteşarlıktan ruhsat alan şirketler bulunabilir (bkz. Sigortacılık Kanunu m. 4 ve 5). Ruhsatsız²²¹ bir şirket ile onun bu durumunu bilerek yapılan sigorta sözleşmeleri hakkında BK m. 604 ve 605 hükümleri uygulanır ve bu sözleşmeden doğan hak ve alacaklar kumar ve bahisten doğan alacaklar gibi değerlendirilir²²². Ancak Türkiye’de

²²⁰ Ağsakal, s. 69.

²²¹ ETTK m. 1263 hükmündeki “ruhsatname almamış” ifadesi, TTK’da “ruhsatsız” şeklinde değiştirilerek ruhsatname almış olmakla birlikte daha sonra Sigorta Murakabe Kanununun ilgili hükümleri gereğince ruhsatı iptal edilmiş sigorta şirketlerinin de bu madde kapsamında değerlendirilerek hükmün dar yorumlanmasının önüne geçildiği yönünde bkz. TTK m. 1401 gerekçesi. Gerekçede her ne kadar Sigorta Murakabe Kanunu’ndan söz edilse de ilgili Kanun 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile mülga olmuş ve bu kanuna ilişkin yapılan atıfların Sigortacılık Kanunu’nun ilgili maddelerine yapılmış sayılacağı kabul edilmiştir (bkz. Sigortacılık Kanunu m. 37/1).

²²² Ayrıca ruhsat almadan risk üstlenmek suretiyle sigortacılık faaliyetinde bulunan gerçek kişiler ve tüzel kişilerin yetkilileri, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ve altıyüz günden az olmamak üzere bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır (Sigortacılık Kanunu m. 35/1).

yerleşik olmayan sigorta şirketleriyle kurulan sigorta sözleşmeleri bu şekilde değerlendirilmez (bkz. TTK m. 1401/2). Yabancı sigorta şirketlerinin ve reasürans şirketlerinin Türkiye’de faaliyet göstermesine ilişkin usul ve esaslar ise Sigortacılık Kanunu’nda düzenlenmemiş, düzenleme yetki ve görevi Bakanlar Kurulu’na verilmiştir (Sigortacılık Kanunu m. 3/5)²²³.

Sigortacı kural olarak bir anonim şirkettir ve tüzel kişiliği olan bir ticaret şirketi olan sigortacının da yönetim ve temsile ilişkin sigorta ettiren anonim şirkete ilişkin yaptığımız yönetim ve temsil açıklamalarında olduğu gibi bir yönetim ve temsil teşkilatı bulunmaktadır²²⁴. Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü sigortacının yetkili organına karşı yerine getirmesi gerekmektedir²²⁵. Bu yetkili organ da kural olarak sigorta şirketinin yönetim kuruludur ancak sigorta ettiren anonim şirketin yönetim ve temsile ilişkin teşkilat yapısında incelediğimiz üzere bu görevli ve yetkili organ kavramı somutlaştırıldığında

²²³ Aynı şekilde yabancı sigorta eksperlerinin faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi de Bakanlar Kurulu’ndadır (Sigortacılık Kanunu m. 22/3).

²²⁴ Sigortacılık Kanunu m. 4 hükmü sigortacının teşkilatını şu şekilde düzenlemiştir: “*Sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin yönetim kurulları genel müdür dâhil beş kişiden, denetçiler ise iki kişiden az olamaz. Genel müdür, yönetim kurulunun doğal üyesidir. (2) Yönetim kurulu üyelerinin malî güç dışında sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında aranan şartları taşıması; çoğunluğunun en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olması ve sigortacılık, iktisat, işletme, muhasebe, hukuk, maliye, matematik, istatistik, aktüerya veya mühendislik alanlarında en az üç yıl deneyimi olan kişilerden seçilmesi şarttır. (3) Genel müdür ve yardımcılarının, malî güç dışında sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında aranan şartları taşıması, en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olması ve genel müdürlüğe atanacakların en az on yıl, sigortacılık veya sigortacılık tekniği ile ilgili konulardan sorumlu genel müdür yardımcılıklarına atanacakların yedi yıldan az olmamak üzere sigortacılık, iktisat, işletme, muhasebe, hukuk, maliye, matematik, istatistik, aktüerya veya mühendislik alanlarının en az birinde; diğer genel müdür yardımcılıklarına atanacakların da sorumlu olacakları alanda en az yedi yıl deneyim sahibi olması şarttır. Genel müdür yardımcılıklarından en az birinin sigortacılık veya sigortacılık tekniği ile ilgili konulardan sorumlu olması zorunludur. (4) Murahhas üyelerin genel müdürde aranan şartları taşıması zorunludur. (5) Başka unvanlarla istihdam edilseler dahi, yetki ve görevleri itibarıyla genel müdür yardımcısına denk veya daha üst konumlarda görev yapan diğer yöneticiler de genel müdür ve genel müdür yardımcılarının ilişkin hükümlere tâbidir. (6) Denetçilerin, malî güç dışında sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında aranan şartları taşımaları, en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olmaları ve sigortacılık, iktisat, hukuk, maliye, işletme ve muhasebe alanlarında en az üç yıl deneyimi olan kişilerden seçilmesi şarttır. (7) Sigorta veya reasürans şirketinin hâkim hissedarı tüzel kişilerin yönetim ve denetimine sahip kişilerde de, malî güç dışında sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında aranan şartlar aranır. (8) Sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri; tüm iş ve işlemlerinin, sigortacılık mevzuatı ve ilgili diğer mevzuata, şirketin iç yönergeleri ile yönetim stratejisi ve politikalarına uygunluğunun sürekli kontrol edilmesi, denetlenmesi ile hata, hile ve usulsüzlüklerin tespiti ve önlenmesi amacıyla iç denetim ve risk yönetimini kapsayacak şekilde etkin bir iç kontrol sistemi kurmak zorundadır. Müsteşarlıkça belirlenen alanlarla sınırlı olmak üzere, iç kontrol sistemlerinin yürütülmesi dışarıdan hizmet alımı yoluyla da yapılabilir. İç kontrol sistemlerinin kurulmasına ilişkin usul ve esaslar Müsteşarlıkça belirlenir.*”

²²⁵ Ağsakal, s. 70.

sigorta şirketinin yönetim kurulunun genel yetkili ve görevli organ olduğunun kabulü ile birlikte başka kişi ya da birimler de beyanları almakla yetkili ve görevli olabilir. Nitekim sürekli olarak sigorta sözleşmelerine taraf olan bir sigorta şirketinin yönetim kurulunun tek tek her bir sözleşme için bizzat sigorta ettirenlerle muhatap olması hayatın olağan akışına da aykırılık teşkil eder²²⁶. Bu sebeple sigorta ettiren, sigorta şirketinin belirlediği görevli ve yetkili kişiler ya da atadığı temsilcilere karşı beyanda bulunması halinde beyan yükümlülüğünü sigortacıya karşı yerine getirmiş sayılacaktır. Yönetim kurulunun sigorta sözleşmelerine ilişkin farklı kişi ya da birim yetkilendirmesi halinde dahi işlemleri bizzat yapma yetkisini yine de muhafaza edeceğinden hareketle sigorta ettirenin yetkilendirilmiş kişiler varken onlar yerine yönetim kuruluna beyanda bulunması halinde de yükümlülüğü yerine getirmiş olacaktır²²⁷.

Sigorta şirketinin aynı anda tüm ihtiyaç sahiplerine ulaşabilmesi mümkün olamayacağından sigorta sektöründe aracılar oldukça önemli bir yer tutmaktadır²²⁸. Bu sebeple sigorta şirketlerinin sigortacılık faaliyetinin bir gereği olarak aktüer²²⁹ çalıştırma zorunluluğu olduğu gibi acente veya broker gibi aracı kişilerden de faydalanması gerekmektedir.

2.2.Acente

Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü düzenleyen TTK hükümleri incelendiğinde beyan yükümlülüğünün muhatabı olarak hep sigortacıdan söz edilmekte, acente özel olarak belirtilmemektedir. Bu açıdan konuya yaklaşıldığında beyan yükümlülüğünün sadece sigortacıya karşı olduğu düşünülebilir. Ancak sigorta ettiren tarafından yapılacak tebliğler ve bildirimlerin sigortacıya veya sözleşmeyi yapan ya da yapılmasına aracılık eden acenteye yapılabileceğine ilişkin hüküm beyan yükümlülüğü açısından da gerekli bildirimin acenteye yapılması halinde yerine getirilmiş olacağını

²²⁶ Uygulamada hiçbir sigorta sözleşmesinin sigorta şirketinin yönetim kurulu tarafından yürütülmediği ya da yönetim kurulu tarafından yapılmadığı yönünde bkz. **Aydın**, s. 93; Benzer şekilde bkz. **Ağsakal**, s. 70.

²²⁷ Aynı yönde bkz. **Ağsakal**, s. 70.

²²⁸ **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 44; **Aydın**, s. 92.

²²⁹ Aktüer, sigortacılık tekniği ile buna ilişkin yatırım, finansman ve demografi konularında olasılık ve istatistik teorilerini uygulayarak, yasal düzenlemelere uygun prim, karşılık ve kâr paylarını hesaplayan, tarife ve teknik esasları hazırlayan kişiyi ifade etmektedir (Sigortacılık Kanunu m. 2/1-a).

göstermektedir (bkz. TTK m. 1416)²³⁰. Ayrıca acenteye ilişkin TTK hükümleri incelendiğinde acente aracılıkta bulunduğu veya yaptığı sözleşmelerle ilgili her türlü ihtar, ihbar ve protesto gibi *hakki koruyan beyanları*²³¹ müvekkili adına yapmaya ve bunları kabule yetkili olduğundan sigorta ettirenin beyanlarını da geçerli bir şekilde kabul edebilmelidir (bkz. TTK m. 105)²³². Ayrıca sigortacının temsilcisi niteliğinde de sigorta sözleşmelerinin hazırlık aşamasını yöneten ya da sözleşmeleri sigortacı adına kuran acentenin beyan yükümlülüğü açısından sigortacının yetkili bir temsilcisi olarak da kabulü gerekir²³³.

Sigorta acentesi, ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimî bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişiyi ifade etmektedir (Sigortacılık Kanunu m. 2/1-m)²³⁴. Sigorta acenteliği faaliyetlerinin sigortacılık sektörüne olan güveni artırıcı biçimde sürdürülmesi ve sözleşme taraflarının hak ve menfaatlerinin korunması için acentelik sisteminin kurumsallaşmasının sağlanması, acentelik faaliyetlerinin çerçevesi ile bu faaliyetlere ilişkin temel ilkelerin belirlenmesi amacıyla Sigorta Acenteleri Yönetmeliği (SAY)²³⁵ çıkartılmıştır.

Sigorta acenteleri sayesinde sigorta şirketi daha çok müşteriye ulaşabilmekte ve sigortacılık faaliyetini daha geniş bir ağda gerçekleştirebilmektedir²³⁶. Sigorta acenteleri gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir (Sigortacılık Kanunu m. 23/1). Bu açıdan

²³⁰ Sözleşme yapmaya yetkili acente ve aracı acente arasında beyan yükümlülüğünün muhatabı olma noktasında farklılıklar olduğu yönünde doktrinde çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Tartışmalar için bkz. **Ağsakal**, s. 81 vd.; **Aydın**, s. 94 vd.

²³¹ Sigorta sözleşmesini değiştirmeye ya da sona erdirmeye yönelik beyanları alamayacağı yönünde bkz. **Yazıcıoğlu**, s. 151.

²³² Aynı yönde bkz. **Aydın**, s. 95; **Yazıcıoğlu**, s. 151.

²³³ **Ağsakal**, s. 67.

²³⁴ TTK m. 102 hükmüne göre: *Ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya işletmenin çalışanı gibi işletmeye bağlı bir hukuki konuma sahip olmaksızın, bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir yer veya bölge içinde sürekli olarak ticari bir işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi veya bunları o tacir adına yapmayı meslek edinen kimseye acente denir.*

²³⁵ RG. 28.07.2016, S: 28980

²³⁶ Aynı yönde bkz. **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 88; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 181.

yaklaşıldığında geniş bir müşteri kitlesi ve yaygın bir şube ağı olan bankalar sigorta şirketleri için oldukça uygun bir acente niteliğindedir. Bu durum mevzuata da ayrıca yansıtılmıştır ve bankaların da sigorta acentesi olarak faaliyette bulunabileceği düzenlenmiştir. Sigorta acenteliği yapmak isteyenlerin Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından tutulan levhaya yazılı olması gerekirken bankaların sadece TOBB'a bildirimde bulunması yeterlidir (Sigortacılık Kanunu m. 23/3 ve SAY m. 13/1). Bankaların sigortacılık faaliyetinin uygulamadaki etkinliği ve önemi dolayısıyla ayrı bir başlık altında incelenmesi daha yerinde olacaktır.

2.3.Bankasürans Uygulaması

Bankaların sigorta acenteliği yapması sonucu ortaya çıkan ve sigorta ürün ve hizmetlerinin bankalarca dağıtılması olarak tanımlanan bankasürans, banka ve sigorta şirketlerinin iş birliği ve bu iş birliğinin somutlaşmış halini ifade etmektedir²³⁷. Sigorta müşterilerinin sigorta poliçesini geçmiş deneyimlerine dayanarak ve güven duyduğu bir bankadan alma eğilimi ve özellikle sigorta poliçesi satın alma gibi bir düşüncesi bulunmasa bile bankacılık işlemi için gittiği bankadan aldığı teklif sonucunda poliçe satın alması gibi durumlar sigortacılık faaliyetinde bankaların etkin aktör olarak rol almasını sağlamıştır. Uygulamadaki bu gelişme mevzuata da yansımış ve tüketicilerin korunması amacıyla bu duruma ilişkin çeşitli düzenlemeler de yapılmıştır. Sigortacılık Kanunu bir adım daha öteye giderek sigorta ettirenin tüketici olup olmadığına bakılmaksızın kişilerin, sigorta şirketini seçme hakkının sınırlandırılmayacağını düzenlemiş ve bir sözleşmenin unsurları içinde, taraflardan birinin bu sözleşmede yer alan herhangi bir hususta sigorta yapmaya zorunlu tutulduğu hallerde, söz konusu sigortanın belli bir şirkete yaptırılmasına ilişkin sözleşmeye konulmuş her türlü şartın hükümsüz olacağını belirtmiştir (Sigortacılık Kanunu m. 32/5).

Tüketicilerin korunması için bankaların tüm kredi işlemlerinde ve bazen de müşterilerin haberi dahi olmaksızın kredi prosedürüne dahil ettikleri sigorta işlemlerini

²³⁷ Bankasürans üç temel model çerçevesinde uygulanabilir: dağıtım anlaşmaları (distribution agreement), ortak girişim (joint venture) ve tam bütünleşme (full integration). Ayrıca karşılıklı hisse devri (cross shareholding), birleşme (acquisition), yeni şirket kurulması, mülkiyet (ownership) gibi modellerden de söz edilebilir. Bu modeller hakkında açıklamalar için bkz. **Tunay**, s. 38 vd.

önlemek amacıyla tüketicinin yazılı veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla *açık talebi* olmaksızın kredi ile ilgili sigorta yaptırılması yasaklanmıştır. Tüketici sigorta yaptırmak istese bile bu sigortanın krediyi verecek bankanın anlaşmalı olduğu ya da bizzat yürüttüğü bir sigorta kanalıyla yapılmasına tüketicinin zorlanmaması için, tüketicin istediği sigorta şirketinden sağladığı teminatın, kredi veren tarafından kabul edilmesi zorunlu tutulmuştur. Ayrıca yapılacak sigortanın kredi konusuyla, meblağ sigortalarında da kalan borç tutarıyla ve vadesiyle uyumlu olması gerekmektedir (Tüketici kredisi için bkz. TKHK m. 29; Konut kredisi için bkz. TKHK m. 38). Bankaların bu belirtilen yükümlülüklerle aykırı hareket etmesi halinde ise aykırılığı tespit edilen her bir işlem veya sözleşme için bin Türk Lirası idari para cezası uygulanır (TKHK m. 77/3). Türkiye’de hemen hemen tüm sigorta şirketleri banka şubeleri kanalıyla poliçe satışı yapmakta ve bankaların neredeyse tümü bankasürans faaliyetlerinde dağıtım kanalı olarak yer almaktadır²³⁸.

Önceliği kredi işlemi olan banka müşterisinin özellikle sigorta yaptırmak gibi bir niyeti olmaksızın kredi prosedürü içerisinde uygulamada dolaylı olarak sigorta yaptırmaya zorlanması neticesinde beyan yükümlülüğünün ne derece yerine getirilebileceği ve özellikle aydınlatma yükümlülüğünün kredi işlemi içerisinde eriyip yetersiz kalması riskleri karşısında sigorta ettirenin hukuki durumunun ne olacağı belirsizdir. Her ne kadar aydınlatma açıklamasının yapılmaması halinde sözleşmeye itiraz etme imkanı olsa da uygulamada çoğu tüketici sigorta sözleşmesi yaptığından dahi habersizdir. Ancak bu olumsuzluk, uygulamada kredi sürecinin kötü niyetle yönetilmesi halinde gerçekleşmektedir. Sigorta hukukuna egemen olan iyi niyet ilkesinin bankasürans uygulamasına da egemen olması halinde bankaların maliyetleri daha düşük olduğundan, müşteriler bankalardan sigorta ürünlerini çok daha ucuza temin edebilir, banka hesapları üzerinden prim ödemelerini daha kolay gerçekleştirebilirler. Ayrıca müşterilerini iyi tanıyan bir banka müşterisinin ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilir ve müşterilerine özgü daha başarılı çözümler üretebilir²³⁹. Bu faydaları göz önüne alındığında sözleşme özgürlüğü sınırlanmamak şartıyla banka müşterileri için ilişkileri süreklilik arz eden bir

²³⁸ Tunay, s. 47.

²³⁹ Tunay, s. 42.

muhatap olarak sözleşmenin karşısında bankanın yer alması daha faydalı bile olabilir. Nitekim kişilerin özellikle ticari yaşamda maruz kaldığı risklerin bilincine varmaları ve bu riskler karşısında sigorta korumasından yararlanmanın fayda ve önemine ikna edilmeleri gerekmektedir²⁴⁰. Özellikle sigorta yapmak gibi bir düşüncesi olmayan ve kredi işlemi de yaptırmaksızın, banka tarafından iyi tanındığı için maruz kaldığı riskler karşısında korunması amacıyla sigorta sözleşmesi önerilen müşteriler için sigorta korumasının sağlanması çok önemlidir²⁴¹.

²⁴⁰ Yazıcıoğlu, s. 4.

²⁴¹ Uygulamada kötü risklere sahip kişilerin iyi risklere sahip kişilere oranla daha fazla sigorta yapma eğilimi olduğu yönünde bkz. Kabukçuoğlu Özer, s. 8.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMESİ VE KARŞI YÜKÜMLÜLÜK OLARAK SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMESİ

1.1.Beyan Yükümlülüğünün Yerine Getirilme Yeri

Beyan yükümlülüğünün nerede ve ne şekilde yerine getirilmesi gerektiği açısından uygulamada bazı sigorta genel şartlarında, sigorta sözleşmesinde yer alan kişiler arasındaki tebliğ ve ihbarların nereye, kime ve ne şekilde yapılacağına ilişkin konular düzenlenmektedir²⁴². Ancak yine de TTK'da bu konu genel bir hüküm niteliğinde düzenlenmiştir²⁴³. Sigorta ettiren tarafından yapılacak tebliğler ve bildirimler sigortacıya veya sözleşmeyi yapan ya da yapılmasına aracılık eden acenteye; sigortacı tarafından yapılan tebliğ ve bildirimler ise, sigorta ettirenin veya gerektiğinde sigortalının ya da lehtarın sigortacıya bildirilmiş son adreslerine yapılır (TTK m. 1416). Nitekim yerleşim yeri ve mesken değişikliklerini sigortacıya bildirmekle yükümlü bulunan diğer tarafın bu yükümlülüğünü yerine getirmemiş olması karşısında, sigortacının, sözleşmede yer alan diğer kişilerin yerleşim yerini öğrenmeye mecbur tutulması hakkaniyetle bağdaşmayacağından tebliğ ve ihbarların bilinen son adrese yapılması kanun koyucu tarafından uygun görülmüştür²⁴⁴.

1.2.Beyan Yükümlülüğünün Yerine Getirilme Yöntemi

Beyan yükümlülüğünün yerine getirilme yöntemi olarak beyan usulü, liste usulü ve karma sistem olmak üzere üç sistem bulunmaktadır.

²⁴² Yapılacak tüm özel sözleşme düzenlemelerinin TTK m. 1452'de belirlenen maddelere göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim bu koruyucu düzenlemeler tarafların sözleşme serbestisinin kanuni sınırını oluşturmaktadır. Sigorta genel şartları örnekleri için bkz. Çeker, Sigorta Hukuku, s.283 vd.

²⁴³ TTK m. 1416 gerekçesi.

²⁴⁴ Bkz. TTK m. 1415 gerekçesi.

1.2.1. Beyan Usulü

Beyan usulünde sigorta ettiren kendi değerlendirmesine göre önemli gördüğü tüm hususları sigortacıya bildirme yükümlülüğü altındadır. Bu usulde sigortacının bir sorusu ya da yönlendirmesi olmaksızın sigorta ettiren kendiliğinden ve kendi bakış açısına göre önemli gördüğü noktalar konusunda sigortacıyı bilgilendirir²⁴⁵. Sigortacının liste hazırlamak ya da soru sormak gibi bir yükümlülüğü olmadığı için ve bilgilendirmenin sınırını sigorta ettiren tayin edeceği için bu yöntem sigortacı lehine görünmektedir²⁴⁶. Ancak sigorta alanına ilişkin teknik bilgisi olmayan sigorta ettirenden tüm gerekli bilgileri vermesi beklendiğinden ve muhtemel eksik veya yanlış beyanların sonucuna da yine sigorta ettiren katlandığından bu sistem eleştirilmektedir²⁴⁷.

1.2.2. Liste Usulü

Benzer nitelikte birçok sigorta sözleşmesi yapan sigortacı, deneyimleri ve sigorta alanındaki uzmanlığı sebebiyle korunmak istenen menfaate göre önem arz eden belli başlı konuları bilmektedir. Önemli hususların tayininde sigortacının sözleşme yapma iradesine etki edecek durumlar esas alındığından nelerin önemli olduğunun sigortacı tarafından belirlenmesi de daha makul olacaktır²⁴⁸. Sigortacının bakış açısına göre ortaya çıkan liste usulünde sigortacı önemli gördüğü hususları listeler ve sigorta ettiren bu listede yer alan tüm soruları cevaplayarak beyan yükümlülüğünü yerine getirmiş olur²⁴⁹. Tamamen sigortacının kontrolünde beyan yükümlülüğü yerine getirildiği için bu yöntem sigorta ettirenin lehinedir²⁵⁰. Nitekim önemli olan bir hususun bildirilmemesi sigorta ettirenin beyan etmemesinden değil sigortacının bu hususu listeye eklememesinden kaynaklanacaktır. Ancak liste usulü de listede yer alan soruların evet veya hayır şeklinde cevaplanması halinde gerekli detay ve önemli açıklamaların

²⁴⁵ Bu sebeple TTK gerekçesinde ve literatürde *beyan usulü* kavramı tercih edilmesine karşın *kendiliğinden beyan usulü* kavramının daha yerinde olduğu yönünde görüş için bkz. Aydın, s. 105.

²⁴⁶ Ağsakal, s. 39.

²⁴⁷ Eleştiriler için bkz. Öztan, s. 75; Şeker Ögüz, s. 103; Ağsakal, s. 39; Aydın, s.105-106.

²⁴⁸ Ağsakal, s. 40.

²⁴⁹ Kender, Hususi Sigorta, s. 185; Çeker, Sigorta Hukuku, s. 82; Ağsakal, s. 40; Andiç/Aral/Bulutlu/Doğan/Aral Türkay/Yelekçi, s. 47; Aral Eldeleklioğlu, *Beyan Yükümlülüğü*, s. 729.

²⁵⁰ Aydın, s. 106.

yapılamayacağı, listedeki sorular anlaşılmadan cevap verilmesi ve özellikle listede yer almadığı halde önemli olan başka hususların açıklanmaması riskini taşıdığı için eleştirilmektedir²⁵¹. Nitekim temel noktalarda benzerlik göstermekle birlikte her bir sigorta sözleşmesi kendine has özellikler göstermektedir. Tarafları ve konusu açısından farklılık gösteren her bir sigorta sözleşmesinin de özel olarak ele alınması gerekmektedir.

1.2.3. Karma Usul

Beyan usulü ve liste usulünün olumlu yönlerinin birleşimi niteliğindeki karma sistemde ise hem beyan usulü ve hem de liste usulü bir arada uygulanmakta ve böylece sigorta ettiren ile sigortacı birbirine yardımcı olarak beyan yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmesini sağlamaktadır. TTK'daki hükümler incelendiğinde, sigorta ettirene tüm önemli hususları bildirme yükümlülüğü yüklenmiş ve sigortacının liste şeklinde soru sorması halinde bu sorulara da cevap verilmesi gerektiği vurgulanmış ve listede olmayan soruların sorulması halinde bu sorulara da cevap verilmesi ve sorulmasa bile önemli olduğu düşünülen bilgilerin sigortacıya verilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu sebeple TTK'da beyan usulü esas alınmak üzere karma sistemin benimsendiği söylenebilir²⁵².

1.3.Beyan Yükümlülüğünün Yerine Getirilme Şekli

Beyan yükümlülüğünü yerine getirmeye yönelik bildirimin şekline ilişkin TTK'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple beyan yükümlülüğü yazılı, resmi ya da sözlü olarak yerine getirilebilir²⁵³. TTK beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesinde şekil serbestisi kabul ettiği için sigortacının sözlü olarak sorduğu sorulara sigorta ettirenin cevap vermesi neticesinde de sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü yerine getirmiş olacaktır²⁵⁴.

²⁵¹ Eleştiriler için bkz. Öztan, s. 77; Şeker Ögüz, s. 103; Ağsakal, s. 41 vd.

²⁵² Aynı yönde Ağsakal, s. 43 vd.; Aral Eldeleklioğlu, *Beyan Yükümlülüğü*, s. 729; Aydın, s. 115 vd.; Kabukçuoğlu Özer, s. 262.

²⁵³ Ağsakal, s. 47.

²⁵⁴ Ağsakal, s. 48; Aydın, s. 121.

Beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesi şekli ve yöntemi açısından tarafların sözleşme ile TTK'dan farklı bir düzen getirip getiremeyeceğinin de incelenmesi gerekir. Nitekim beyan yükümlülüğünün yerine getirilme şekli olarak bir hüküm getirmeyen ve yöntem olarak beyan usulüne dayalı karma sistemi benimseyen TTK şekil serbestisini kabul etmiştir ve genel kural gereği sigorta sözleşmesine hüküm konularak bu serbestinin sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilememesi gerekmektedir. Aksi halde değiştirilen hükümler yerine TTK hükümleri esas alınacaktır (TTK m. 1452/3). Şekil ya da usul şartı getirildiğinde ise bu hükme uyulmadan yapılan beyanlar geçerli kabul edilmeyeceğinden sigortacı için beyan yükümlülüğüne aykırılıktan doğan hakları kullanma imkanı doğacaktır. Ya da tam aksine kanunen bu haklar doğsa bile aradaki şekil ve usul anlaşmasına göre sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü yerine getirmiş olarak kabul edileceğinden sigortacı beyan yükümlülüğüne aykırılığa dayanamayacaktır. Kanaatimizce somut olayın özelliklerine göre şekle ilişkin düzenlemelerin geçerli kabul edilmesi halinde doğacak sonuç sigorta ettiren lehineyse geçerli olacak, değilse TTK hükümleri uygulama alanı bulacağından şekil serbestisinin esas olduğu yönünde sonuca varılacaktır²⁵⁵. Bu doğrultuda sözleşme özgürlüğü göz önüne alındığında taraflar beyan, liste ya da karma şekilde olması yönünde beyan usulüne de karar verebilirler²⁵⁶. Nitekim bildirimin yapılma şekli ve yükümlülüğün yerine getirilme yöntemi arasında da önemli bir ilişki bulunmaktadır. Liste usulü benimsendiğinde bu listedeki evet ve hayır şeklindeki bölümlerin işaretlenmesi yoluyla yükümlülük yerine getirileceğinden ispat hukuku açısından da sorun yaşanmayacaktır²⁵⁷. Ancak liste ile birlikte beyan usulü ve karma usulün benimsenmesi halinde liste dışındaki konulara ilişkin ve en nihayetinde sözleşme devamında ve riziko gerçekleştiğindeki beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesi açısından bildirim şekli önem kazanacaktır.

İspat hukuku açısından hangi beyan yöntemi benimsenirse benimsensin sözlü olarak alınan bilgilerin yazılı hale getirilmesi ve en azından beyan yükümlülüğü altında

²⁵⁵ Aksi yönde görüş için bkz. **Aydın**, s. 123 vd.

²⁵⁶ Sigorta genel şartları sözleşme kurulduktan sonrasına ilişkin durumu düzenlediğinden sigorta genel şartlarında şekle ilişkin bir düzenleme yapılamayacağı yönünde bkz. **Ağsakal**, s. 48; **Aydın**, s. 126.

²⁵⁷ Liste yönteminde cevap olarak çizgi çekilmesi halinde soru için evet ya da hayır şeklinde bir cevap mantıklı ise hayır anlamında olduğu, açıklama gerektiren bir soru ise çizginin susma ya da bilmeme anlamına gelmesi gerektiği yönünde görüş ve konuya ilişkin tartışmalar için bkz. **Ağsakal**, s. 98 vd.; Benzer şekilde bkz. **Aydın**, s. 241.

olan kişinin imzasının alınması ve aynı şekilde bu belgenin bir nüshasının da yükümlülüğü yerine getiren kişide bulunması uygulama açısından büyük fayda sağlayacaktır.

1.4.Beyan Yükümlülüğünün Yerine Getirilme Zamanı ve Kapsamı

Beyan yükümlülüğü temel olarak sözleşme kurulurken sigortacı açısından rizikoyu etkileyebilecek önemli hususların; sözleşme kurulduktan sonra rizikoyu ağırlaştırıcı bir durumun ortaya çıkması halinde bu hususun ve riziko gerçekleştiğinde de rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya beyan edilmesi şeklinde sözleşmenin kurulması anında başlar ve sözleşme sona erene kadar devam eder. Sigorta sözleşmesi taraflar arasında sürekli bir ilişki kurduğundan²⁵⁸, beyan yükümlülüğü de bu sürekliliğin doğal bir sonucudur²⁵⁹.

1.4.1. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğü

Sigorta ettiren, sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlü tutulmuştur. Önemli hususların en geç sözleşme kurulana kadar sigortacıya iletilmesi gerekmektedir²⁶⁰. Önemli hususların neler olduğunun tespiti noktasında ise TTK m. 1435 hükmünde iki ölçüt bulunmaktadır. İlk olarak eğer sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise önemli kabul edilmektedir. Ancak değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte olma yerine daha ağır şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte olmanın daha uygun olacağı yönünde hüküm eleştirilmektedir²⁶¹. İkinci olarak ise sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılmaktadır. Kabul edilen bu karine TTK'nın getirdiği bir yeniliktir²⁶². Önemliliğin sigortacı

²⁵⁸ Sigorta sözleşmesinin irat şeklindeki ödemelerin yapılması hariç, ani edimli bir ilişki olduğunun kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. **Şeker**, s. 1059.

²⁵⁹ **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 80; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 280; **Aydın**, s. 135.

²⁶⁰ Sözleşmenin kurulduğu ana ilişkin detaylı bilgi için bkz. **Ağsakal**, s. 50 vd.

²⁶¹ **Kender**, Rayegan, "Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler", Sigorta Hukuku Dergisi. Özel Sayı 1, 2005, s. 18; **Kubilay**, Beyan Yükümlülüğü, s. 75; **Baysal**, s. 3525; **Aral Eldeleklioğlu**, Beyan Yükümlülüğü, s. 727; **Ağsakal**, s. 11.

²⁶² Bkz. TTK m. 1453 gerekçesi.

tarafından hangi kriterlere göre tespit edileceğine ilişkin ise doktrinde iki görüş bulunmaktadır. Birinci görüş sigortacının sözleşme yapma özgürlüğünden hareketle dilediği gerekçelerle sözleşmeye yönelik iradesini belirleyebileceğinden subjektif kriteri savunmaktadır²⁶³. İkinci görüş ise önemliliğin belirlenmesinde mantıklı bir sigortacının yapacağı değerlendirmelerin esas alınması gerektiğini ileri sürerek objektif kriteri savunmaktadır²⁶⁴. Uyuşmazlık halinde bir tarafın değerlendirmesine üstünlük tanınmanın adaletsiz sonuçlar doğuracağından hareketle bilirkişi değerlendirmesinin objektif kritere göre yapılacağı düşünülmektedir²⁶⁵. Ancak hem sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek şeyler ve hem de sigortacının yazılı veya sözlü olarak sorduğu soruların önemli kabul edilmesi sigortacının iradesine üstünlük tanındığının göstergesidir²⁶⁶.

Genellikle sigortacı sigorta ettirene önemli gördüğü hususları içeren bir soru listesi vermektedir²⁶⁷. Sigortacının listeye bağlı kalma zorunluluğu bulunmadığından dilerse listede yer almayan başka soruları da sorabilir. Ancak bu durumda bilgi verilme usulü olarak liste usulü benimsendiğinden liste dışındaki soruların da yazılı ve açık bir şekilde sorulması gerekmektedir²⁶⁸. Sigorta ettiren riskin doğru tespit edilmesi için sigortacının sorduğu, listede yer almayan yazılı soruları da cevaplamakla yükümlüdür (TTK m. 1436/2). Liste yönteminin en önemli sonucu listede yer alan sorular dışında kalan hususlara ilişkin olarak, kötü niyetle önemli bir hususu saklamadığı sürece, sigorta ettirene hiçbir sorumluluk yüklenememesidir (TTK m. 1436/1). Kötü niyetle saklamayı ispat yükü ise sigortacıdadır²⁶⁹. Bu sebeple listede yer almasa bile sigorta ettirenin önemli

²⁶³ Açıklamalar için bkz. **Ağsakal**, s. 16; **Şenocak**, Mesleki Sorumluluk Sigortası, s. 219; **Aydın**, s. 174.

²⁶⁴ Açıklamalar için bkz. **Ağsakal**, s. 17; **Şenocak**, Mesleki Sorumluluk Sigortası, s. 219; **Aydın**, s. 175.

²⁶⁵ **Ağsakal**, s. 17.

²⁶⁶ Aynı yönde **Ağsakal**, s. 18; Zorunlu sigortalar için Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu bakanın iradesinin, diğer sözleşmeler için ise sigortacının iradesinin önemli olduğu yönünde bkz. **Aydın**, s. 176.

²⁶⁷ **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 82.

²⁶⁸ Beyanın beyan, liste veya karma olmak üzere üç şekilde olabileceği, liste yönteminin benimsenmesi halinde liste dışındaki soruların da yazılı olması gerektiği yönünde bkz. TTK m. 1436 gerekçesi.

²⁶⁹ Bkz. **Baysal**, s. 3526.

olduğunu düşündüğü hususları bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır²⁷⁰. Aksi halde sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü yine ihlal edilmiş sayılacaktır²⁷¹.

1.4.2. Teklifin Yapılması İle Kabulü Arasındaki Süreçte Beyan Yükümlülüğü

Teklifin yapılması ve kabul beyanının yapılması aynı anda gerçekleşebileceği gibi araya süre girmesi de mümkündür. Bu durumda teklif yapılması sırasında beyan yükümlülüğü yerine getirilmiş olsa da kabul beyanına kadarki sürede beyan edilmesi gereken başka hususlar da doğabilir. Bu hususlar da sigortacının sözleşmeyi yapıp yapmamasına veya farklı şartlarla yapmasına etki edebilecek konularda değişiklikler niteliğinde olabilir²⁷². Bu durumda sigorta ettiren esasen sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü gereği gibi yerine getirmiştir. Ancak henüz sözleşme kurulmamış olduğundan sözleşmenin devamı sırasındaki beyan yükümlülüğü de doğmamıştır²⁷³. Bu duruma ilişkin ETTK herhangi bir düzenleme öngörmemekteydi²⁷⁴. Ancak TTK teklifin yapılması ile kabulü arasındaki değişiklikler hakkında da sözleşmenin yapılması sırasındaki beyan yükümlülüğüne ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanacağını açık bir şekilde hüküm altına alarak bu eksikliği gidermiştir (TTK m. 1443)²⁷⁵. Ancak sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün sözleşme kurulana kadar yapılması gerektiğinden hareketle böyle bir düzenleme olmasaydı bile sigortacının sözleşme yapma kararına etki edebilecek her değişikliğin kabul beyanı ile birlikte sözleşme kurulmadan

²⁷⁰ Önemli hususlara ilişkin örnekler ve yargı kararları için bkz. **Aydın**, s. 179 vd.

²⁷¹ Bkz. **Ağsakal**, s. 14; **Sopacı Öztuna**, Birgül, Yönetici Sorumluluk Sigortası, Gözden Geçirilmiş 2. Tıpkı Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015, s. 317.

²⁷² TTK m. 1443 gerekçesi; Her türlü değişikliğin değil yalnızca sözleşmeye etki edebilecek nitelikteki değişikliklerin bildirilmesi gerektiği yönünde bkz. **Aydın**, s. 145.

²⁷³ TTK m. 1443 gerekçesi.

²⁷⁴ Bu duruma ilişkin bir düzenleme olmaması sebebiyle konu doktrinde tartışmalara sebep olmuştur. Kanunda yer almasa bile sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü olduğu yönünde görüşler olduğu gibi teklif anında mevcut olanlarla tekliften sonra ortaya çıkan hususlar arasında bir ayırım yapılarak konuya yaklaşılması gerektiği yönünde görüşler de bulunmaktaydı. Görüşler ve tartışmalar için bkz. **Ağsakal**, s. 89 vd. ve dn. 211 vd. 'da anılan yazarlar.

²⁷⁵ Bu süre içinde meydana gelen riziko açısından da culpa in contrahendo sorumluluğu çerçevesinde sigortacıya sorumluluk yüklenebileceğine ilişkin tartışmalar için bkz. **Şenocak**, *Culpa In Contrahendo Sorumluluğu*, s. 297 vd.

önce sigortacıya ulaştırılması gerekmektedir²⁷⁶. Bu çerçevede sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü bir seferde yerine getirilen bir yükümlülük olarak kabul etmemek gerekir. Kabul beyanına kadar sigorta ettiren defalarca beyanda bulunabilir ve tüm bu beyanlar sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmeye yönelik olarak yapılmış beyanlar niteliğinde kabul edilmelidir²⁷⁷.

1.4.3. Sözleşme Devam Ederken Beyan Yükümlülüğü

Sigorta sözleşmesi sürekli bir ilişkiyi düzenlediğinden sözleşme devam ederken taraflar arasındaki menfaat dengesinin korunması büyük önem taşımaktadır²⁷⁸. Bu sebeple sigorta ettirenin, sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemlerde bulunmaması gerekir (TTK m. 1444/1). Ancak sigorta ettiren veya onun izniyle başkası, rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunursa ya da sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan biri gerçekleşirse sigorta ettiren derhal durumu sigortacıya bildirmelidir. Derhal ifadesinden somut olayın özelliklerine göre makul olan en kısa sürenin anlaşılması gerekir²⁷⁹. Bu işlemler sigorta ettirenin bilgisi dışında yapılmışsa da sigorta ettirenin bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde sigortacıya bildirmesi gerekir (TTK m. 1444/2)²⁸⁰. Nitekim bu hallerde sigortacının taşımakla yükümlü olduğu rizikonun ağırlığına etki edecek değişiklikler meydana gelmiştir.

Sigorta ettirenin sözleşme devamında da beyan yükümlülüğü altında olmasına paralel şekilde sigortacının da sigorta ettireni aydınlatma yükümlülüğü sözleşme yapıldıktan sonra da devam etmektedir. Bu sebeple sigortacı poliçeden bağımsız olarak

²⁷⁶ TTK m. 1443 hükmünün gereksiz olduğu ve diğer hükümlerle de uyum içinde olmadığı yönünde bkz. **Aydın**, s. 145.

²⁷⁷ Hükmün sonucu itibarıyla gereksiz ancak ETTK dönemindeki tartışmaları sona erdirdiği için yine de isabetli olduğu yönünde bkz. **Ağsakal**, s.92 vd.

²⁷⁸ **Kender**, Hususi Sigorta, s. 115.

²⁷⁹ Aynı yönde bkz. **Andıç/Aral/Bulutlu/Doğan/Aral Türkay/Yelekçi**, s. 56.

²⁸⁰ Bu durumda da on günlük süre yerine derhal bildirme şeklinde düzenleme yapılmasının daha yerinde olacağı yönünde bkz. **Sopacı Öztuna**, s. 347.

sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri de sigorta ettirene yazılı olarak açıklamak zorundadır (TTK m. 1423/1).

1.4.4. Riziko Gerçekleştiğinde Beyan Yükümlülüğü

Rizikonun gerçekleştiğinin bilinmesinde özellikle tazminat ödeme borçlusu durumundaki sigortacı açısından büyük yarar bulunmaktadır²⁸¹. Nitekim bu sayede sigortacı zararın tespitini yapabilecek ve artmasını önleyici tedbirleri alabilecektir²⁸². Bu sebeple sigorta ettirene, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirme yükümlülüğü getirilmiştir (TTK m. 1446/1). Her ne kadar ETTK m. 1292 hükmünde rizikonun gerçekleştiğini bildirim yükümlülüğü için beş günlük süre öngörülmüş ise de TTK’da bu süre benimsenmemiş, bunun yerine “gecikmeksizin” ifadesi tercih edilmiştir. Durumun özelliklerine göre beş günlük süre çok kısa veya çok uzun olabileceğinden, hemen bildirme esasının benimsenmesi hâkime takdir hakkı da tanıdığından daha esnek bir düzenlemedir²⁸³.

2. KARŞI YÜKÜMLÜLÜK OLARAK SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

2.1. Genel Olarak Aydınlatma Yükümlülüğü

2.1.1. Aydınlatma Yükümlülüğünün Amacı

Sigorta sözleşmesinde risk analizinin ve prim tespitinin doğru yapılabilmesi ancak sözleşme konusu rizikoya ilişkin gerekli tüm bilgilerin temin edilmesi ve riske etki eden tüm faktörlerin göz önüne alınabilmesiyle mümkündür. Riziko ve prim uygunluğunu sağlayacak en temel imkân ise sigorta ettirene yüklenen beyan yükümlülüğüdür. Ancak sigorta ettirenin sigorta sözleşmelerine ilişkin teknik bilgi eksikliği olması muhtemeldir ve sigorta ettirenden sigortacının bakış açısıyla hareket etmesi de beklenemez. Bu sebeple sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü gereği gibi

²⁸¹ Bkz. TTK m. 1446 gerekçesi.

²⁸² Özdamar, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 84.

²⁸³ Bkz. TTK m. 1446 gerekçesi.

yerine getirmesini sağlayacak karşı yükümlülük ise sigortacının aydınlatma yükümlülüğüdür²⁸⁴.

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün eksiksiz bir şekilde yerine getirilmesi için sigortacı ya da acentesinin de aynı şekilde aydınlatma yükümlülüğünü doğru ve dürüst bir şekilde yerine getirmiş olması büyük önem taşımaktadır. Nitekim sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, sözleşmenin görüşülmesi aşamasında tarafların sözleşmenin diğer tarafının çıkarlarını korumak amacıyla dürüstlük kuralı çerçevesinde kendisinden beklenen özeni göstermesi gerektiği temeline dayandırılmış, doktrin ve yargı kararlarında da benimsenmiştir. Aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin BK ve Sigortacılık Kanunu'nda özel bir düzenleme yer almadığı halde TTK'da özel olarak bu yükümlülük düzenleme alanı bulmuştur²⁸⁵. Bu düzenlemeye göre aydınlatma yükümlülüğü altında olan sigortacı ve acentesi²⁸⁶, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce, gerekli inceleme süresi de tanınmak şartıyla kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri ve gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirmek zorundadır (TTK m. 1423/1)²⁸⁷.

Sigorta ettirenin aydınlatılmasına ilişkin tek hüküm TTK'da düzenlenmemiştir. TKHK kapsamındaki sigorta sözleşmelerine ilişkin tüketici sıfatına sahip sigorta ettireni korumak için getirilen hükümlerden biri de sigortacıyla yüz yüze gelmeksizin kurulan sigorta sözleşmelerinde sigortacının bilgilendirme yükümlülüğüdür. Finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşme²⁸⁸ niteliğindeki bir sigorta sözleşmesinde sigortacı sigorta

²⁸⁴ **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 42; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 316.

²⁸⁵ Bkz. TTK m. 1423 gerekçesi.

²⁸⁶ Her ne kadar Kanunda sigortacı ve acentesi bildirim yükümlüsü olarak gösterilse de bunun sigortacı veya acentesi şeklinde anlaşılması gerektiği yönünde bkz. **Aydın**, s. 48, dn. 133.

²⁸⁷ Sigortacıya ve acentesine, sigorta poliçesinin kurulmasından önce, yapılacak sözleşmeye, önemli hükümlere, sigortalının haklarına, süre vermeden feshe ilişkin tüm bilgileri sigortalıya vermeleri ve ilişki bakımından önemli olabilecek gelişmelerden onu haberdar etmeleri görevi verilerek şeffaflığa uygun ve modern sigorta hukukunun bir parçası olan özel bir hükme yer verildiği yönünde bkz. TTK Genel Gerekçesi, N. 209.

²⁸⁸ TKHK m. 49 hükmüne göre finansal hizmetler, her türlü banka hizmeti, kredi, sigorta, bireysel emeklilik, yatırım ve ödeme ile ilgili hizmetleri ifade etmektedir. Finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşme ise finansal hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde, sağlayıcı ile tüketici arasında uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşmelerdir.

ettireni açık, anlaşılır ve kullanılan iletişim araçlarına uygun bir şekilde bilgilendirmek zorundadır (TKHK m. 49/2). Bu kapsamda Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği²⁸⁹ (FHİMSY) ile bilgilendirmenin detayları da düzenlenmiştir.

Sözleşme kurulmadan önce başlayan aydınlatma yükümlülüğü, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne paralel şekilde sözleşme devam ederken de sürmektedir²⁹⁰. Nitekim TTK poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayların ve gelişmelerin de sigortalıya yazılı olarak açıklanması gerektiğini hüküm altına almıştır (TTK m. 1423/1).

2.1.2. Aydınlatma Açıklamasının Şekli ve İçeriği

Tüm sigortacılar için yeknesaklık sağlanması amacıyla, aydınlatma açıklamasının şeklinin ve içeriğinin Hazine Müsteşarlığı tarafından, çeşitli ülke ve özellikle Avrupa Birliği düzenlemeleri dikkate alınarak belirlenmesi öngörülmüştür (TTK m. 1423/3). Hazine Müsteşarlığı ise aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin olarak TTK öncesinde de yürürlükte olan eski düzenlemelerin uygulanmaya devam ettirilmesi kararını almış ve Hazine Müsteşarlığı tarafından 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu m. 11 hükmüne dayanılarak çıkarılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik (SSBİY)²⁹¹ uygulanmaya devam etmiştir.

2.1.2.1. Aydınlatma Açıklamasının Şekli

TTK açıkça yazılı olarak bildirim esasını kabul etmiş ve bu yazılı bildirimin şekil ve içeriğini belirleme yetkisini Hazine Müsteşarlığına vermiştir (TTK m. 1423/1 ve 3). Ancak SSBİY m. 5/1 hükmü: *“Bilgilendirmenin yazılı olarak yapılması esastır. Ancak, telefon, çağrı merkezi, internet ve benzeri iletişim araçları kullanılarak uzaktan pazarlama yöntemleriyle yapılan sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi sözleşme taraflarının fizikî olarak karşı karşıya gelmesinin ve işin gereği olarak yazılı*

²⁸⁹ RG. 31.01.2015, S: 29253

²⁹⁰ Nitekim bu süreklilik bilgilendirmeye ilişkin temel ilkelerden biri olarak düzenlenmiştir. SSBİY m. 5/2 hükmüne göre: *“Bilgilendirme yükümlülüğü, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce başlar ve sözleşmenin geçerli olduğu süre içinde de devam eder.”*

²⁹¹ RG. 28.10.2007, S: 26684

bilgilendirme yapılmasının söz konusu olmadığı hâllerde yazılı bilgilendirme şartı aranmayabilir. Ancak, sigortacı asgari bilgilendirmenin yapıldığını ispatla yükümlüdür.” şeklinde düzenlenmiştir. Yine SSBİY m. 11 hükmünde de bildirim yükümlülüğünün taahhütlü mektup, faks, telgraf, elektronik posta, güvenli elektronik imza veya Müsteşarlıkça uygun görülen benzeri araçlarla yerine getirilebileceği; çağrı merkezi veya telefon aracılığıyla yapılan bilgilendirmenin, görüşme manyetik veya dijital ortamda kayıt altına alınarak sigortacı tarafından ispat edilebiliyorsa kabul edilebileceği ve bu hallerde dahi bilgilendirme yapılması mümkün olamıyorsa Müsteşarlığın uygun görüşü alınarak ve Müsteşarlıkça uygun görülecek usulde basın ve yayın kuruluşları yoluyla da bilgilendirmenin yapılabileceği düzenlenmiştir.

Hazine Müsteşarlığı tarafından Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge II (2008/12 Sayılı Genelge)’de sözleşme kurulmadan önce tüketicilerin zamanında ve doğru bir biçimde bilgilendirilmesinin temel amaç olduğuna vurgu yapılarak, tarafların fiziki olarak karşı karşıya gelmesinin mümkün olmadığı hallerde yazılı bilgilendirmenin aranmayabileceği hükmünü öngörülmüştür. Bu çerçevede, telefon görüşmelerinin kayıt altına alınması, teyitli elektronik posta, faks, taahhütlü mektup, kurye taşımacılığı ile internet üzerinden yapılan satışlarda bilgilendirme formunun internet ortamında görüntülenmesi ve müşteriden elektronik ortamda teyit alınması hallerinde de bilgilendirmenin yapılmış sayılacağı kabul edilmiştir. Her ne kadar TTK aydınlatma açıklamasının yazılı şekilde yapılmasını düzenlemiş olsa da şekle ve içeriğe ilişkin Hazine Müsteşarlığının yetkilendirildiği göz önüne alınarak, Hazine Müsteşarlığı tarafından TTK öncesindeki bilgilendirmeye ilişkin Genelge II’nin aynen geçerli olduğuna yönelik 04.07.2013 tarihli 2012/9 sayılı Genelge III yayınlanmıştır. Aynı şekilde Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetlere, Tüketici Lehine Yapılan Sigorta Sözleşmeleri İle Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Yönetmelik²⁹² m. 9/4 hükmü de şu şekildedir: “28/10/2007 tarihli ve 26684 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik hükümleri, mesafeli akdedilen sigorta sözleşmeleri hakkında da uygulanır. Elektronik ortamda yapılan sigorta sözleşmelerinde, bilgilendirmenin

²⁹² RG. 25.04.2014, S: 28982

yapılmış sayılması, elektronik ortamda teyit edilmesine bağlıdır. Ancak, bilgilendirmeye esas hususların mesafeli sigorta sözleşmesi akdedecek olanların internet sitesinde yayımlaması ve sigorta sözleşmesinde yer almak isteyen kişilerin de bu bilgileri kendi hâkimiyet alanı içindeki herhangi bir elektronik ortama aktarma imkânının verilmesi durumlarında, bilgi verme yükümlülüğü yerine getirilmiş sayılır.” Ancak aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesine ilişkin Kanundan farklı bir uygulamanın yapılması sözleşme tarafları açısından bile sadece sigorta sözleşmesinde hüküm konularak ve bu hüküm de sigorta ettirenin daha lehine bir düzenleme içeriyorsa uygulanabilmektedir. Aksi halde farklı bir düzenleme getiren sözleşme hükmü dahi yok sayılmakta ve TTK hükümleri aynen geçerli olmaya devam etmektedir (bkz. TTK m. 1452/3). Hazine Müsteşarlığının TTK’nın sistematüğını göz ardı ederek yalnızca kendisine düzenleme yapma yetkisi veren tek bir maddeyi göz önüne alarak genelge düzenlemesi ise düşündürücüdür. Doktrinde yönetmelikteki sözlü bildirim ifadelerinin TTK’daki yazılı bildirim şartı karşısında işlevsiz kaldığı²⁹³, yazılı bildirimin esas olduğu yönünde görüşler olduğu gibi yazılı bildirim şartının aranmayabileceği yönünde de görüşler bulunmaktadır²⁹⁴.

Kanaatimizce açıkça yazılı bilgilendirme şartı getiren kanun maddesinde değişikliğe gidilmediği sürece yönetmelik ve benzeri düzenleyici işlemlerle kanun maddesine aykırı uygulamalara gidilmesi kanuna aykırılık oluşturmaktadır. En nihayetinde sigorta sözleşmesine hüküm konulmak suretiyle tarafların aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin yazılılık şartı aranmayacağının kararlaştırılması halinde dahi ancak bu durum sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine bir düzenleme getirmiyorsa geçerli kabul edilebilecektir (bkz. TTK m. 1452/3).

TKHK kapsamına giren bir sigorta sözleşmesinde ise temel ilkeler gereğince bilgilendirmeler en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenmeli ve bunların bir nüshası kâğıt üzerinde veya kalıcı veri

²⁹³ **Bozkurt**, s. 27.

²⁹⁴ Yazılı bilgilendirme şartının aranmayabileceği yönünde bkz. **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 59; **Özdamar**, *Gelişmeler*, s. 424; Yazılı bildirimin esas olduğu yönünde bkz. **Aral Eldeleklioğlu**, İrem, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. C. 18, S. 1, 2012, s. 400; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 59.

saklayıcısı ile tüketiciye verilmelidir (TKHK m. 4/1). Kalıcı veri saklayıcı tüketicinin gönderdiği veya kendisine gönderilen bilgiyi, bu bilginin amacına uygun olarak makul bir süre incelemesine elverecek şekilde kaydedilmesini ve değiştirilmeden kopyalanmasını sağlayan ve bu bilgiye aynen ulaşılmasına imkân veren kısa mesaj, elektronik posta, internet, disk, CD, DVD, hafıza kartı ve benzeri her türlü araç veya ortamı ifade etmektedir (FHİMSY m. 4/1-c). Görüldüğü üzere TKHK şekil açısından yazınlık esas olduğu halde bunun kağıt ya da kalıcı veri sağlayıcısı ile yapılabileceği düzenlenmiştir. Kanaatimizce TTK'da aydınlatma açıklaması için esnek bir uygulama öngörölmek istenseydi bunun kanun hükümlerine yansıtılması gerekirdi. Yoksa yönetmelik ya da genelge ile kanunda açıkça yazınlık esası getiren bir hükmün uygulamada esnetilmesi kanuna aykırılık teşkil edecektir.

2.1.2.2.Aydınlatma Açıklamasının İçeriğı

Aydınlatma açıklaması için öncelikle şekil ve içeriğı Müsteşarlıkça tespit edilen bir bilgilendirme formu²⁹⁵ verilir. Bilgilendirme formu yeknesaklığın sağlanması ve sürekli sigorta sözleşmesi yapan sigortacının işinin kolaylaştırılması gibi faydalar sağlayabilmektedir²⁹⁶. Ancak hızlı bir şekilde basılan ve gerçekten de müşteriler tarafından fazla önemsenmeyen bu formların teslimiyle yetinilmesi halinde bilgilendirme yükümlölüğünün düzenlenme amacı hiçe sayılmış olacaktır²⁹⁷. Bu sebeple bilgilendirme formunun teslimiyle yetinilmeyip bu formda yer alan bilgiler noktasında sigorta ettirenin gerçekten bilgilendirilmesi büyük önem taşımaktadır²⁹⁸. Bu bilgilendirme formunda asgari olarak; sigortacı ile acenteye ilişkin unvan ve iletişim bilgileri, akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarılar, sözleşme ile verilen teminatlar, sigorta teminatının istisnaları ile her bir sigorta türü için teminat kapsamı dışında olup da, poliçede ayrıca

²⁹⁵ SSBİY m. 4/1-b hükmüne göre bilgilendirme formu: “Sözleşme kurulmadan önce sözleşmeye taraf olmak isteyen ve talep edilmesi hâlinde sigortadan faydalanacak diğer kişilere sigortacı tarafından verilen ve sigortanın kapsamı, işleyişi ve tazminat ödeme kurallarına ilişkin özet bilgileri içeren belgeyi” ifade etmektedir.

²⁹⁶ **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlölüğü, s. 44.

²⁹⁷ **Schauer**, s. 300; Aynı yönde bkz. **Aydın**, s. 52; Poliçelerin de okunmadan sadece imzalandığı ve sigorta ettirenlerin bu sebeple listede yer alan sorulara vakıf olmaksızın boşlukların sigortacı ya da acente tarafından doldurulduğu yönünde bkz. **Ağsakal**, s. 104; Açığa imza halinde beyanlardaki eksiklik veya yanlışlardan formu dolduran sigortacı ya da acentenin de kusuru bulunduğu için formu kontrol etmeyen sigorta ettirenin ve formu dolduran sigortacının birlikte kusuru olduğu yönünde bkz. **Aydın**, s. 235.

²⁹⁸ **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 59.

belirtilmesi kaydıyla ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetler, rizikolar veya sözleşmeye eklenebilecek özel hükümler ve klozlara ilişkin bilgiler, tazminata ilişkin genel bilgiler ile tazminat ödeme kuralları ile şikayet ve bilgi talepleri ile tahkim üyeliğine ilişkin bilgiler yer alır (SSBİY m. 4/1). Ayrıca sigortacı, dürüstlük ilkeleri çerçevesinde; sözleşmenin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında sigorta ettirene, sigortayla ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işleminin özellikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hakkında gerekli her türlü bilgiyi sözlü ve yazılı olarak sağlamak ve sigorta ettireni yanıltıcı her türlü hâl ve davranıştan kaçınmak zorundadır (SSBİY m. 5/3)²⁹⁹.

Bilgilendirme formları Hazine Müsteşarlığınca düzenlendiğinden formun ilgili bölümlerinin sigortacı tarafından gerçeğe ve mevzuata uygun şekilde doldurulması gerekmektedir. Sigortacı, bu formların basımını yapmak ve elektronik ortamda tutması halinde acentelerinin rahatlıkla erişebileceği bir alt yapıyı oluşturmak zorundadır. Ancak bu formlar bilgisayar yazıcısı veya benzeri cihazlarla basımının yapılması hâlinde, bilgilendirme yükümlülüğü yerine getirilmiş sayılır (SSBİY m. 9/1). Bu formlar iki nüsha olarak basılır ve önce sigortacı tarafından kaşelenip imzalandıktan sonra, sözleşmeye taraf olmak isteyen kişiye imza karşılığı verilir. Sigorta ettirenin imzası olan formu sigortacı saklar ve bu imzalı form sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesi ve işleyişi hakkında bilgi sahibi olduğu hususunda aksi ispat edilebilir karine teşkil eder (SSBİY m. 9/2). Nitekim sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünü mevzuata ve usulüne göre ifa etmiş sayılabilmesi için sadece bilgilendirme formunun teslimi yeterli değildir. Ayrıca sözlü veya yazılı olarak sigorta ettirene verilen bilgilerin eksik, yanlış veya yanıltıcı olmaması da gerekmektedir (SSBİY m. 9/3).

²⁹⁹ Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün yalnızca sigorta ettirene bilgi vermek değil ayrıca sigorta ettireni yönlendirerek ihtiyacına en uygun sigorta içeriğini oluşturabilmesi için tavsiyelerde bulunmayı da kapsamı gerektiği ve bu yönde düzenlemeler yapılması gerektiği yönünde bkz. **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 44.

TKHK kapsamında bir sigorta sözleşmesinin mesafeli sözleşme niteliğinde olması halinde ise sigortacının bilgilendirme içeriği FHİMSY m. 5 hükmünde detaylı olarak düzenlenmiştir³⁰⁰.

2.1.3. Aydınlatma Yükümlüsü ve Muhatabı

Aydınlatma yükümlüsü öncelikle sigortacıdır. Ancak sigortacı için öngörülen bu yükümlülük sigortacının acenteleri için de geçerlidir (TTK m. 1423/1 ve SSBİY m. 6/1). Nitekim çoğu zaman sigorta ettiren sigortacıyla muhatap olmaksızın yalnızca sigorta acentesiyle görüşebilmektedir³⁰¹.

TTK aydınlatma açıklamasını sigorta ettirene karşı yerine getirilmesi gereken bir yükümlülük olarak düzenlemiştir ancak SSBİY m. 6/2 hükmüne göre talep halinde sigortacı, sigorta ettirene karşı bilgilendirme konusundaki tüm yükümlülüklerini

³⁰⁰ FHİMSY m. 5 hükmüne göre sözleşme kurulmadan önce sigortacının kullanılan uzaktan iletişim aracına uygun olarak aşağıdaki hususlarda tüketiciyi bilgilendirmesi zorunludur:

“a) Sağlayıcının ve varsa temsilcisinin esas faaliyet konusu, MERSİS numarası, açık adresi, elektronik posta adresi, telefon numarası ve varsa diğer iletişim bilgileri.

b) Finansal hizmetin tüketiciye sağlanmasında sağlayıcı ile tüketici arasında bir aracı varsa bu aracının adı, unvanı, açık adresi ve hangi nitelikte işlem yapabilme yetkisine sahip olduğu.

c) Finansal hizmetin temel nitelikleri.

ç) Finansal hizmetin tüm vergiler dahil toplam fiyatı, niteliği itibarıyla fiyatı önceden hesaplanamıyorsa fiyatın hesaplanma usulü, varsa ifaya ilişkin masraflar ile bunların önceden hesaplanamaması halinde ek masrafların ödenebileceğine ilişkin bilgiler.

d) Doğası gereği ya da gerçekleştirilecek işlemlere bağlı olarak özel bazı riskler taşıyan veya fiyatları sağlayıcının kontrolü dışında finansal piyasadaki dalgalanmalara göre değişen veya geçmiş verileri gelecekte oluşacak değerler için bir gösterge oluşturmayan finansal araçların finansal hizmetlerde kullanılması halinde, bu araçlara ilişkin bilgiler.

e) Varsa tüketici tarafından ödenmesi gereken diğer vergi ve ücretlere ilişkin bilgiler.

f) Sunulan bilgilerin belirli bir süre geçerli olması halinde, bu süreye ilişkin bilgiler.

g) Ödeme ve ifaya ilişkin bilgiler ile varsa bunlara ilişkin taahhütler.

ğ) Uzaktan iletişim aracının kullanılmasına ilişkin bazı ek masrafların tüketici tarafından karşılanacak olması halinde, bu masraflara ilişkin bilgiler.

h) Cayma hakkının kullanılma şartları, süresi, usulü, varsa tüketicinin 11 inci maddeye göre ödemekle yükümlü olacağı meblağın hesaplanma yöntemi.

ı) Cayma bildiriminin yapılacağı açık adres, elektronik posta adresi, telefon numarası ve varsa diğer iletişim bilgileri.

i) 13 üncü madde uyarınca cayma hakkının kullanılmadığı durumlarda; tüketicinin cayma hakkından faydalanamayacağına ya da hangi koşullarda cayma hakkını kaybedeceğine ilişkin bilgiler.

j) Sürekli veya düzenli aralıklarla tekrarlanan bir finansal hizmet ediminin söz konusu olması halinde, sözleşmenin asgari süresi.

k) Tarafların, haklı sebeplerin varlığı halinde, sözleşmeyi tek taraflı feshedebileceklerine ilişkin sözleşme şartları ve bu durumda varsa ödenmesi gereken cezai şartlar hakkında bilgiler.”

³⁰¹ Özdamar, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 44.

sigortadan faydalanacak kişilere karşı da yerine getirmek zorundadır³⁰². Hükümün normatif geçerliliği tartışılır olsa da kanaatimizce sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün sigorta sözleşmesinden yararlanan üçüncü kişilere yansıtılması gibi sözleşmeye ilişkin bilgilendirmenin de bu kişilere yapılabilmesi gerekir. Bu çerçevede sigortalı, lehtar ya da sigorta sözleşmesinde menfaat sahibinin değişmesi halinde de sözleşmenin devam edeceğine ilişkin hüküm olması halinde sigortalanan menfaatin yeni sahibinin talebi üzerine sigortacı ya da acente bu kişileri de bilgilendirmek zorundadır. Aydınlatma açıklamasının bizzat sigorta ettirene yapılması da şart olmayıp sigorta ettirenin temsilcisinin bilgilendirilmesiyle de bu yükümlülük yerine getirilmiş olur³⁰³.

2.1.4. Yükümlülük İhlalinin Sonuçları

Aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde, sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etme hakkı bulunmaktadır ve bu hakkı kullanmadığı takdirde sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış kabul edilecektir (TTK m. 1423/2)³⁰⁴. Ancak sigorta sözleşmesinin sigorta ettirenin teklifnamesi karşısında sigortacının otuz gün boyunca susması sonucu kurulması halinde aydınlatma yükümlülüğünün ne şekilde değerlendirilmesi gerektiği belirsizdir. Aydınlatma yükümlülüğü ve susma ile sözleşmenin kurulmasının kabulü hükümlerinin birbiriyle çeliştiği düşünülmektedir³⁰⁵. Ayrıca on dört günlük sürenin ne zaman başlayacağı da belirsizdir. Ancak kanaatimizce susma halinde sözleşmenin kurulduğu varsayılan otuzuncu günden itibaren ve herhalde sözleşmenin kurulduğu günden itibaren on dört gün içinde sigorta ettiren itiraz hakkını kullanabilir³⁰⁶.

³⁰² Brokerleri kapsamamakla birlikte işin gereği olarak brokerlerin bu bilgileri meslekleri gereği zaten bildikleri yönünde bkz. **Akgün**, s. 29

³⁰³ **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 272-273.

³⁰⁴ On dört günlük sürenin sigorta ettirenin, özellikle uzun süreli hayat sigortalarında, sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünün ihlâl edildiğini çok sonra öğrenebileceği sebebiyle uygulamada hak kayıplarına yol açabileceği yönünde bkz. **Özdamar**, *Yaptırım Sorunu*, s. 356.

³⁰⁵ Bu yönde bkz. **Kender**, *Değerlendirmeler*, s. 528.

³⁰⁶ İtiraz hakkının sözleşmenin kurulmasına yönelik sigortacının icabından itibaren ya da sözleşmenin kurulmasından itibaren kullanılabileceği şeklinde ortaya atılabilecek iki görüşten en makul olanının sözleşme kurulduktan sonra bu hakkın kullanılabilmesi olduğu yönünde bkz. **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 364.

TTK her ne kadar aydınlatma açıklamasının yapılmaması halinde on dört gün içinde sözleşmeye itiraz edilme imkanını düzenlemişse de SSİBY m. 7/1 hükmüne göre bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş veya sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş ya da bilgilendirme formu gereği gibi teslim edilmemiş yahut bilgilendirme formunda yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bu hâllerden herhangi biri sigorta ettirenin kararında etkili olmuş ise, sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebilir. TTK’da düzenlenmeyen ve yönetmeliğe dayanılarak kullanılabilen fesih ve tazminat talep hakkı normatif açıdan tartışmaya açıktır³⁰⁷. Özellikle aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde tazminat talep edilebilmesi, beyan yükümlülüğünün hukuki niteliğine ilişkin tartışmalar göz önüne alındığında, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün külfet niteliğinde olmadığını ortaya koymaktadır³⁰⁸.

Aydınlatma açıklamasının yapıldığını ispat yükü ise sigortacıdadır. Sigorta ettirenin aydınlanma açıklamasının yapılmadığını beyan etmesi yeterli kabul edilmiş ve bunun aksini iddia eden sigortacının bu iddiayı çürütmesi istenmiştir.

TKHK kapsamındaki bir sigorta sözleşmesi için aydınlatma açıklaması yapılmış olsa bile tüketicinin herhangi bir gerekçe göstermek zorunda bırakılmaksızın sigorta sözleşmesinden cayma hakkı olduğundan TTK’dan daha geniş bir imkan tanımaktadır (TKHK m. 49/5)³⁰⁹. Süre yönünden TTK’nın daha uzun bir süre öngörmesi halinde tüketici sigorta ettiren lehine olan hüküm uygulanacaktır. Ancak TTK da aynı süreyi öngördüğünden bir fark olmayacaktır. Ancak TKHK kapsamında düzenlenen önemli sonuçlardan biri de finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmelerde bilgilendirme

³⁰⁷ TTK hükmünün yönetmelik hükmünü zımnen ortadan kaldırdığı yönünde bkz.. **Aydın**, s. 54-55; Kanun’da açık bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu yönünde bkz. **Yazıcıoğlu**, s. 174; **Özdamar**, *Yaptırım Sorunu*, s. 359.

³⁰⁸ **Özdamar**, *Aydınlatma Yükümlülüğü*, s. 120 ve 371; Yan yükümlülük niteliğinde olduğu yönünde bkz. **Akgün**, s. 18 vd.

³⁰⁹ Ancak tüketicinin korunması için getirilmiş bu imkan sigorta ettirenlerce suiistimal edildiği takdirde sigortacının kaynaklarının boşa harcanmasına da sebebiyet verme riski taşıdığından ahlaki tehlike olarak nitelendirilebilecek bir sonuca yol açabilir. Benzer görüş için bkz. **Fidan**, s. 55.

yükümlülükler aykırı hareket edilmesi halinde aykırılığı tespit edilen her bir işlem veya sözleşme için iki yüz Türk Lirası³¹⁰ idari para cezası uygulanmasıdır (TKHK m. 77/1).

2.2.Sigortacının Anonim Şirket Sigorta Ettirene Karşı Aydınlatma Yükümlülüğü

Aydınlatma yükümlülüğü sigorta ettirenin tüzel kişi olması halinde de yerine getirilmesi gereken bir yükümlülüktür³¹¹. Sigorta ettiren şirketin tacir olması sebebiyle herhangi bir ayırım gözetilmeksizin aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerekmektedir. Sigorta sözleşmeleri soyut ve karmaşık bir yapıda olduğu için sigorta ettirenin tacir olması halinde basiretli hareket etme yükümlülüğü kapsamına sigorta sektörüne ilişkin uzmanlık gerektiren yönleri katmak doğru olamayacaktır³¹². Nitekim Hazine Müsteşarlığı tarafından 19.02.2008 tarihli 2008/7 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge m. 1-a şu şekildedir: *“Bilgilendirme yükümlülüğünün genel esaslar çerçevesinde gerçek ya da tüzel kişi ayırımı yapılmaksızın bütün tüketiciler bakımından eşit şekilde uygulanması gerekir. Ayrıca, tüzel kişilerin tacir sıfatını haiz olmaları halinde dahi, bu kişilerin “basiretli bir tacir” gibi hareket etmek durumunda olmaları göz önünde tutularak, bilgilendirme yükümlülüğünden istisna tutulmaları genel hükümlere aykırılık arz edecektir. Nitekim bu husus, yargılama sürecinde davacı sigortalının tacir olduğu dikkate alınarak tazminatın tenkis edilmesi suretiyle zaten telafi edilebilecektir. Bu nedenle, hukuk sistemimizde böyle bir telafi imkanının yer aldığı da düşünüldüğünde, tüzel kişi tacirlerin bilgilendirme yükümlülüğünden muaf tutulmasının geçerli bir gerekçesinin olmadığı ortaya çıkmaktadır. Nitekim, kanunda ve yönetmelikte bu konuda bir istisna hükmü söz konusu değildir.”*

Sigorta sözleşmesine ilişkin sigortacının aydınlatma yükümlülüğü açısından sigorta ettiren kişinin tüzel kişi tacir olması noktasında bir ayırım yapılmaması gerektiği yönündeki düzenleyici işlemlerin varlığı karşısında bir diğer önemli konu ise anonim

³¹⁰ Gümrük ve Ticaret Bakanlığının 31.12.2017 tarihli ve 30287 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliği ile bu miktar 01.01.2018 tarihinden itibaren 274 TL olmak üzere güncellenmiştir.

³¹¹ **Özdamar**, *Gelişmeler*, s. 41; **Özdamar**, *Aydınlatma Yükümlülüğü*, s. 194.

³¹² **Özdamar**, *Aydınlatma Yükümlülüğü*, s. 196.

şirketin 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) kapsamında tüketici olarak kabul edilip edilmeyeceğidir. Nitekim sigorta sözleşmesi yapan anonim şirketin tüketici olarak kabul edilmesi halinde aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı ve etkileri genişlemekte ve anonim şirket TKHK kapsamındaki haklardan ve korumalardan yararlanabilmektedir. Konunun tartışmalı ve bir o kadar önemli olması sebebiyle ayrı bir başlık altında önceki bölümlerde incelemiştik. Görüldüğü üzere anonim şirkete tüketici sıfatı verilmesi sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamını da etkileyebilmektedir. Müsteşarlığın aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin sigorta ettiren anonim şirketi değerlendirmesi sonucunda tüketicinin anonim şirket olması TKHK kapsamına girip girmediği tartışmasından çıkarılmış, yalnızca tüketicinin şahsından kaynaklanan somut olayda kanun uygulamasında indirimlere sebebiyet verebilecek bir özellik olarak değerlendirilmiştir. Kanaatimizce de anonim şirketin sigorta sözleşmesi yapması durumunda tüketici olup olmadığı tartışması yerini gerçek kişi tüketicilere oranla tüzel kişilerin ve özellikle de şirketlerin kişiliklerinin tazminat miktarında indirime sebebiyet vermesinin haklı bir yaklaşım olup olmadığı tartışmasına bırakmalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜN İHLALİ HALİNDE

SORUMLULUK

1. YÜKÜMLÜLÜK İHLALİNİN SİGORTA HÜKÜMLERİ

AÇISINDAN SONUÇLARI

1.1. İhlal Halinde Sigortacının Hakları

1.1.1. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali

Sigortacı için önemli olan bir husus bildirilmemiş, eksik veya yanlış bildirilmişse sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü ihlal edilmiş olur. Bildirilmeyen hususun sigorta ettiren için önemli kabul edilmemesinin ya da sigorta ettirenin kendi kusuru ile önemli hususa ilişkin bilgi sahibi olamamasının bir önemi bulunmamaktadır. Asıl olan beyan edilmeyen hususların sigortacının kararına etki yapmaya elverişli olmasıdır³¹³. Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali halinde sigortacının hakları riziko gerçekleşmeden önce veya riziko gerçekleştikten sonra öğrenilmesi halinde iki farklı şekilde düzenlenmiştir.

1.1.1.1. Riziko Gerçekleşmeden Önce Öğrenme

Sigortacı sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlalini öğrendikten itibaren on beş gün içinde sigorta ettirene yönelteceği bir beyanla sözleşmeden cayabilir veya prim farkı isteyebilir (TTK m. 1439/1 ve TTK m. 1440)³¹⁴. Bu imkân sigorta ettirenin yorumuna bakılmaksızın ve kusuru aranmaksızın tanınmıştır³¹⁵. Sigorta ettiren ya da diğer ilgililerin kusursuz olmalarının, ihmal ya da kastlarının bir önemi bulunmamaktadır³¹⁶. Cayma ya da prim farkı arasında seçim yapmak ise tamamen

³¹³ Bkz. TTK m. 1439 gerekçesi; Önemliliğin belirlenmesinde sigortacının kanaatinin esas alındığı yönünde bkz. **Ağsakal**, s. 15.

³¹⁴ Sözleşme yapılmadan önce öğrenilmesi durumunda TTK'da hüküm olmasa bile sözleşmenin yapılmaması ya da primin yükseltilmesi şeklinde sigortacının tavır alabileceği yönünde bkz. **Ağsakal**, s. 133 vd.

³¹⁵ Aynı yönde bkz. **Andıç/Aral/Bulutlu/Doğan/Aral Türkay/Yelekçi**, s. 50.

³¹⁶ **Sopacı Öztuna**, s. 317; **Aydın**, s. 289.

sigortacının takdirindedir³¹⁷. Ancak bu imkanlar sadece beyan yükümlülüğüne aykırılığın riziko gerçekleşmeden önce öğrenilmesi halinde mümkündür.

1.1.1.1.1. Sözleşmeden Cayma

ETTK döneminde caymanın hukuki sonucu tartışılmış, doktrinde sözleşmenin yapıldığı andan itibaren sona erdiği görüşü ile fesih beyanı gibi cayma beyanından itibaren sözleşmenin sona erdiğinin kabul edilmesi gerektiği görüşleri ileri sürülmüştür³¹⁸. TTK sigorta ettirenin kasıtlı hareketi ile sözleşmenin sona ermesi halinde cayma beyanına kadar taşınan rizikonun karşılığı olan primlerin sigortacıda kalacağını düzenleyerek bu tartışmaya son vermiş³¹⁹ ve temel olarak cayma beyanı ile sözleşmenin baştan itibaren hiç kurulmamış gibi sonuç doğurduğunu ve tarafların edimleri iade etmesi gerektiği, ancak kasıt halinde sigortacının işlemiş primlere hak kazanabileceğini düzenlemiştir³²⁰. Böylelikle sözleşmeden cayılması hâlinde, sigorta ettiren kasıtlı ise, sigortacı rizikoyu taşıdığı süreye ait primlere hak kazanacaktır (TTK m. 1441)³²¹. Ancak

³¹⁷ Ancak prim farkı istenebilecek bir durumda sözleşmeden cayılmasının sigorta sözleşmelerinin kamu yararı niteliğinin görmezden gelinmesi anlamına geleceği yönünde bkz. **Ağsakal**, s. 163. Yazara göre beyan edilmeyen husus, bilinmesi halinde sigortacının sözleşme yapmayacağı nitelikteyse cayma mümkün olmalıdır.

³¹⁸ Görüşler ve tartışmalar için bkz. **Ağsakal**, s. 140 vd.; **Aydın**, s. 290 vd.

³¹⁹ Sigorta sözleşmesinin sona ermesinin sonucu olarak TTK'da aksine bir hüküm yoksa işlemeyen günlere ait ödenmiş primlerin sigorta ettirene iade edileceği düzenlenmiştir (TTK m. 1419). Bu düzenleme ancak sigorta ettirenin lehine olmak üzere değiştirilebileceğinden, sözleşmeye hüküm konularak işlemiş günlere ait primlerin de iade edileceği kararlaştırılabileceği halde işlemeyen günlere ilişkin primlerin sigortacıda kalacağına yönelik bir anlaşma yapılamayacaktır (TTK m. 1452/3). ETTK m. 1288'deki sözleşmenin kanuni sebeplerle sona ermesi ifadesine yer verilmeyerek, sigortacının sadece rizikoyu üstlendiği dönemlere ilişkin prim alacaklısı olması gerektiği düşünülmüş ve sözleşmenin her ne sebeple olursa olsun sona ermesi halinde işlemeyen günlere ait ödenmiş primlerin iade edilmesinin hakkaniyete daha uygun olacağı kabul edilmiştir. Bu durumda kanaatimizce TTK m. 1441 hükmü olmasaydı da aynı sonuç doğabilecekti. Kaldı ki ihmal halinde dahi haklı sebeple sözleşmenin sona erdirilmesi halinde yine işlemiş günlere ilişkin primin iade edilmemesi gerekir. Ancak bu durumda TTK m. 1441 hükmü aksine bir hüküm olarak değerlendirildiği taktirde prim iadesi yapılacaktır.

³²⁰ Bkz. TTK m. 1441 gerekçesi. Beyan yükümlülüğüne aykırılıkta cayma beyanının kusurun bulunması halinde ileriye etkili olarak, kusurun bulunmaması halinde ise geçmişe etkili olarak sözleşmeyi sona erdireceğinin söylenebileceği yönünde bkz. **Ağsakal**, s. 143.

³²¹ Hayat sigortalıları için sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali sonuçları TTK m. 1498 hükmünde şu şekilde düzenlenmiştir: *“Sigortacı, yenilemeler de dâhil olmak üzere, sözleşmenin yapılmasından itibaren beş yıl geçmişse, sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması sırasında beyan yükümlülüğünü ihlal etmiş olması nedeniyle sözleşmeden cayamaz, sadece prim farkı isteyebilir; meğerki, beyan yükümlülüğü kasıtlı bir şekilde ihlal edilmiş olsun. Sigorta ettiren, prim farkını ödemeyi kabul etmezse sigortacı, riziko gerçekleştiğinde ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta bedelini öder. Ancak, risk artışı beyan yükümlülüğünün ihlali nedeniyle sigortacının teknik esaslarına göre*

cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçilmişse, caymaya yol açan ihlale sigortacı sebebiyet vermişse ve sigortacı, sorularından bazıları cevapsız bırakıldığı hâlde sözleşmeyi yapmışsa³²² artık cayma hakkını kullanamaz (TTK m. 1442). Aynı şekilde cayma beyanının bildirim yükümlülüğünün ihlal edilmiş olduğunun öğrenildiği tarihten itibaren 15 gün içinde ileri sürülmemesi halinde de artık cayma hakkı kullanılamaz (TTK m. 1440). Nitekim bu süre hak düşürücü süre niteliğindedir³²³. Yine aynı şekilde sigorta ettirenin bildirmediği veya yanlış bildirdiği bir hususun ya da olgunun gerçek durumu sigortacı tarafından zaten biliniyorsa³²⁴, sigortacı beyan yükümlülüğünün ihlal edilmiş olduğunu ileri sürerek sözleşmeden cayamaz. Beyan yükümlülüğü sigortacının taşımakla yükümlü olacağı rizikoyu doğru bir şekilde analiz etmesi için getirilmiş bir yükümlülüktür. Bu sebeple sigorta ettiren bildirmemiş olsa bile, sigortacı kararına etki edebilecek nitelikteki bilgilere vakıf olmuşsa, varılmak istenen amaç gerçekleşmiştir. Bu nedenle de sigortacının artık beyan yükümlülüğünün ihlaline dayanması mümkün olmayacaktır³²⁵. Ancak sigorta ettirenin, sigortacının gerçek durumu bildiğini ispat etmesi gerekecektir (TTK m. 1438).

Sigortacının sigorta sözleşmesini, bazı hükümlerine ilişkin olarak feshetmesi veya ondan cayması haklı sebeplere dayanıyorsa ve sigortacının sözleşmeyi geri kalan hükümlerle, aynı şartlarla yapmayacağı durumdan anlaşılıyorsa, sigortacı sözleşmenin tamamını da feshedebilir veya ondan cayabilir (TTK m. 1415/1)³²⁶. Bu durumda beyan yükümlülüğünün ihlali haklı sebep olarak kabul edilebileceğinden kanaatimizce

saptanan sınırlarının dışında kalmışsa, sigortacı sözleşmeden cayabilir. Yenilenen sözleşmelerde bu süre, ilk sözleşmenin yapıldığı tarihten başlar.”

³²² Nitekim bu durumda sigortacının basiretli hareket ettiğini söylemek mümkün olmadığından cayma hakkının tanınmasının yerinde olmayacağı yönünde bkz. **Andıç/Aral/Bulutlu/Doğan/Aral Türkay/Yelekçi**, s. 52; **Aral Eldeleklioğlu**, *Beyan Yükümlülüğü*, s. 731.

³²³ **Ağsakal**, s. 151.

³²⁴ Her ne kadar sigortacı tarafından bilinmekten söz edilse de bu hükmün bilinebilir olmak şeklinde geniş yorumlanması gerektiği yönünde bkz. **Andıç/Aral/Bulutlu/Doğan/Aral Türkay/Yelekçi**, s. 49; **Aral Eldeleklioğlu**, *Beyan Yükümlülüğü*, s. 730.

³²⁵ Bkz. TTK m. 1438 gerekçesi.

³²⁶ TTK m. 1415 gerekçesinde sigortacının hem yaşama hem ölüm ihtimaline karşı yapılan sigortada birbirine zıt iki rizikoyu teminat altına aldığından, rizikolardan birinin ağırlaşması halinde diğer ihtimale ilişkin hesaplamalar da etkileneyeceğinden sözleşmenin tamamen feshedilebileceği ya da sözleşmeden cayılabileceği örnek olarak verilmiştir.

sigortacının sözleşmeden kısmen cayması da mümkündür³²⁷. Sigortacının, sözleşmeyi kısmen feshetmesi veya ondan cayması halinde ise sigorta ettiren de sözleşmenin tamamını feshedebilir veya sözleşmeden cayabilir (TTK m. 1415/2). Bu durum da prim farkı istenmesine benzer şekilde sözleşmede değişiklik yapılması niteliğinde olacağından sigorta ettirenin kabulü gerekmektedir. Kabul edilmemesi halinde ise sigorta ettiren sözleşme ilişkisine son verebilecektir.

TTK'da fesih ve cayma beyanlarının kullanımına ilişkin herhangi bir şekil şartı aranmamıştır. Bu sebeple şekle bağlanmayan cayma ve fesih beyanı sözlü olarak da kullanılabilir³²⁸. Ancak ispat hukuku açısından sorun yaşanmaması adına yazılı olarak hakkın kullanılması daha yerinde olur. İki tarafın da tacir olduğu durumlarda ise TTK m. 18/3 hükmü gereğince tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshetme, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılması gerekmektedir. Sigortacı kural olarak anonim şirket olduğu için sigorta ettirenin de anonim şirket olması halinde sözleşmenin iki tarafı da tacirdir. Ancak tacirler arasındaki ihbar ve ihtarlar ilişkin şart da geçerlilik şartı değil ispat hukuku açısından önem taşıyan bir düzenleme getirmektedir³²⁹. Bu kurala uyulmaksızın yapılan ihtar ve ihbarlar da sonuç doğuracaktır ancak ispatı noktasında problem çıkmaması açısından şekle ilişkin düzenleme getirilmiştir. Başka şekilde de ispat edilebildiği müddetçe bu şekil şartlarına uyulmadan da ihbar ve ihtarlar yapılabilir.

1.1.1.1.2. Prim Farkı İsteme

Beyan yükümlülüğünün ihlalinin öğrenilmesi üzerine 15 gün içinde sigortacı yapacağı değerlendirmeler sonucunda prim farkı talep edebilir. Ancak sigorta sözleşmesinde sonradan yapılacak değişiklikler tarafların ortak iradesiyle mümkün olduğundan bu değişikliğin sigorta ettiren tarafından da kabulü gerekecektir. Bu durum

³²⁷ Beyan yükümlülüğünün ihlali halinde kısmi caymanın düzenlenmediği ancak birleştirilmiş sigortalar için kısmi caymanın önemli bir ihtiyaç olduğu yönünde bkz. **Ağsakal**, s. 159 vd.

³²⁸ **Aral Eldeleklioğlu**, *Beyan Yükümlülüğü*, s. 731.

³²⁹ Bkz. TTK m. 18 gerekçesi; **Ağsakal**, s. 178; **Aydın**, s. 304; **Bozer**, Ali/**Göle**, Celal, *Ticari İşletme Hukuku, Güncellenmiş ve Genişletilmiş Dördüncü Bası*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, 2017, s. 99-100.

TTK'da açıkça düzenlenmiş ve prim farkı istenmesi halinde sigorta ettirenin prim farkını on gün içinde kabul etmemesi halinde sözleşmeden cayılması sonucunun doğacağı belirtilmiştir (TTK m. 1439/1).

Beyan yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesi haline bir örnek de sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştıran sebeplere ilişkin bildirdiği hususlarda yanılması ve bu hatalı beyanı neticesinde primlerin olması gerekenden daha yüksek hesaplanmasına sebep olmasıdır. Sigortacılığın en önemli ilkesi rizikonun prime uygunluğu olduğundan bu gibi durumların da primi etkileyen sebeplerde, rizikonun hafiflemesini gerektiren değişiklikler meydana getirdiği kabul edilmiş, primin indirilmesi ve gereğinde iade edilmesi uygun görülmüştür (TTK m. 1433/2). Bu hüküm açısından prim ve risk uygunsuzluğunun sigorta ettirenden kaynaklanmasının bir önemi bulunmamaktadır³³⁰. Ancak sigorta ettirenin kendi yükümlülüğünü eksik ifa etmesi sonucunda lehine bir durum yaratılmasının doğru olmadığı yönünde hüküm eleştirilmektedir³³¹.

1.1.1.2. Riziko Gerçekleştikten Sonra Öğrenme

Riziko gerçekleşikten sonra beyan yükümlülüğüne aykırılık halinde sigortacının hakları sigorta ettirenin kusur derecesine ve ayrıca beyan edilmeyen husus ile gerçekleşen riziko arasındaki bağlantıya göre belirlenmektedir. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlal edildiği takdirde, bu ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar; bağlantı yoksa sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya sigorta bedelini öder (TTK m. 1439/2). Kusurun dereceleri sigorta ettirenin şahsında gerçekleşebileceği gibi beyanla yükümlü diğer kişiler tarafından da ortaya çıkabilir³³². Bu durumda sigorta ettirenin ihmali halinde; tazminatın veya

³³⁰ Bkz. TTK m. 1433 gerekçesi.

³³¹ Eleştiri için bkz. Ağsakal, s. 12.

³³² Ağsakal, s. 127.

bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelik varsa ihmalin derecesine göre sigorta tazminatı ya da sigorta bedelinde indirim yapılacak, yoksa sigorta bedeli ya da sigorta tazminatı aynen ödenecektir³³³. Sigorta ettirenin kastı halinde ise; ihlal ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa sigortacının tazminat ya da bedeli ödeme borcu tamamen ortadan kalkacak³³⁴, bağlantı yoksa da ödenen ve ödenmesi gereken prim arasındaki orana göre sigorta tazminatı ya da sigorta bedeli ödenecektir. Sigorta ettirenin kusurunda ihmal ve kast için farklı sonuçlar öngörülmesinin gerekçede de açıklanmaması üzerine her iki durumda da aynı sonucun söz konusu olması gerektiğine yönelik hüküm eleştirilmektedir³³⁵.

1.1.1.3.Riziko Gerçekleşmeden Önce Öğrenilip Riziko Gerçekleştikten Sonra Kullanılacak Hakkın Durumu

Riziko gerçekleşmeden önce beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği öğrenilmiş ancak cayma ya da prim farkı talebinde bulunulmadan riziko gerçekleşmişse ne olacağına ilişkin TTK'da bir açıklık bulunmamaktadır³³⁶. Nitekim beyan yükümlülüğüne aykırılık öğrenildiği takdirde sigortacı için haklarını kullanmasına yönelik tanınmış bir 15 günlük süre bulunmaktadır ve bu süre zarfında riziko gerçekleşmiş olabilir. Sigortacının riziko gerçekleşmeden önce ve sonra kullanabileceği imkanlar ise farklılık göstermektedir. Sigortacının bu halde de cayma ya da prim farkı isteme hakkı olduğu kabul edildiği takdirde sigortacının cayma beyanında bulunması muhtemeldir³³⁷. Nitekim böylelikle yalnızca işlemiş günlere ait primleri iade edecek ve sigorta bedeli ya da tazminatını ödeme borcundan kurtulacaktır. Kaldı ki beyan yükümlülüğü kasten ihlal edilmişse işlemiş günlere ilişkin primi iade borcu dahi olmayacaktır. Ancak öğrenme ve riziko gerçekleşme arasındaki süreçte cayma beyanı ileri sürülmüş olsaydı başka bir sigorta sözleşmesi yapabilecek sigorta ettirenin, beyanı ileri sürmek için sigortacıya tanınan süre sebebiyle sigorta himayesinden mahrum bırakılması hakkaniyete aykırı olacaktır. Kanaatimizce

³³³ Ağsakal, s. 132.

³³⁴ Sigortacı, bu durumda, sigorta ettirenin tazminat ya da sigorta bedeli talebine itiraz edecek; sigorta bedeli ya da sigorta tazminatını ödemiş olsa bile sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iadesini talep edebilecektir. Bkz. Ağsakal, s. 127.

³³⁵ Ağsakal, s. 123.

³³⁶ Bu durumun önemli bir sorun olduğu yönünde bkz. Ağsakal, s. 135-136.

³³⁷ Riziko gerçekleşmesiyle sona eren bir sözleşmeden cayılamayacağına ilişkin eleştiriler için bkz. Ağsakal, s. 152, dn. 334.

sigortacının haklarını kullanması açısından öğrenme ve hakkı ileri sürme anı birlikte değerlendirilip riziko gerçekleşmeden önce ve riziko gerçekleştikten sonra ayrımının buna göre yapılması daha doğru olurdu. Ayrıca sigorta himayesinin sigorta ettiren için sözleşme yapılmasındaki en önemli gerekçe olduğu düşünüldüğünde TTK her ne kadar sigortacının cayma beyanları için öğrenmeden itibaren 15 günlük süre öngörmüşse de bunun *her halde riziko gerçekleşene kadar 15 gün içinde* beyan etme şeklinde düzenlenmesi daha yerinde olabilirdi³³⁸.

1.1.2. Sözleşme Devam Ederken Beyan Yükümlülüğünün İhlali

Sigortacı, sözleşmenin süresi içinde, rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını öğrendiği takdirde, bu tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkı isteyebilir. Sigorta ettirenin prim farkını on gün içinde kabul etmemesi hâlinde ise sözleşme feshedilmiş sayılır (TTK m. 1445/1). Ancak bu düzenleme sözleşme devamında beyan yükümlülüğünü gereği gibi yerine getiren sigorta ettirenler için teşvik edici olmadığı yönünde eleştirilmektedir³³⁹. Sözleşme feshedilse bile, sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü kasıtlı olarak ihlal etmişse, sigortacı, değişikliğin meydana geldiği sigorta dönemine ait prime hak kazanır (TTK m. 1445/6).

Sigortacının fesih hakkını kullanması ise çeşitli kural ve sınırlandırmalara tabidir. Örneğin rizikoya etki eden değişikliklerin yapılmasından önceki duruma dönüldüğü takdirde fesih hakkı kullanılamaz (TTK m. 1445/2). Yine sigortacı için 1 aylık fesih ve prim farkı isteme süresi hak düşürücü bir süre olarak düzenlendiğinden süresinde kullanılmayan fesih ve prim farkını isteme hakkı düşecektir (TTK m. 1445/3). Ayrıca rizikonun artmasına, sigortacının menfaati ile ilişkili bir husus, sigortacının sorumlu olduğu bir olay veya insanî bir görevin yerine getirilmesi ve hayat sigortalarında da sigortalının sağlık durumunda meydana gelen değişiklikler sebep olmuşsa da sigortacı sözleşmeyi feshedemez veya ve prim farkı isteyemez (TTK m. 1445/4).

³³⁸ Cayma beyanı için tanınan süre içinde rizikonun gerçekleşmesi halinde cayma hakkının sona ereceğinin hukuk tekniğine daha uygun olacağı yönünde bkz. **Ağsakal**, s.153-154.

³³⁹ **Şenocak**, *Değişiklik İhtiyacı*, s. 387.

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin ihmali belirlendiği ve değişikliklere ilişkin beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği saptandığı takdirde, söz konusu ihlal tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre, tazminattan veya bedelden indirim yapılacaktır (TTK m. 1445/5). Sigorta ettirenin kasıtlı olarak sözleşme süresi içerisindeki değişiklikleri bildirmemesi hâlinde ise meydana gelen değişiklik ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacı yine sözleşmeyi feshedebilir ve böyle bir durumda sigorta tazminatı veya bedeli ödenmez. Bağlantı bulunmaması halinde ise sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini ödeyecektir (TTK m. 1445/5).

Sigortacıya tanınan feshin bildirim süresi veya feshin hüküm ifade etmesi için verilen süre içinde, yapılan değişiklikle bağlantılı olarak riziko gerçekleşirse, sigorta tazminatı veya bedeli ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oran dikkate alınarak hesaplanacaktır (TTK m. 1445/7).

1.1.3. Riziko Gerçekleştiğinde Beyan Yükümlülüğünün İhlali

Rizikonun gerçekleştiği bildiriminin yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilecektir (TTK m. 1446/2). Kusur kastı da içine alacak şekilde geniş anlamda kullanıldığı için somut olayda ağır kast bulunması halinde tazminat ödeme borcunun tamamen kalkması da ihtimal dâhilindedir³⁴⁰. Ancak kusur olmaksızın bildirimin yapılmaması veya geç yapılması hali ile her koşulda bu durumun tazminat veya bedelde artışa neden olmaması halinde tazminat veya bedelde indirim yoluna gidilmesi söz konusu değildir. İhlal ve tazminat miktarı arasında illiyet bağının olmaması durumunda sigortacının sorumluluğunda azalma veya kalkma olmayacaktır³⁴¹. Aynı şekilde sigorta ettirenin kusuruyla rizikonun gerçekleştiğinin bildirilmemesi ya da geç bildirilmesine rağmen sigortacı rizikonun gerçekleştiğini daha önce fiilen öğrenmişse tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilemez (TTK m. 1446/3).

³⁴⁰ Bkz. TTK m. 1446 gerekçesi; Aynı yönde bkz. **Algantürk Light**, s. 6.

³⁴¹ Bkz. TTK m. 1446 gerekçesi.

Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler herhâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğramaktadır (TTK m. 1420). Sorumluluk sigortalarında ise sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğramaktadır ve buna aykırı sözleşme şartları da geçersizdir (TTK m. 1452/2, TTK m. 1482 ve TTK m. 1486/2).

1.2.Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlal Edilmesinin Etkisi

Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ve sigortacının aydınlatma yükümlülüğü madalyonun iki farklı yüzü gibidir. Birindeki bir eksiklik ya da yanlışlık diğer yükümlülüğün de gereği gibi yerine getirilmesine engel olabilecektir³⁴². Bu sebeple beyan yükümlülüğünün ihlal edildiğine yönelik her bir uyuşmazlıkta sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ne derece yerine getirilmiş olduğu ve bu durumun sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü üzerindeki etkisi ayrı ayrı incelenmeli ve bunun sonucunda hakkaniyete uygun bir çözüm yoluna gidilmelidir. Aydınlatma yükümlülüğü ve beyan yükümlülüğü arasındaki bu sıkı ilişki sebebiyle sigortacının ancak aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmesi halinde beyan yükümlülüğün ihlali sonucu doğan hakları kullanabileceği yönünde çerçeve bir hükmün TTK’da öngörülmesinin faydalı olacağı da düşünülmektedir³⁴³.

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirememesi sebebiyet vermişse bu durumda sigortacının sözleşmeden cayması ya da feshetmesi mümkün olmayacaktır. Kimsenin kendi kusuru neticesinde lehine menfaat sağlayamayacağı ilkesi gereği olarak da bu durum TTK’da caymaya ya da feshe yol açan ihlale sigortacı sebebiyet vermişse bu hakların düşeceği şeklinde hüküm altına alınmıştır (TTK m. 1442/1-b)³⁴⁴.

³⁴² Aynı yönde bkz. **Aydın**, s. 64 vd.

³⁴³ **Aydın**, s. 65.

³⁴⁴ Aynı yönde bkz. **Ağsakal**, s. 188 vd.

2. ŞİRKETLER HUKUKU AÇISINDAN SONUÇLARI

2.1.Yönetim Kurulu Üyelerinin Görevden Alınması

Şirketin yönetimi şirket ve yönetici arasında bir güven ilişkisine dayanır³⁴⁵. Sigorta sözleşmesine ilişkin olarak zarara uğratılan ve güven ilişkisi zedelenen anonim şirket bu durumu haklı neden olarak ileri sürerek ilgili yönetim kurulu üyesi ya da yetkilendirip görevlendirdiği kişileri görevden alabilir³⁴⁶. TTK, yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmasının sonucunda ise yönetim kurulu üyelerinin tazminat hakkını saklı tutmuştur (TTK m. 364/2). Yönetim kurulu üyelerinin seçimi ve azli genel kurulun dilediği şekilde kullanabileceği yetkiler olduğundan TTK bilinçli olarak görevden alınan yönetim kurulu üyesine yalnızca tazminat talep etme imkânını açık bırakmıştır. Nitekim yönetim kurulu üyesi de zamansız istifası nedeniyle anonim şirkete karşı genel hükümler çerçevesinde tazminat ile sorumludur³⁴⁷. Bu sebeple yönetim kurulu üyesinin, haklı bir sebep olmaksızın ve daha uzun süre yönetimde kalacağı öngörüldüğü halde görevden erken alınması nedeniyle şirketten tazminat talep etmesi gerekir. Ancak bu tazminat, yalnızca yöneticilik görevine son verilmesi nedeniyle bir zararın tazmini olarak anlaşılmalı, hizmet sözleşmesine bağlı olarak ödenmesi gereken kıdem ve ihbar tazminatı, bu kapsamda değerlendirilmemelidir³⁴⁸. Ayrıca tazminat hakkı dışında bir güvence TTK'da düzenlenmediğinden, göreve iade gibi bir talebin genel kurula mahkeme kararı ile dahi yaptırılmasının sermaye şirketleri sisteminde yeri bulunmamaktadır³⁴⁹.

2.2.Özel Bir Durum: Yönetici Sigortası

TTK anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yaparken kusurlarıyla şirkete verebilecekleri zararların da sigorta ile teminat altına alınabileceğini kabul

³⁴⁵ Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), N. 549; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 39; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, N. 20-57.

³⁴⁶ Tüzel kişi yönetim kurulu üyesinin temsilcisinin görevine ise kanaatimizce ancak tüzel kişinin kendisi son verebilir. Ancak haklı nedenlerin bulunması halinde temsilcinin değiştirilmesi talebini kabul etmeyen tüzel kişinin kendi üyeliğine son verilmesi hukuk tekniğine daha uygun görünmektedir. Aynı yönde bkz. Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 41; Şener, s. 356; Bilgili/Demirkapı, s. 411.

³⁴⁷ İmregün, s. 359; Sezgin, s. 369.

³⁴⁸ Akdağ Güney, *Tazminat Hakları*, s. 5; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 44.

³⁴⁹ Anonim şirketler hukukunun özelliği gereği şirkete hizmet sözleşmesi ile bağlı bir yönetim kurulu üyesinin işe iadesi mümkün olamayacağından, kendisine ancak tazminat ödenmesi söz konusu olabileceği yönünde bkz. Akdağ Güney, s. 23.

etmiştir. Böylelikle TTK ile yönetim kurulu üyelerinin şirkete verecekleri zararların güvencesi olarak, isteğe bağlı zarar sigortası getirilmiştir: yönetici sorumluluk sigortası. Böylece TTK yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken şirkete verebilecekleri zararların güvence altına alınması konusunda ilk çekingen adımı atmıştır. TTK esasen sadece halka açık şirketler için sigorta bedelinin şirket sermayesinin yüzde yirmi beşini aşması halinde bu hususun Sermaye Piyasası Kurulunun ve ayrıca pay senetleri borsada işlem görüyorsa borsanın bülteninde duyurulması ve kurumsal yönetim ilkelerine uygunluk değerlendirmesinde dikkate alınmasını düzenleme altına almıştır (TTK m. 361). Yönetici sorumluluk sigortasına ilişkin detaylı bir düzenleme öngörmemiştir. Ancak TTK toplumsal politika ve yarar açısından uygulamada doğan ihtiyaçlara cevap verme ihtimali adına yönetici sorumluluk sigortası yapılmasına imkân tanıyarak gelecek düzenlemelerin ilk işaretini vermekle yetinmiştir³⁵⁰. Nitekim piyasada yöneticilerin hizmet sözleşmesinde şirkete uygun bir yönetici sorumluluk sigortası tedarik etme yükümlülüğü yüklenmekte ve bu imkan bir yönüyle şirket yönetimini de teşvik etmektedir³⁵¹.

Yönetici sorumluluk sigortası, şirketin yönetimde görevli kişilerin görevlerini ifa ederken gerçekleştirdikleri görev ihlallerinden kaynaklanan zararlara ilişkin iç ilişki ve dış ilişki sorumluluğu sebebiyle şirket, ortaklar, alacaklılar ya da üçüncü kişiler tarafından şirketinin yönetimde görevlendirdiği kişilere karşı yöneltilecek haksız tazminat taleplerine karşı savunma teminatını ve haklı tazminat taleplerini ödeme teminatını içeren isteğe bağlı bir sorumluluk sigortası olarak tanımlanabilir³⁵². Yönetici sorumluluk sigortasını bizzat yönetim kurulu üyelerinin yaptırmaları mümkündür. Bu durumda sigorta primlerini kendileri ödeyecektir. Sözleşmenin anonim şirket tarafından

³⁵⁰ Bunun sebebi ise hükmün gerekçesinde şu şekilde açıklanmıştır: “Batıda yaygın olan bu sigortanın, zararların karşılanması için çok, profesyonel, sorumluluk bilincine sahip ve görevin gereklerine uygun yetenekleri haiz kişilerden oluşan yönetim kurullarının oluşmasında etken rol oynadığı şüphesizdir. Ancak Ülkemizde bu sigortanın bugün yaptırılması olanakları hemen hemen yok gibidir. Çünkü bu kadar büyük bir riski Türk sigorta endüstrisinin taşıyabilmesi mümkün görülmemektedir. Bütün riskin yurtdışına reasüre edilmesi ise üzerinde düşünülmesi gereken bir diğer noktadır. Ancak hükmün yavaş ve tedricen de olsa gereksinimlere cevap vermesi olasılığı toplumsal politika ve yarar açısından ihmal edilemeyecek bir katkı olarak değerlendirilmiştir.”

³⁵¹ **Sopacı Öztuna**, s. 181; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku, N. 20-238.

³⁵² Tanım için bkz. **Sopacı Öztuna**, s. 27.

yapılması da mümkündür. Ancak bu durumda şirketin ödediği primlerin yöneticiye sağlanan menfaatler kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışması bulunmaktadır³⁵³. Bu durumda anonim şirket tüm yönetim kurulu üyeleri için sorumluluk sigortası yapabilir. Son olarak şirket tüm yönetim kurulu üyelerini dünya genelinde geçerli olmak üzere de sigortalatabilir³⁵⁴. Yönetici sorumluluk sigortası başkası lehine bir sözleşme niteliğinde olduğundan sigortadan haberdar olması şartıyla sorumluluğu sigortalanan yöneticinin de beyan yükümlülüğü bulunmaktadır³⁵⁵.

2.3.Hukuki Sorumluluk

2.3.1. Sorumluluğun Kapsamı

Yönetim kurulu üyeleri ve yönetimin devredildiği hallerde yönetimle görevli üçüncü kişiler, görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetmek yükümlülüğü altındadır (TTK m. 369). Tedbirli bir yöneticiden beklenen özen işin gerektirdiği özeni de içeren kapsamlı bir özen ölçütüdür. İşin gerektirdiği özen de uzman bilgisi aranmaksızın, nesnel olarak belirlenir. Bu nesnellikten kasıt ise görevi yerine getirebilmek için yetkin olma, ilgili bilgileri değerlendirebilme, uygulamayı ve gelişmeleri izleyebilme ve denetleyebilmek için gereken yetenek ve öğrenime sahip olmaktır³⁵⁶.

TTK özen ölçütünü belirlerken, Yargıtay kararlarında sert, hatta aşırı denilebilecek beklentilerle tanımlandığından ve bu sebeple adaletsiz sonuçlar doğurabileceğinden, bilinçli olarak “basiretli iş adamı” ölçütünden uzak durulmuştur³⁵⁷. TTK’nın özen yükümlülüğünün sınırlarını belirlerken esas aldığı tedbirli yönetici ölçütü, yönetim kurulu üyesinin kurumsal yönetim ilkelerine uygun olarak “iş adamı kararı” (business judgement rule)³⁵⁸ verilebileceğini kabul eden ve riskin bundan doğduğu

³⁵³ Tartışmaya ilişkin ayrıntılı bilgi ve görüşler için bkz. **Sopacı Öztuna**, s. 167 vd.

³⁵⁴ **Akdağ Güney**, Yönetim Kurulu, s. 150.

³⁵⁵ **Sopacı Öztuna**, s. 319.

³⁵⁶ Bkz. TTK m. 369 gerekçesi.

³⁵⁷ Bkz. TTK m. 369 gerekçesi.

³⁵⁸ Kavramın Türkçeye *işletmesel takdir* veya *işletmeye ilişkin takdir kuralı* şeklinde çevrilebileceğine ilişkin bkz. **Bozkurt Yaşar**, Sevgi, Anonim Şirketlerde İşadamı Kararı İlkesinin (Business Judgment Rule) Uygulanması, İstanbul: Beta, 2015, s. 3, dn. 4 ve s. 4.

hallerde üyenin sorumlu tutulmaması esasına dayanan bir ölçüttür³⁵⁹. Genel kabul gören kural uyarınca, duruma uygun araştırmalar yapıp, ilgililerden bilgiler alınıp yönetim kurulunda karar verilmişse, gelişmeler tamamen aksi yönde olup şirket zarar etmiş olsa bile bir özensizlikten söz edilemeyecektir³⁶⁰. Bu durumda mahkeme yerindelik denetimi yaparak alınan kararların sonuçlarından yönetim kurulu üyelerinin sorumlu olup olmayacağı kararını verecektir³⁶¹. Böylece yönetim kurulu üyelerinin yönetime ilişkin takdirleri yargısal olarak korunmuş olacaktır³⁶².

Şirketin menfaatini dürüstlük kurallarına uyarak gözetme yükümlülüğü altında olan kişilerin şirket menfaati yerine şirket ortakları veya bir üçüncü kişinin çıkarı doğrultusunda hareket ettikleri takdirde özen ve bağlılık yükümlülüklerini ihlal ettiklerinden TTK m. 553 hükmüne göre de sorumlu tutulabilecektir³⁶³. Nitekim bağlılık yükümlülüğünün bir sonucu olarak, yönetim kurulu üyeleri şirkete bağlılık borcunun gereği olarak, bir menfaat çatışması halinde, kendi kişisel menfaatini, şirketteki çoğunluk hissedarların, onların yakını olan kişilerin ve üçüncü kişilerin menfaatini, şirketin menfaatine üstün tutmamakla da yükümlüdür³⁶⁴.

Tedbirli bir yönetici özeniyle ve şirket menfaatlerini gözeterek görevini yerine getirmek zorunda olan yönetim kurulu üyeleri ile yönetimde görevli olan diğer kişiler bu yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlâl ettikleri takdirde hem şirkete hem pay sahiplerine ve hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumlu tutulmuştur (TTK m. 553/1). Ancak duruma uygun araştırmalar yapıp, ilgililerden bilgiler alınıp yönetim kurulunda o şekilde karar verildiği halde, gelişmeler tamamen aksi yönde olup şirket zarar etmişse, bu durumda bir özensizlikten söz edilemeyecektir³⁶⁵.

³⁵⁹ Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), N. 580.

³⁶⁰ TTK m. 369 gerekçesi.

³⁶¹ Bozkurt Yaşar, s. 6; Aksi yönde bkz. Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), N. 582.

³⁶² Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 130.

³⁶³ Gerekli özenin gösterilmemesi halinde şirketle yönetim kurulu üyeleri arasındaki sözleşmenin de ihlal edilmiş sayılacağı yönünde bkz. Kırkan, Merve, “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi SBE, 2013, s. 55.

³⁶⁴ Yanlı/Akın, s. 55.

³⁶⁵ Bkz. TTK m. 369 gerekçesi.

Şirkete ilişkin hazırlanan bir belge ya da yapılan beyan sonucunda kanuna aykırılıklardan doğan zararlardan, belgeleri düzenleyenler veya beyanları yapanlar ile kusurlarının varlığı hâlinde bunlara katılanlar sorumludur (TTK m. 549). Bu kapsamda şirket adına sigorta sözleşmesinde beyan yükümlülüğünü yerine getiren kişilerin hatalı, hileli veya yanlış beyanları neticesinde bu hüküm sebebiyle de sorumluluğu düşünülebilir. Nitekim bu hükümle öngörülen sorumluluk şartları kanuna aykırı, doğru olmayan, gerçeği dürüst bir şekilde yansıtmayan beyanlar ve bazı hususların gizlenmiş olması, bundan zarar doğmuş bulunması ve uygun nedensellik bağıdır³⁶⁶.

2.3.2. Yönetimin Devri Halinde Sorumluluk

Yönetimin devri halinde bu devir organsal işlevleri içerdiğinden sorumluluk yönünden önemli sonuçlar doğurmaktadır. Yönetim kurulu üyeleri şirketin yönetimi görev ve yetkisini devrettikleri taktirde ancak bu görev ve yetkileri devralan kişilerin seçiminde makul derecede özen göstermediklerinin ispat edilmesi hâlinde bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olurlar (TTK m. 553/2)³⁶⁷. Ancak yönetim kurulu bizzat yaptığı işlemler için şirketin menfaatinin gözetme yükümlülüğü altında olduğu gibi yönetimi devretmesi halinde bu kişileri gözetleme ve denetleme yükümlülüğünün de altındadır³⁶⁸. Nitekim her halükârda yönetimle görevli kişilerin, özellikle kanunlara, esas sözleşmeye, iç yönergeler ve yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uygun hareket edip etmediklerinin üst gözetimi yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri arasında düzenlenmiştir (TTK m. 375/1-e). Bu durumda her ne kadar yönetimin devredileceği kişilerin seçiminde makul derecede özen gösterilmiş olsa da bu kişilerin görevlerini ifa ettikleri sürecin gözetim ve kontrolünde gerekli özeni göstermeyen yönetim kurulu kanaatimizce yine sorumlu tutulabilmelidir³⁶⁹. Ancak unutulmamalıdır ki TTK'nın aradığı tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket etmek bir yöneticinin nesnel olarak

³⁶⁶ Bkz. TTK m. 549 gerekçesi.

³⁶⁷ Hükümün esin kaynağı olan İsviçre BK m. 754/2 hükmüne göre yasal olarak başka birine görev devredildiği taktirde, yetkiyi devreden, devrettiği kişinin seçiminde, bilgilendirilmesinde ve gözetiminde özen yükümlülüğüne uymadığı kanıtlanmadıkça bu kişilerin zararından sorumlu değildir. <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19110009/index.html#a754> (Erişim Tarihi:10.05.2018)

³⁶⁸ Kaya, s. 3268.

³⁶⁹ Aynı yönde bkz. Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s. 390.

kontrolü dışında kalan ve nesnel beklentilerin ötesindeki tedbiri kapsamamaktadır³⁷⁰. Bu sebeple hiç kimse kontrolü dışında kalan, kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıklar veya yolsuzluklar sebebiyle sorumlu tutulamayacağından bu durumlarda yönetimi devreden yönetim kurulu gözetim ve özen yükümü gerekçe gösterilerek sorumlu tutulmayacaktır (TTK m. 553/3). TTK m. 553/2 ve 553/3 birlikte düşünüldüğünde yönetimi devreden yönetim kurulunun sadece kişilerin seçiminde makul özen göstermesi gerektiği, bunun dışında çerçeve bir yükümlülük olarak gözetim ve özen yükümlülüğünün devam ettiği ancak kontrolü dışında bir durum söz konusuysa ancak bu halde çerçeve yükümlülüğü dolayısıyla sorumlu tutulamayacağı sonucu çıkmaktadır³⁷¹.

Temsile yetkili olan kişiler kanuna, esas sözleşmeye, genel kurul ve yönetim kurulu kararlarına karşı olacak şekilde de işlemler tesis edebilecektir. Bu durumlar iyi niyetli üçüncü kişilerin şirkete başvurma haklarını engellememektedir (TTK m. 371/4). Ancak her hâlükârda bu tür işlemler dolayısıyla şirketin temsil yetkisini kullananlara karşı rücu hakkı saklı tutulmuştur (TTK m. 371/1). Kaldı ki şirket temsile veya yönetime yetkili olanların, görevlerini yaptıkları sırada işledikleri haksız fiillerden dahi sorumludur ve bu durumda da şirketin rücu hakkı bulunmaktadır (TTK m. 371/5).

2.3.3. Şirket Zararının Talep Edilmesi

Şirketin uğradığı zararın tazminini talep etmek hakkı öncelikle şirkete aittir. Aktif dava ehliyetinin şirkette olması normaldir ancak şirketin ihmâli veya sorumluların şirkete hakim olmaları sebebiyle davanın açılmama ihtimalinin önüne geçilmesi için zararın tazmini davasını açmak hakkı şirketin pay sahiplerine de tanınmıştır. ETTK şirket pay sahipleriyle birlikte alacaklılara da bu imkanı tanımıştı. Ancak TTK şirketin borçlarını ödediği sürece alacaklının zarara uğramadığı varsayımını kabul ederek pay

³⁷⁰ TTK m. 369 gerekçesi.

³⁷¹ TTK m. 553 gerekçesi de vardığımız bu sonucu destekler mahiyette şu ifadelere yer vermektedir: “İsviçre hükmü seçimde özen yükümü yanında “talimat” ve “gözetim” özenine de yer verir. “Delegasyon”da gözetim görevinin devredende olduğu şüphesizdir. Ancak Tasarı bu görevi hükmün üçüncü fıkrasında değişik bir çözüme bağlamıştır. Anılan hüküm gözetim görevini (yükümünü) açıkça tanımakta, ancak buna İsviçre’de bulunmayan bir sınır getirmektedir.” Düzenlemenin yönetim kurulunun üst gözetim görevini işlevsiz kılacak veya dar bir alanla sınırlandıracak şekilde yapıldığı yönünde görüş için bkz. **Kaya**, s. 3280.

sahibi ve alacaklıları ayırmış ve sadece şirketin iflası halinde şirket zararını talep etme hakkını alacaklılara tanımıştır (TTK m. 556/1).

Şirket zararının ödenmesini pay sahiplerinin talep etmesi halinde de şirket zararının şirkete ödenmesi istenebilir (TTK m. 555/1). Her ne kadar pay sahiplerinin dolaylı zarar gören olabileceği düşünülerek bu hüküm düzenlenmiş olsa da pay sahiplerinin doğrudan zararlarının bulunması halinde bunların kendilerine ödenmesini talep etmeleri mümkündür³⁷². TTK pay sahiplerinin şirket zararlarının tazmini için talepte bulunmalarının teşviki için davanın kaybedilmesi halinde dava giderleriyle avukatlık ücretinin davacı pay sahibiyle şirket arasında, hakkaniyete göre paylaştırılabileceğini düzenlemiştir³⁷³. Ancak bunun için hukuki ve maddi sebepler dava açılmasını haklı göstermelidir (TTK m. 555/2).

Şirketin iflası halinde davacı olabilecek şirket alacaklılarının öncelikle davanın pay sahipleri ve şirket alacaklıları adına iflas idaresince açılması beklenmelidir (TTK m. 556/1). Bunun sebebi ise şirketin iflası halinde de doğrudan zarar gören kişinin şirket olduğu gerçeğinin değişmediğinin kabulüdür³⁷⁴. Ancak iflas idaresinin davayı açmaması halinde, her pay sahibi veya şirket alacaklısı dava açabilir. Pay sahipleri ve şirket alacaklıları arasında davanın açılması yönünden herhangi bir sıra söz konusu değildir³⁷⁵. Alacaklıların dava açmasının en önemli sonucu ise elde edilen hasılanın önce dava açan alacaklıların alacaklarının ödenmesine tahsis olunması ve artan kısmın sermaye payları oranında davacı pay sahiplerine ödenmesi ve son olarak kalan olursa da iflas masasına verilmesidir (TTK m.556/2).

³⁷² Konuya ilişkin örnek bir Yargıtay kararının ilgili bölümü şu şekildedir: “...esas sermayenin arttırılması sonrasında nakdi sermayenin 1/4 ünün nakden ödenmek durumunda kalınması, bakiye kısmın ödenmesi için de davalı yönetim kurulu üyelerinin 15 günlük gibi kısa bir süre tanımları sebebiyle davacıların zarar gördüğü iddiası, doğrudan zarar niteliğinde bulunup, davacılar tarafından varsa belirlenen zararın tazminini talep edilebilecektir.” Y. 11. HD, T. 09.06.2016, E. 2015/14405, K. 2016/6410, <http://www.ticaretkanunu.net/ttk-madde-555/> (Erişim Tarihi: 01.06.2018)

³⁷³ Bkz. TTK m. 555 gerekçesi.

³⁷⁴ Bkz. TTK m. 556 gerekçesi.

³⁷⁵ Bkz. TTK m. 556 gerekçesi.

2.3.4. Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi

Tazminat hukukuna egemen olan temel ilke zarar ve sorumlular arasında uygun nedensellik bağının bulunmasıdır. Bunun doğal sonucu olarak, anonim şirketin yönetim kurulu üyelerinden yalnızca birinin tek başına verdiği zarardan dolayı tüm yönetim kurulu üyelerinin sorumlu tutulması uygun nedensellik bağının dışında kalan kişinin de alacaklının korunması uğruna sorumlu tutulması anlamına gelmektedir³⁷⁶. Bu durumun hukuka ve adalete aykırı olduğu gerekçesiyle birden çok kişinin aynı zararı tazminle yükümlü olmaları hâlinde, bunlardan her birinin, kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar şahsen kendisine yükletilebildiği ölçüde, bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olacağı kabul edilmiştir (TTK m. 557/1)³⁷⁷. Bu çerçevede yönetim kurulu üyeleri ile birlikte yöneticilerin, genel müdürün ya da şirket çalışanlarının da zarardaki kusurlarına göre sorumlu tutulması mümkündür³⁷⁸.

Farklılaştırılmış teselsül, sorumluların iç ilişkideki sorumluluk ilişkileri hakkında öngörülmuş bir rücu hükmü olmayıp birlikte zarar verenlerin dış ilişkideki sorumluluklarını düzenlemektedir³⁷⁹. Farklılaştırılmış teselsül hesabının davacı tarafından yapılmasının doğuracağı güçlükler düşünülerek sorumluların zararın tamamı için birlikte dava edilebilmesi imkanı getirilmiş ve hâkimin aynı davada her bir davalının tazminat borcunu belirlemesinin istenebileceği hüküm altına alınmıştır (TTK m. 557/2). Birden çok sorumlu arasındaki sorumluların birbirine rücu hakkı olup olmadığı ise, durumun bütün gerekleri dikkate alınarak hâkim tarafından belirlenir (TTK m. 557/3).

3. YANLIŞ SİGORTA UYGULAMALARI

Sigorta sözleşmesiyle kişiler sahip oldukları değerlere yönelik meydana gelebilecek beklenmedik kayıpları sigorta şirketlerine devrederek güvence sağlamakta ve

³⁷⁶ Bkz. TTK m. 557 gerekçesi; Ayrıntılı bilgi için bkz. **Çamurcu**, Emin. Anonim Ortaklıklarda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi Uyarınca Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluklarının Belirlenmesi. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2015.

³⁷⁷ Teoride mükemmel çözümlerin pratikte de aynı sonuçları veremeyebileceğine ilişkin eleştiri için bkz. **Akdağ Güney**, Yönetim Kurulu, s. 281.

³⁷⁸ Tek kişi yönetim kurulu için de aynı sonuca varılabileceği yönünde bkz. **Çamoğlu(Poroy/Tekinalp)**, N. 591-b; Aksi yönde bkz. **Şener**, s. 419.

³⁷⁹ TTK m. 557 gerekçesi.

beklenmedik bu zararların telafi edilmesi sigortanın en önemli faydasını oluşturmaktadır. Bu ilişkideki taraflar açısından menfaat dengesinin korunması için ise tarafların sözleşmenin kurulmasından sona ermesine kadarki tüm süreçte iyiniyetli olarak hareket etmesi büyük önem taşımaktadır³⁸⁰. Sigortaya konu olan unsurları korumada isteksiz ve özensiz davranışlar ve meydana gelen hasarları olduğundan fazla göstermek ya da hasar oluşmamış iken oluşmuş gibi davranmak sigorta suistimallerine örnek olarak verilebilir³⁸¹. Bu gibi durumlar neticesinde de sigortalanan menfaate ilişkin ya risk ağırlaşmakta ya da sigorta ilişkisinin akıbeti olumsuz şekilde etkilenmekte, tespit edilen prim riski karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Nitekim prim, risk primine ek olarak genel giderler, komisyonlar, sigorta şirketinin bu iş dolayısıyla katlanmak zorunda olduğu tüm maliyetler ve faaliyet karını da içerecek şekilde belirlenmektedir³⁸². Bu sebeple de risk ve prim uygunluğu ilkesinin ihlali neticesinde sigorta ilişkisindeki taraflardan biri haksız menfaat elde ederken karşısındaki taraf da haksız yere zarara uğramaktadır. Bu zarar tüm finansal sektörler açısından ciddi bir risk oluşturmaktadır. Sonuç olarak sigortacılık sektöründeki masraflar sigorta şirketleri ve poliçe sahipleri tarafından karşılanmaktadır. Sigorta suistimallerinden kaynaklanan kayıplar sigorta şirketinin kar durumunu ve potansiyel olarak finansal sağlamlığını etkilediğinden, bunu telafi etmek amacıyla primler yükseltilmekte ve en nihayetinde poliçe sahipleri için daha yüksek maliyetlere neden

³⁸⁰ Sigortacının iyi niyet yükümlülüğüne ilişkin Sigortacılık Kanunu m. 32 hükmü şu şekildedir: “Sigorta şirketleri ve aracılar, her çeşit broşür, izahname ve diğer belgeler ile ilan ve reklamlarını, taahhütleriyle sigortalıya sağlayacakları hak ve menfaatlerin sınır ve kapsamı dışında bir anlayışa neden olacak şekilde düzenleyemez ve kişi ve kuruluşlara gerçeğe aykırı, yanıltıcı, aldatıcı ve haksız rekabete yol açan beyanda bulunamaz. Bu hükme aykırılığın tespiti halinde durum, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca faaliyet gösteren Reklam Kuruluna bildirilir.

(2) Sigorta şirketleri, reasürans şirketleri, aracılar ve sigorta eksperleri sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye sokabilecek hareketlerden kaçınmak, mevzuat ve işletme planı esaslarına uygun faaliyette bulunmak, sigortacılığın icaplarına ve iyiniyet kurallarına uygun hareket etmek zorundadır.

(3) Sigorta şirketleri, iyiniyet kurallarına aykırı olarak sigorta tazminatının ödenmesini geciktiremez.

(4) Müsteşarlık, sigorta şirketleri, reasürans şirketleri, aracılar ve sigorta eksperlerinin yukarıda sayılan kurallara uymalarını sağlamak üzere gerekli her türlü tedbiri almaya yetkilidir.

(5) Kişilerin, sigorta şirketini seçme hakkı sınırlandırılmaz. Bir sözleşmenin unsurları içinde, taraflardan birinin bu sözleşmede yer alan herhangi bir hususta sigorta yapmaya zorunlu tutulduğu hallerde, söz konusu sigortanın belli bir şirkete yaptırılmasına ilişkin sözleşmeye konulmuş her türlü şart hükümsüzdür.”

³⁸¹ Yıldırım, İsmail, " Sigortacılıkta Suistimaller ve Ahlaki Tehlike Sorunu: Türk Sigorta Sektörüne Yönelik Bir Değerlendirme", The Journal of Academic Social Science Studie, S. 36, Yaz II, 2015, s. 204.

³⁸² Bkz. <https://www.tsb.org.tr> ;Kender, Hususi Sigorta, s. 236; Sigortacının sigorta ettirene halef olabileceği durumların da primin belirlenmesinde etkili olduğu yönünde bkz. Omağ, s. 46 vd.; Ağsakal, s. 26.

olmaktadır. Yüksek primler ise kişilerin sigorta yaptırmaya eğilimini olumsuz etkilemekte ve sigortadan uzaklaşmalarına yol açmaktadır³⁸³. Bu sebeple sigorta suiistimallerinin tespiti için Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (YSUY)³⁸⁴ yayınlanmıştır. Bu yönetmeliğe göre yanlış sigorta uygulaması, sigorta ilişkisi içerisindeki taraflardan ya da bu ilişkide rol oynayan kişilerden bir veya birkaçına haksız menfaat sağlamaya yönelik her türlü fiili ifade etmektedir (YSUY m. 4/1-d).

Yönetmelikte temel olarak üç tür yanlış sigorta uygulamasına yer verilmiş ve son olarak yanlış sigorta uygulamalarının bu üç türle sınırlı olmadığını vurgulayıcı şekilde diğer yanlış sigorta uygulamaları şeklinde çerçeve bir tür daha düzenlenmiştir. Öncelikle sigorta şirketinin her kademesindeki personelinin tek başına veya şirket içi ve/veya şirket dışından üçüncü şahıslarla birlikte sigorta şirketi aleyhine gerçekleştirdiği yanlış sigorta uygulamaları “*şirket içi yanlış sigorta uygulamaları*” şeklinde ifade edilmektedir (YSUY m. 5/1-a). İkinci olarak sigorta aracılarının sigorta şirketlerine, sigortalılara veya sigorta ilişkisi içerisindeki ilgili kişilere karşı gerçekleştirdikleri yanlış sigorta uygulamaları “*aracı yanlış sigorta uygulamaları*” şeklinde adlandırılmaktadır. Sigorta aracılarının sigorta konusuna ilişkin bariz şekilde bilinmesi gereken özellikleri yanlış girerek sigorta şirketinin hak ettiği primi azaltıcı poliçe istihsal işlemleri de bu kapsama girmektedir (YSUY m. 5/1-c). Konumuz itibarıyla incelememiz gereken yanlış sigorta uygulaması türü ise yönetmelikte “*sigortalı yanlış sigorta uygulamaları ve tazminat sürecindeki yanlış sigorta uygulamaları*” şeklinde ifade edilmektedir. Yönetmeliğe göre bu tür, sigortalının, sigorta ilişkisi içerisindeki ilgili tarafların, tazminat takip araçları, hasar tedvir ve tasfiyesini yürütenler, sigorta eksperleri gibi bu ilişkide rol oynayanların sigorta sözleşmesinin kurulması ve yürürlüğü ile sigorta tazminatının tekemmülü aşamalarında sigortacıya karşı gerçekleştirdikleri yanlış sigorta uygulamalarını kapsamaktadır (YSUY m. 5/1-b). Sigorta sahtekarlığı³⁸⁵ olarak da ifade edilen bu gibi durumlarda kötü niyetli olarak haksız kazanç elde etmek amacıyla sigorta

³⁸³ Kabukçuoğlu Özer, s.213.

³⁸⁴ RG. 30.04.2011, S: 27920

³⁸⁵ IAIS sigorta sahtekarlığını *sahtekârlık suçunu işleyen taraf veya diğer taraflar için avantaj sağlamayı amaçlayan aldatıcı bir eylem veya ihmâl* şeklinde tanımlamaktadır. Bkz. IAIS, s. 325.

şirketi bilerek, kasıtlı olarak aldatılmaktadır³⁸⁶. Birçok ülkede sigorta sahtekarlığına karşı yasal hükümler bulunmakta ve bu eylem dolandırıcılık suçu olarak ceza hukuku alanında da düzenleme yeri bulmaktadır³⁸⁷.

YSUY ile sigorta şirketleri ve aracı kurumlara yanlış sigorta uygulamalarının tespiti ve önlenmesini sağlamak amacıyla çeşitli yükümlülükler getirilmiştir³⁸⁸. Bu yükümlülüklerden en önemlisi sigortacının, yanlış sigorta uygulaması şüphesi nedeniyle tazminat talebini reddettiklerini Sigorta Bilgi Merkezi tarafından hazırlanan veri tabanına işlemesidir (YSUY m. 11). Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi tarafından bu kapsamda Sigorta Suistimalleri Bilgi Paylaşım Sistemi (SİSBİS) adı altında merkezi veri tabanı oluşturulmuştur. Bu sisteme sigorta şirketlerinin gerekli bildirimleri yapması zorunlu tutulduğu gibi ayrıca üçüncü kişilerin yanlış sigorta uygulamalarını ihbar etmesi için de gerekli düzenlemeler yapılmıştır³⁸⁹.

SİSBİS veri tabanında yer alan bilgiler sigorta şirketlerinin erişimine açık olduğundan sözleşme yaparken sigorta ettiren ya da ilgili durumdaki anonim şirketin veri tabanında yer alması halinde bu durum sonraki sözleşme koşullarına etki edecek ve risk değerlendirilmesinde primi ağırlaştırıcı bir faktör oluşturacaktır. Ayrıca Sigorta Bilgi

³⁸⁶ Tedbirli bir sigortacının normalde girmeyeceği sözleşmeye girmesini sağlamak amacıyla sigortacıya bilerek yanlış bilgi vermek veya önemli bir hususu gizlemek poliçe düzenlenmeden önce yapılan sahtekarlığa örnek olarak verilebilir. Poliçe düzenlendikten sonra yapılan sahtekarlığa ise, kasıtlı olarak hasar meydana getirmek (örneğin, kundaklama) gösterilebilir. Bkz. <https://www.tsb.org.tr> (Erişim Tarihi: 30.05.2018)

³⁸⁷ Sigorta sahtekarlığı ile mücadeleye ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Uluslararası Sigorta Denetçileri Birliği**, Sigortacılık Temel İlkeleri, Standartları, Rehberleri ve Değerlendirme Metodolojisi, 1 Ekim 2011, s. 325 vd.

³⁸⁸ Bunlar iş dürüstlüğüne yüksek standartlara ulaştırmak için gerekli tedbirleri almak (YSUY m. 6), yanlış sigorta uygulamalarının önlenmesi, tespiti, kayıt altına alınması, ortadan kaldırılması ve ilgili mercilere bildirim için etkin usuller tesis edilmesi ve bu amaçla gerekli kaynağı tahsis etmek (YSUY m. 7), yanlış sigorta uygulamalarına karşı potansiyel riskleri tespit etmek, yanlış sigorta uygulamaları yapılabilecek süreçleri kontrol altına almak için gerekli tedbirleri almak (YSUY m. 8), yönetim kurulu dahil tüm çalışanlarının yanlış sigorta uygulamaları hakkında içeriği Müsteşarlık tarafından belirlenen eğitimleri almalarını sağlamak (YSUY m. 9), sigortalı, lehtar ve hak sahiplerini sigorta tazminatını etkileyecek konularda yanlış bilgi vermelerinin sonuçları hakkında bilgilendirmek (YSUY m. 10), yanlış sigorta uygulaması şüphesi nedeniyle tazminat talebini reddettiklerinde durumu ilgiliye yazılı olarak bildirmek ve Merkezde bu amaçla hazırlanan veri tabanına işlemek ((YSUY m. 11) şeklinde yönetmelikte hüküm altına alınmıştır.

³⁸⁹ Kimlik bilgileri gizli tutularak da ihbar yapılması mümkündür. Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezinin internet sitesinde suistimal bildirilmesi için düzenlenen ihbar alanı için bkz. <https://www.sbm.org.tr/tr/OnlineIslemler/Sayfalar/Sigorta-Suistimal-%C4%B0hbar-Girisi.aspx> (Erişim Tarihi: 28.04.2018).

Merkezi sistematik kontroller sonucunda veya kendisine iletilen bildirimler çerçevesinde yanlış sigorta uygulamasının suç mahiyetinde olduğunu tespit ettiği durumlarda keyfiyeti ilgili adli mercilere ve Müsteşarlığa iletmekle mükellef tutulduğundan yükümlülüklerini ihlal eden kişiler hakkında adli işlemlere de başlanabilecektir (bkz. YSUY m. 14). Görüldüğü üzere beyan yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesinin ağır sonuçları bulunmaktadır. Bu sebeple sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün bir uzantısı olarak sigortacı; sigorta ettiren, lehtar ve hak sahiplerini sigorta tazminatını etkileyecek konularda yanlış bilgi vermelerinin sonuçları hakkında bilgilendirmelidir (YSUY m. 10). Ancak bu bilgilendirme yalnızca TTK'da düzenlenen sonuçları değil ayrıca bu yönetmelikte öngörülen sonuçları da içermelidir. Nitekim Hazine Müsteşarlığının 01.11.2017 tarihli Yanlış Sigorta Uygulamalarına İlişkin Genelge (2017/12) m. 4.1. hükmüyle sigorta şirketlerine asgari olarak genelgede belirtilen bilginin internet sitelerinin ana sayfasında dikkat çekici bir şekilde yayınlanması istenmiştir³⁹⁰. Genelgede belirtilen asgari içerik ise şu şekildedir: *“Sigortalı/Sigorta Ettiren/Lehtar/Hak Sahibi sıfatını haiz olduğunuz sigorta ilişkisinde tarafınıza ya da üçüncü şahıslara haksız menfaat sağlamaya yönelik herhangi bir eyleme sebebiyet vermeniz durumunda, tazminatı alamama veya eksik alma hâlleri ortaya çıkabilecek ve hakkınızda Türk Ceza Kanunu ile 30 Nisan 2011 tarihli ve 27920 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” hükümleri çerçevesinde işlem tesis edilecektir.”* Her ne kadar genelge ile asgari içerik tespit edilmiş olsa da uygulamada asgari içeriğin üstüne çıkılmayarak genelgedeki metin aynen internet sitesinde yayınlanmaktadır. Ayrıca genelgede istendiği şekilde bu duyuruyu ana sayfada

³⁹⁰ Bu genelgeyle yürürlükten kaldırılan 06.07.2011 tarihli Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Uygulama Esaslarına İlişkin Genelge (2011/ 15) m. 2'ye göre de sigorta şirketleri bilgilendirme yükümlülüğü çerçevesinde, yanlış sigorta uygulamaları olarak değerlendirilen eylemlere sigortalı, sigorta ettiren, hak sahibi, lehtarca sebebiyet verilmesine ilişkin olarak bu eylemlerin sonuçları hakkında asgari içeriği ekte yer alan hususları internet sitelerinin ana sayfalarında dikkat çekecek bir şekilde duyurma yükümlülüğü altındaydı. Genelgenin ekindeki asgari içerik ise şu şekildedir: *“Sigortalı/Sigorta Ettiren/Lehtar/Hak Sahibi sıfatını haiz olduğunuz sigorta ilişkisinde tarafınıza ya da üçüncü şahıslara haksız menfaat sağlamaya yönelik herhangi bir eyleme sebebiyet vermeniz durumunda, tazminatı eksik alma veya alamama hâlleri ortaya çıkabileceği gibi Türk Ceza Kanunu ile 30 Nisan 2011 tarih ve 27920 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” hükümleri çerçevesinde işlem tesis edilecektir.”*

dikkat çekici bir biçimde yayımlayan sigorta şirketleri ise oldukça azdır³⁹¹. Genellikle ana sayfada orta ya da son kısımlara yerleştirilen duyurular bölümünde ya da sayfa sonunda yasal bilgiler bölümünde link verilmek suretiyle yanlış sigorta uygulamalarına ilişkin bilgiler duyurulmaktadır³⁹².

4. CEZA SORUMLULUĞU

Sigorta sahtekarlığı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) kapsamında da düzenleme alanı bulmuştur³⁹³. Öncelikle TCK dolandırıcılık suçunu, hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak şeklinde tanımlamış ve bu suçu işleyen kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası verilmesini düzenlemiştir (TCK m. 157). Ancak bu suçun sigorta bedelini almak maksadıyla işlenmesi hali nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturur ve bu durumda suçu işleyen kişi hakkında üç yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur (TCK m. 148/1-k)³⁹⁴. Ayrıca bu

³⁹¹ Dikkat çekici şekilde sayfada metin olarak yer veren sigorta şirketlerine örnek olarak; <http://www.hdisigorta.com.tr/>, <http://www.acegroup.com/tr-tr/>, <http://www.neova.com.tr/>, <https://www2.chubb.com/tr-tr/> (Erişim Tarihi: 27.04.2018). Dikkat çekici şekilde ancak link olarak veren sigorta şirketlerine örnek olarak: <http://www.halksigorta.org/>, <http://www.garantiemeklilik.com.tr/default.aspx>, <http://www.vakifemeklilik.com.tr/> (Erişim Tarihi: 27.04.2018).

³⁹² Duyurular kısmında link veren sigorta şirketlerine örnek olarak; <https://www.allianzsigorta.com.tr/tr/>, <http://www.dubaistarr.com.tr/>, <http://www.eurosigorta.com.tr/>, <https://www.eurekosigorta.com.tr/>, <http://www.sbnsigorta.com.tr/>, <https://www.allianzsigorta.com.tr/tr/>, <https://www.allianzemeklilik.com.tr/tr/> (Erişim Tarihi: 27.04.2018). Yasal bilgilendirme/uyarılar kısmında ya da sayfa sonunda yanlış sigorta uygulaması başlığıyla link veren sigorta şirketlerine örnek olarak; <https://www.gulfisigorta.com.tr/>, <https://www.aksigorta.com.tr/>, <https://www.anadolusigorta.com.tr/>, <https://www.ankarasigorta.com.tr/>, <https://www.axasigorta.com.tr/>, <http://www.bnpparibascardif.com.tr/>, <https://www.ergosigorta.com/>, <https://www.general.com.tr/>, <http://www.groupama.com.tr/>, <https://www.gunessigorta.com.tr/default.aspx>, <https://www.libertysigorta.com.tr/>, <https://www.mapfre.com.tr/sigorta-tr/bireysel/>, <http://www.turknippon.com/>, <https://www.unicosigorta.com.tr/>, <http://www.ziraatsigorta.com.tr/anasayfa.html>, <https://www.acibademsigorta.com.tr/>, <https://www.anadoluhayat.com.tr/?gclid=CPjsjoiPlbQCFOEd3godRC8Agg#>, <https://www.avivasa.com.tr/>, <http://bnpparibascardifemeklilik.com/>, <http://bnpparibascardif.com.tr/>, <https://www.cignafinans.com.tr/>, <https://www.ergosigorta.com/>, <https://www.fibaemeklilik.com.tr/>, <http://www.groupama.com.tr/>, <https://www.katilimemeklilik.com.tr/>, <https://www.mapfre.com.tr/yasam-tr/>, <https://www.metlife.com.tr/>, <https://www.nnhayatemeklilik.com.tr/>, <https://www.ziraatemeklilik.com.tr/> (Erişim Tarihi: 27.04.2018).

³⁹³ Sigorta sektörünün, TCK'daki düzenlemelerin kapsamlı maddeler içermediği ve yüzeysel kaldığından dolayı hiçbir caydırıcı etkileri olmadığı görüşünde olduğunun belirtildiği yönünde bkz. Yıldırım, s. 211.

³⁹⁴ 24.11.2016 tarihli ve 6763 sayılı Kanun m. 14 hükmüyle bu fıkra da yer alan “iki yıldan yedi yıla” ibaresi “üç yıldan on yıla” şeklinde değiştirilerek cezanın üst sınırı artırılmıştır.

nitelikli halin bir sonucu olarak da hapis cezasının alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz.

Ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin bir sonucu olarak tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımını uygulanması mümkün değildir. Bu sebeple nitelikli dolandırıcılık suçunun faili anonim şirket olamaz. Ancak, suç dolayısıyla TCK'da öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklı tutulmuştur (TCK m. 20/2). Nitekim hırsızlık, güveni kötüye kullanma ve dolandırıcılık suçlarının işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunabileceği yönünde hükümle de buna imkân tanınmıştır (bkz. TCK m. 169). Tüzel kişiler için uygulanabilecek güvenlik tedbirleri ise bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar vermesi, müsadere hükümlerinin, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanmasıdır (TCK m. 60/1 ve 2). Ancak bu hükümlerin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hâkim bu tedbirlere hükmetmeyebilir (TCK m. 60/3). Yönetim kurulu üyelerinin kasıtlı bir suçtan dolayı mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesi sonuçlarından biri de şirket tüzel kişiliğinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan yoksun bırakılmasıdır (TCK m. 53/1-d).

SONUÇ

Sigorta sözleşmeleri kişilerin kendini güvende hissetme ihtiyaçlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve gün geçtikçe de önemini artırmıştır. Gerçek kişiler kadar tüzel kişiler de kendini güvende hissetme ihtiyacı içerisinde. Özellikle ticari hayatın en önemli aktörlerinden olan anonim şirketler piyasanın getirdiği birçok riskle karşı karşıya gelmekte ve varlıklarını korumak ve devam ettirmek adına bu risklerden korunma ihtiyacı duymaktadır.

Sigorta sözleşmeleri taraflar arasındaki güven ilişkisine dayanan ve sözleşme tarafları arasında ciddi bir bilgi uçurumu olması sebebiyle kişilerin birbirinden temin edebildiği bilgiler ölçüsünde şekillenen bir içeriğe sahiptir. Bunun sonucunda sözleşmenin tarafların gerçek iradesini yansıtabilmesi ancak sözleşme taraflarının tam anlamıyla tüm gerçeklere vakıf olmasıyla sağlanabilir. Bu amaçla TTK sigortacı için aydınlatma yükümlülüğünü, sigorta ettiren için ise beyan yükümlülüğünü düzenlemiştir.

Beyan yükümlülüğü sigorta hukukuna özgü, kanundan doğan ve yerine getirilmemesi halinde sigorta ettirenin haklarını kısmen veya tamamen kaybına yol açan ve bunun dışında itibar kaybından nitelikli dolandırıcılık suçuna kadar çeşitli yönlerle de hukuken müeyyideleri bulunan bir yükümlülüktür. Beyan yükümlülüğünün önemi sebebiyle TTK tüm sigorta sözleşmelerini kapsayacak şekilde genel hükümlerle bu yükümlülüğü detaylı şekilde düzenlemiştir. Ayrıca BK'nın özel hukuk sözleşmesinin sadece taraflarına haklar ve borçlar yükleyebileceği ilkesine istisna getiren TTK m. 1412 hükmü ile birlikte sigorta ettiren yanında sözleşmeden haberdar olmaları şartı ile sigortalı, lehtar ve temsilci de beyan yükümlülüğü altında olarak düzenlenmiştir.

Beyan yükümlülüğü sözleşmenin kurulması ve hatta kurulmadan önce icap ve kabul arasındaki süreci de kapsayacak şekilde başlamakta ve sözleşme devam ederken de sürmekte ve en nihayetinde sözleşmenin sona ermesiyle birlikte tamamlanmaktadır. Aynı şekilde sigortacının aydınlatma yükümlülüğü de bu şekilde beyan yükümlülüğüne paralel olarak ilerlemektedir. Beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesinde sigorta ettirenin tüzel kişi olması halinde yükümlülüğün kimler tarafından yerine getirileceğinin incelenmesi gerekmektedir. Nitekim anonim şirketin yönetim ve temsiline ilişkin düzenlemeler ışığında beyanla yükümlü olan anonim şirketin yükümlülüğünü yerine getirmekle görevli ve yetkili kişiler farklılık gösterebilir. Bu doğrultuda sorumluluk düzenlemelerine gidilirken de anonim şirketin yönetim ve temsilde görevli ve yetkili olan kişilerin sigorta sözleşmesi açısından sorumlulukları, şirketler hukuku açısından sorumlulukları ve bu sorumlulukların ihlali sebebiyle doğan sonuçlar önemlidir.

Hukukun iş hukuku, sigorta hukuku gibi özellikli alanlarında etkin şekilde faaliyet gösteren anonim şirketlerin tüzel kişiliğe sahip olmaların sebebiyle iç ilişki ve dış ilişki anlamında yönetim ve temsiline ilişkin ciddi temel bilgi eksiklikleri olduğu ve uygulamada bu sebeple tek bir kanun açısından tutarlı görünse de tüm hukuk mevzuatı karşısında çelişkili sonuçlar çıkabilmektedir. Hukuk bir bütündür ve tüm hükümlerin birbiriyle tutarlı bir şekilde yasalaşması kadar uygulamanın da bu tutarlılığı sağlaması gerekmektedir. Bu çerçevede en temel bilgi yönetim kurulunun kişiliği olmadığı ve anonim şirketin kanuni organlarından biri olduğu bilgisidir. Yönetim kurulu üyeleri ise şirketten bağımsız şekilde kişiliği olan ve bu sebeple hem şirket tüzel kişiliği ile, hem şirket ortakları ile ve hem de üçüncü kişilerle ilişki halinde olabilecek kişileri ifade etmektedir. Bu ayrım neticesinde anonim şirketin sigorta ettiren, sigortalı, lehtar ya da temsilci konumunda sigorta sözleşmesinde yer alması durumları incelenmeli ve buna göre sonuca ulaşılması gerekir.

KAYNAKÇA

- Ağsakal, İbrahim.** Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları. Ankara: Adalet Yayınevi, 2015.
- Akdağ Güney, Necla.** "6552 sayılı Torba Kanun ile TTK md. 371'e Eklenen Yedinci Fıkra ile İlişkin Değerlendirmeler", <http://arslanlibilimarsivi.com> (Değerlendirmeler).
- Akdağ Güney, Necla.** "Anonim Şirketlerde Azledilen Yöneticilerin Tazminat Hakları", AÜHFD. C. 57, S. 1, 2008, s. 1-34 (Tazminat Hakları).
- Akdağ Güney, Necla.** Anonim Şirket Yönetim Kurulu. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012 (Yönetim Kurulu).
- Akgün, Evrim.** Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi SBE. 2010.
- Aktürk, İpek Yücer.** "Tüzelkişi Tacirin Tüketici Sıfatı", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C. 20, S. 2, 2016, s. 103-128.
- Akyiğit, Ercan.** İş Hukuku. 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014.
- Algantürk Light, Didem.** "Sigorta Sözleşmesi Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (10. Yıl'a Armağan). C. 11, S. 22, 2012, s.1- 8.
- Alper, Gizem.** Türk Özel Hukukunda Ultra Vires İlkesi (Anlamı Ve Kapsamı). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.
- Andıç, Ayşegül/ Aral, İrem/ Bulutlu, Sema/ Doğan, Fulya/ Aral Türkay, Aysel/ Yelekçi, Sibel.** Sigorta Hukuku, İstanbul, 2012.
- Ansay, Tuğrul.** Anonim Şirketler Hukuku. 6. Baskı, Ankara, 1982.

Aral Eldeleklioğlu, İrem. "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapılmasında Beyan Yükümlülüğü", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi ("6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken" 10- 11- 12 Mayıs 2012- Sempozyum). C. 18, S. 2, 2013, s. 725-733 (*Beyan Yükümlülüğü*).

Aral Eldeleklioğlu, İrem. "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. C. 18, S. 1, 2012, s. 383-403 (*Aydınlatma Yükümlülüğü*).

Arslanlı, Halil. Anonim Şirketler II-III Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller. İstanbul, 1960.

Atamer, Kerim. "Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca "Zarar Sigortaları"na Giriş", BATİDER. C. 27, S. 1, 2011, s. 21-106.

Aslan, İsmail Yılmaz. 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku. 4. Bası, 2014.

Atan, Turhan. Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti. Ankara, 1967.

Aydın, Sevgican. Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali ve İhlal Halinde Sigortacının Hakları. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Aydoğan, Fatih. Tek Kişi Ortaklığı. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.

Ayhan, Rıza/ **Özdamar**, Mehmet/ **Çağlar**, Hayrettin. Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar. 7. Bası, Ankara, 2014.

Bahtiyar, Mehmet. Ortaklıklar Hukuku. Güncellenmiş 12. Bası, İstanbul: Beta, 2017 (Ortaklıklar Hukuku).

Bahtiyar, Mehmet. Ticari İşletme Hukuku. Güncellenmiş 18. Bası, İstanbul: Beta, 2017 (Ticari İşletme Hukuku).

- Baysal**, Pelin. "6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bakımından Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülüklerinin İhlaline İlişkin Yaptırımlar", Legal Hukuk Dergisi, S. 105, 2011, s. 3517-3540.
- Battal**, Ahmet. "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Yönünden Tacirlerin Tüketicisi Sıfatı", Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan. Ankara: Banka ve Ticaret Enstitüsü, 1998, s. 329-331.
- Bilgili**, Fatih/ **Demirkapı**, Ertan. Şirketler Hukuku. 9. Baskı, Bursa: Dora, 2013.
- Bozer**, Ali. Sigorta Hukuku. Gözden Geçirilmiş 2. Baskıdan Tıpkı Basım, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2009.
- Bozer**, Ali/**Göle**, Celal. Ticari İşletme Hukuku. Güncellenmiş ve Genişletilmiş Dördüncü Bası, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, 2017.
- Bozkurt**, Tamer. Sigorta Hukuku. Güncellenmiş 6. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2013.
- Bozkurt Yaşar**, Sevgi. Anonim Şirketlerde İşadamı Kararı İlkesinin (Business Judgment Rule) Uygulanması. İstanbul: Beta, 2015.
- Cahn**, Andreas/ **Donald**, David C.. Comparative Company Law. New York: Cambridge University Press, 2010.
- Can**, Mertol. "Gözden Geçirilmeye Muhtaç Hükümler Var mı?" Sorusu Çerçevesinde, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Sözleşmesinin Tabi olduğu Hukuki Esaslar. 2. Bası, Ankara, 2012.
- Çabri**, Sezer. 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi. Ankara, 2016.

- Çamurcu**, Emin. Anonim Ortaklıklarda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi Uyarınca Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluklarının Belirlenmesi. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2015.
- Cheng**, Qiang/ **Lee**, Jimmy/ **Shevlin**, Terry J.. “*Internal Governance and Real Earnings Management*”, Accounting Review. May 2016, <http://ssrn.com/abstract=2666117> (Erişim Tarihi: 15.05.2016).
- Çamoğlu**, Ersin. Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk ile). 2. Baskı, İstanbul, 2007.
- Çeker**, Mustafa. “*Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümü*”, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan. c. 1, Ankara, 2010 (*Beyan Yükümü*).
- Çeker**, Mustafa. Sigorta Hukuku. Adana: Karahan, 2011 (Sigorta Hukuku).
- Çelik**, Nuri/ **Caniklioğlu**, Nurşen/ **Canbolat**, Talat. İş Hukuku Dersleri. Yenilenmiş 28. Bası, İstanbul: Beta, 2015.
- Çil**, Şahin. İş Hukuku Yargıtay İlke Kararları. 4. Bası, Ankara, 2011.
- Demirkıran**, İhsan. “*Sigorta Hukukunda İspat Sorunları*”, Hüseyin Ülgen’e Armağan, İstanbul, 2007.
- Eren**, Fikret. Borçlar Hukuku Genel Hükümler. 18. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, 2015.
- Eriş**, Gönen. Ticari İşletme ve Şirketler. C. II, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık.
- Fama**, E. F.. “*Agency Problems and The Theory of The Firm*”, Journal of Political Economy. N. 88, 1980, s. 288- 307.
- Fidan**, Hüseyin. “*Asimetrik Bilginin Elektronik Ticaret Üzerindeki Etkileri Ve Tüketici Güveni Üzerine Bir Uygulama*” (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE. 2014.

Gümüş, Alper. 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi. C. I (madde: 1-46), İstanbul, 2014.

Gürpınar, Bünyamin. "*Sigortacı ve Sigorta Aracısının Bilgilendirme Yükümlülüğünün Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Açısından Değerlendirilmesi*", 2. Tüketici Hukuku Sempozyumu Ses Çözümleri ve Makaleleri "Tüketici Hukuku Açıklamaları". Ankara: Bilge Yayınevi, 2013, s. 94-100 ve 393-411.

Helvacı, Mehmet. Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu. 2. Bası, İstanbul, 2001.

International Association of insurance Supervisors (IAIS). "*Insurance Core Principles, Standards, Guidance And Assessment Methodology*", 1 October 2011, <http://www.iaisweb.org/> (Erişim Tarihi: 27.04.2018).

İmregün, Oğuz. Anonim Ortaklıklar. 4. Baskı, İstanbul, 1989.

İzmirli, Yadigar. Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunun Organ Niteliğini Kaybetmesi ve Hukuki Sonuçları. Ankara, 2001.

Kabukçuoğlu Özer, F. Dilek. Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası. Tamamıyla Yenilenmiş 2. Bası. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Türkiye İş Bankası A.Ş. Vakfı). 2014.

Karaege, Özge. "*Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Yönetim Kurulu Üyeliğine Seçilme Koşulları*", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C. 16, S. 3, 2012, s. 67-94.

Karahan, Sami (Ed.). Şirketler Hukuku. Güncellenmiş 2. Baskı, Konya: Mimoza Yayıncılık, 2014.

Kaya, Mustafa İsmail. "*Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Denetim ve Gözetim Görevi*", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C. 16, Özel Sayı (Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan). 2014 (Basım Yılı: 2015), s. 3261-3286.

Kayıhan, Şaban. " *Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi*", AÜEHFD. C. 9, S. 1-2, 2005.

Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası

Kırca, İsmail/Şehirali Çelik, Feyzan Hayal/Manavgat, Çağlar. Anonim Şirketler Hukuku. C. 1, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013.

Kender, Rayegan. " *Kanun Yapma Tekniği ve Mevzuat Açısından Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Taslağı*", Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu. 14 Haziran 1991, İstanbul: Sigorta Hukuku Kültür Derneği, 1992, s. 10-23 (*Kanun Taslağı*).

Kender, Rayegan. " *Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Kurulması (TTK Tasarısı Hükümlerinin Değerlendirilmesi İle)*", Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan. 2006, s. 517-529 (*Değerlendirmeler*).

Kender, Rayegan. Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku. Gözden Geçirilmiş 8. Bası, İstanbul: Arıkan, 2005 (Hususi Sigorta).

Kender, Rayegan. " *Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler*", Sigorta Hukuku Dergisi. Özel Sayı 1, 2005, s. 7-28 (*Düşünceler*).

Kırkan, Merve. " *Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kadir Has Üniversitesi SBE, 2013.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip/ Hatemi, Hüseyin/ Serozan, Rona/ Arpacı, Abdülkadir. Borçlar Hukuku Genel Bölüm. C. 1, 2010 tarihli 5. Basıdan 6. Tıpkı Bası, İstanbul, 2014.

Kraakman, Reinier/ Armour, John/ Davies, Paul and The Others. The Anatomy of Corporate Law A Comparative and Functional Approach. 2. Edition, Oxford University Press, 2009.

Kubilay, Huriye. "Oto Kiralama Kızolu Kasko Sigortası İle Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C. 17, S. 4, 2013, s. 53-79 (Beyan Yükümlülüğü).

Kubilay, Huriye. Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku. İzmir, 2003 (Sigorta Hukuku).

Memiş, Tekin. "Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi", Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, 19-20 Kasım 2004, İstanbul: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005, s. 123-149.

Mimaroglu, Sait Kemal. Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti. Ankara, 1967.

Mollamahmutoglu, Hamdi/ **Astarlı**, Muhittin. İş Hukuku. Gözden Geçirilmiş Ve Genişletilmiş 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu-6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu İşlenmiş 5. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi, 2012.

Narmanlıoglu, Ünal. İş Hukuku Ferdi İş İlişkileri I. Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, İstanbul: Beta, 2014.

Oğuzman, M. Kemal/ **Barlas**, Nami. Medeni Hukuk. 13. Bası, İstanbul: Arıkan, 2006.

Oğuzman, M. Kemal/ **Seliçi**, Özer/ **Oktay-Özdemir**, Saibe. Kişiler Hukuku. 9. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2009.

Oğuzman, M. Kemal/ **Öz**, Turgut. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2006.

Omağ, Merih Kemal. Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011.

Özdamar, Mehmet. "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlâl Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım

Sorunu", İÜHFM (Prof. Dr. Ersin Çamoğlu'na Armağan). C. 71, S. 2, 2013, s. 347-360 (*Yaptırım Sorunu*).

Özdamar, Mehmet. "*Sigortacının Sorumluluğu İle İlgili Gelişmeler (Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünden Doğan Sorumluluğu)*", Sorumluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu. 2009, s. 409-447 (*Gelişmeler*).

Özdamar, Mehmet. Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009 (Aydınlatma Yükümlülüğü).

Öztañ, Fırat. Sigorta Akdinin İn'ikadında İhbar Mükellefiyeti, Ankara, 1966.

Öztürk, Hanife. "*Sigortacılık Sektöründe Tüketici Hukuku ve Uygulamaları*", 2. Tüketici Hukuku Sempozyumu Ses Çözümleri ve Makaleleri "Tüketici Hukuku Açıklamaları". Ankara: Bilge Yayınevi, 2013, s. 368-392.

Poroy, Reha/**Tekinalp**, Ünal/**Çamoğlu**, Ersin. Ortaklıklar Hukuku I. Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014.

Pulaşlı, Hasan. Corporate Governance (Kurumsal Yönetim İlkeleri) Anonim Şirket Yönetiminde Yeni Model, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2004 (Kurumsal Yönetim).

Pulaşlı, Hasan. Şirketler Hukuku Genel Esaslar. Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2015 (Şirketler Hukuku).

Schauer, Martin. "AB'ye Katılım Sonrası Avusturya Sigorta Hukukundaki Gelişmeler Ve Türkiye'ye Öneriler", Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, 19-20 Kasım 2004, İstanbul: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005, s. 294-304.

Sezgin, Ayşegül. "*Yönetim Kurulu Üyesi İle Anonim Ortaklık Tüzel Kişisi Arasındaki İlişkinin Hukuki Niteliği*", Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan. 2006, s. 365-383.

Sopacı Öztuna, Birgül. Yönetici Sorumluluk Sigortası. Gözden Geçirilmiş 2. Tıpkı Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015.

Süzek, Sarper. İş Hukuku. Yenilenmiş 12. Baskı, İstanbul: Beta, 2016.

Şeker, Zehra. *"Sigorta Sözleşmesinin Hukuki Niteliği Üzerine"*, Prof. Dr. Kemal Oğuzman Anısına Armağan. 2000, s. 1043-1061.

Şeker Öğüz, Zehra. Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi. İstanbul, 2010.

Şeker Öğüz, Zehra/ **Sevinç Kuyucu**, Aslıhan. Yeni Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2011.

Şener, Oruç Hami. Ortaklıklar Hukuku. Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015.

Şenocak, Kemal. Mesleki Sorumluluk Sigortası. Ankara, 2000 (Mesleki Sorumluluk Sigortası).

Şenocak, Kemal, *"Sigorta Ettirenin Yükümlülüklerinde Değişiklik İhtiyacı"*, Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, 19-20 Kasım 2004, İstanbul: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005, s. 378-391 (*Değişiklik İhtiyacı*).

Şenocak, Kemal. *"Sigorta Sözleşmesini Kurmaya Yönelik İcap Beyanının Kabulü veya Reddi Yönünde İrade Beyanı Açıklanmadan Önce Sigortacının, İcaba Bağlılık Süresi İçerisinde Gerçekleşen Riziko’dan Dolayı Culpa İn Contrahendo Sorumluluğu Söz Konusu Olabilir Mi?"*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C. 11, S. 1-2, 2007, s. 297-320 (*Culpa İn Contrahendo Sorumluluğu*).

Tamer, Ahmet. *"Yeni Türk Ticaret Kanunu ile Getirilen Bir Yenilik: "Pay Sahiplerinin (Ortakların) Şirkete Borçlanma Yasağı" (TTK. M. 358)"*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi. S. 102, 2012, s. 93-115.

- Tekinalp**, Ünal. Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku. Değişiklikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş 4. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015.
- Tunay**, Necla. *"Türkiye’de Bankasürans Uygulamaları ve Türk Banka ve Sigorta Sektörlerine Dinamik Etkileri"*, BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi. C. 8, S. 1, 2014, s. 35-62.
- Turanlı**, Hüsnü. *"Yeni TTK ve Ultra Vires İlkesi"*, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, C. 2, S. 3, s 49-74.
- Uluğ**, İlknur. *"Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler"*, Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, 19-20 Kasım 2004, İstanbul: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005, s. 308-349.
- Uluslararası Sigorta Denetçileri Birliği**, Sigortacılık Temel İlkeleri, Standartları, Rehberleri ve Değerlendirme Metodolojisi, 1 Ekim 2011.
- Ünan**, Samim. Hayat Sigortası Sözleşmesi. İstanbul, 1998.
- Yanlı**, Veliye. *"Kamuyu Aydınlatma Açısından Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkelerinin Değerlendirilmesi"*, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan. C. II, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2007.
- Yanlı**, Veliye/ **Akın**, Murat Yusuf. Yeni Türk Ticaret Kanunu Dünya Değişiyor. Ya Siz? İstanbul: KPMG, 2011.
- Yazıcıoğlu**, Emine. Sigorta Aracıları Hukuku. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010.
- Yıldırım**, İsmail. *" Sigortacılıkta Suistimaller ve Ahlaki Tehlike Sorunu: Türk Sigorta Sektörüne Yönelik Bir Değerlendirme"*, The Journal of Academic Social Science Studies. S. 36, Yaz II, 2015, s. 203-213.
- Yılmaz**, Lerzan. *"Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Meselesi Hakkında İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Düşünceler"*, Uluslararası Ticaret Sempozyumu: Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması. 2008, s. 233-260.